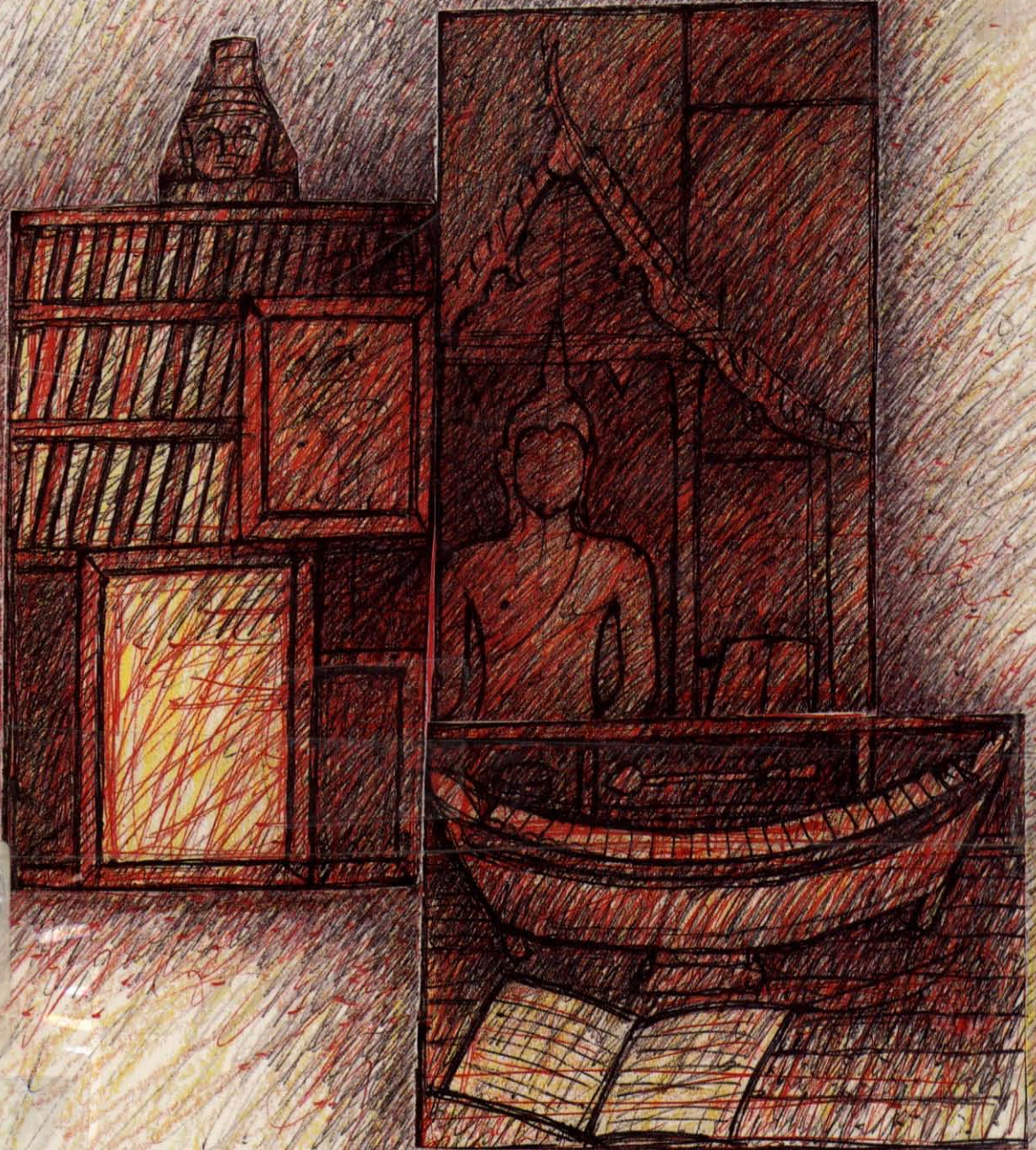

ศิลปปั้นแห่งชาติ ๒๕๓๑

๑๙๘๑

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961107983

7808

วันที่ 3 ม.ค. 139
เลขทะเบียน ๑๖๗1
เลขหมู่ N7808/๑๖๗๑
588.331
๑๖15๑

๒๕๓1

ศิลปินแห่งชาติ

๒๕๓๑

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สาขาวรรณศิลป์

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน) (นวนิยาย)

สาขาทัศนศิลป์

- นายเฉลิม นาศิริรักษ์ (จิตรกรรม)
- นายพิมาน มูลประมุข (ประติมากรรม)
- นายพูน เกษจำรัส (ศิลปะภาพถ่าย)

สาขาศิลปะการแสดง

- นายกรี วรรณสิน (นาฏศิลป์ - โขน)
- นางสาวจำเรียง พุฒประดับ (นาฏศิลป์ - ละคร)
- นายเสรี หวังในธรรม (ศิลปะการละคร)
- นายประสิทธิ์ ถาวร (ดนตรีไทย)
- นายบุญยงค์ เกตุคง (ดนตรีไทย)
- นายสมาน กาญจนะผลิน (เพลงไทยสากล)
- นายสง่า อารัมภีร์ (เพลงไทยสากล)
- นายหวังดี นิมา (หวังเต๊ะ) (เพลงพื้นบ้าน)

วันศิลปินแห่งชาติ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

“วันศิลปินแห่งชาติ”

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ ขณะที่คณะกรรมการเฉพาะกิจโครงการศิลปินแห่งชาติกำลังรวบรวมรายชื่อศิลปินทั่วประเทศอยู่นั้นเอง ได้มีผู้เสนอว่าควรจะมีวันศิลปินแห่งชาติด้วย ในที่สุดก็มีมติว่า วันศิลปินแห่งชาติควรจะเป็นวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ เพราะเป็นวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ล้นเกล้าล้นกระหม่อมรัชกาลที่ ๒

เหตุผลที่เลือกวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์เป็นวันศิลปินแห่งชาติ ก็เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงเป็นปฐมบรมศิลปินแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งยังไม่มีศิลปินคนใดมาเทียบเทียมได้ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านกวีนิพนธ์ ก็ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครไว้ถึง ๗ เรื่อง โดยเฉพาะบทละครโอเชินาเป็นเรื่องที่แต่งดีพร้อมทั้งความทั้งกลอนและกระบวนที่จะเล่นละคร วรรณคดีสโมสรจึงได้ตัดสินให้เป็นยอดของบทละครว่าเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๙

นอกจากจะทรงเป็นเลิศในด้านกวีนิพนธ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดการทรงดนตรีเป็นอย่างยิ่ง ขอสามสายคู่พระหัตถ์คันทน์หนึ่งชื่อ “สายฟ้าฟาด” เป็นชื่อที่ทรงบรรเลงเพลงบุหลันลอยเลื่อนหรือเพลงทรงพระสุบินมาแล้ว โดยเพลงนี้มีประวัติว่าคันทน์หนึ่งทรงพระสุบินไปว่าได้ทอดพระเนตรเห็นจันทร์เต็มดวงลอยอยู่บนฟากฟ้าและทรงสดับเสียงดนตรีจากที่ใดไม่ปรากฏในท่ามกลางความเงียบสงัด แต่สว่างไสวไปด้วยรัศมีจันทร์ เช่นนั้น เมื่อตื่นบรรทมก็ทรงจำทำนองเพลงนั้นได้ชัดเจน จึงทรงเรียกครูดนตรีมาถ่ายทอดเอาไว้

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไข่ทรงความสามารถเฉพาะกวีนิพนธ์และดนตรีเท่านั้น แต่ยังทรงมีผลงานด้านประติมากรรมอีกด้วย ในผลงานด้านประติมากรรมทรงปั้นพระพักตร์พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ซึ่งทรงถวายพระนามว่า พระพุทธธรรมมิตรราชโลกธาตุดิลก ฝีพระหัตถ์ของพระองค์นับว่าเป็นเยี่ยม นอกจากทรงปั้นพระพักตร์พระพุทธรูปแล้ว ยังมีหน้าหุ่นที่เรียกกันว่าพระยารักใหญ่ พระยารักน้อย ซึ่งทรงแกะด้วยฝีพระหัตถ์จากไม้รัก ยกย่องกันว่างามไม่มีหน้าพระอื่นเสมอสอง นอกจากนี้ทรงร่วมแกะสลักบานประตูพระวิหารหลวงวัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นภาพป่าหิมพานต์ ประกอบด้วยลายเครือเถา มีสัตว์จตุบาท ทวิบาทเกาะและสดเสี้ยวไล่จับกันราวกับมีชีวิต การแกะสลักไม้ชั้นหัตถ์นี้เป็นการแกะสลักที่เรียกว่า “ชุด ๓ ชั้น” เป็นภาพลอยตัว ศิลปะการแกะสลักลักษณะนี้เคยทำมาแล้วแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่เคยปรากฏว่าในประเทศไทยมีงานแกะสลักไม้ที่งดงามเหนือบานประตูพระวิหารหลวงวัดสุทัศน์เลย

เท่าที่สรุปพระปรีชาสามารถในด้านศิลปะมาอย่างย่อ ๆ ข้างต้นนั้น ก็เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเป็นผู้รอบรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องของศิลปะอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ยากที่จะหาผู้ใดมาทัดเทียมได้ ฉะนั้นการที่คณะกรรมการเฉพาะกิจโครงการศิลปินแห่งชาติได้เสนอให้ถือเอาวันพระราชสมภพ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็น “วันศิลปินแห่งชาติ” จึงนับว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่ง

เรื่องวันศิลปินแห่งชาตินี้ ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติแล้ว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้นำเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้ง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๘ ให้ถือเอาวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นวันศิลปินแห่งชาติ

อัครศิลปิน

อัครศิลปิน

เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๔ เวลา ๑๕.๐๐ น. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระราชสมัญญา “อัครศิลปิน” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ข้าวดังกล่าวเป็นที่ทราบอย่างกว้างขวางในหมู่พสกนิกรทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา ขอสรุปให้ทราบโดยทั่วกันดังนี้

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นเลิศในศิลปะหลายสาขา ทรงได้รับการยกย่องสูงสุดในพระเกียรติคุณเป็นที่ประจักษ์ชัด บรรดาศิลปินต่างตระหนักในพระปรีชาสามารถอย่างหาที่เปรียบมิได้ จึงเห็นชอบพร้อมกันเป็นเอกฉันท์ เห็นสมควรเทิดทูนพระเกียรติยศให้ปรากฏแก่พสกนิกรและชาวโลก โดยจะขอพระราชทานถวายพระราชสมัญญาอันเป็นพระคุณนามพิเศษแด่พระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในรัชกาลปัจจุบันทรงเป็นเอตทัคคะในศิลปะหลายสาขา เป็นต้นว่า วรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง

ในด้านดุริยางค์ศิลป์ เป็นที่ประจักษ์ทั่วไปทั้งในและนอกประเทศว่า ทรงดนตรีได้หลายชนิด และได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงไว้เป็นจำนวนมาก จนสถาบันดนตรีต่างประเทศยกย่องว่าทรงเป็นเอกในทางดนตรีพระองค์หนึ่ง นอกจากนั้นยังได้ทรงส่งเสริมเพลงไทย ได้พระราชทานเงินจำนวนหนึ่งแก่กรมศิลปากรให้รวบรวมเพลงไทย พิมพ์ออกจำหน่ายแก่นักเรียนและประชาชนที่สนใจ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธร เทพรัตนาธาดา (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี) ทรงเรียนซอสามสายและซอด้วง ตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์

ในด้านทัศนศิลป์ (Visual Arts) ก็ปรากฏว่าทรงชำนาญทั้งในด้านการถ่ายภาพและการเขียนภาพสีน้ำมัน ทรงมีผลงานเป็นจำนวนมาก

มีเรื่องที่รู้จักกันแพร่หลายเรื่องหนึ่ง คือเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๐ ไทยเป็นเจ้าภาพจัดแข่งขันกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ ๔ มีการแข่งขันเรือใบ ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดทรงเรืออยู่แล้ว ได้เสด็จเข้าแข่งขันเรือใบด้วย ปรากฏว่าทรงชนะเป็นที่ ๑ ประเภทโอเค เรือใบที่ทรงใช้ในการแข่งขันทั้งของพระองค์และของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ก็สำเร็จด้วยฝีพระหัตถ์จากโรงต่อเรือในพระราชวังดุสิต ตามปกติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดทำงานด้วยฝีพระหัตถ์ของพระองค์เอง เมื่อทรงว่างจากพระราชกรณียกิจ ก็ทรงคิดสร้างแบบเรือใบขนาดเล็กขึ้น พระราชทานชื่อว่า “ซูเปอร์มด” อันเป็นเรือที่เหมาะสำหรับผู้แข่งขันที่ร่างเล็ก มีน้ำหนักน้อย และทุนแรงการขนส่ง

เท่าที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อยพอให้เห็นพระปรีชาสามารถในด้านศิลปะ อันเป็นปัจจัยให้คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้มีมติให้คิดหาพระราชสมัญญาอันเป็นพระคุณนามพิเศษถวาย ก็ได้มีผู้คิดหลายชื่อด้วยกัน ในที่สุดอาจารย์ภาวาส บุณนาค ได้เสนอว่าควรใช้คำว่า “อัครศิลปิน” เพราะเป็นคำสั้นแต่ความหมายเหมาะสมกับพระเพณีที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือศิลปินทั้งหลายดังกล่าวข้างต้น

คำว่า “อัครศิลปิน” แปลตามศัพท์ว่า ผู้มีทัศนะอันเลิศ หรือจะหมายเอาว่าผู้เป็นใหญ่ในศิลปินก็อาจจะได้ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นอกจากจะทรงเป็นเลิศในศิลปะทั้งปวงแล้ว ก็ยังทรงมีคุณูปการ ได้ทรงอุปถัมภ์ศิลปินทั้งหลายมาโดยตลอดอีกด้วย

คุณสมบัติของศิลปิน ที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ

๑. เป็นผู้สัญชาติไทยและยังมีชีวิตอยู่ในวันตัดสิน
๒. เป็นผู้ที่มีผลงานทางศิลปะดีเด่นในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะแขนงนั้น
๓. เป็นผู้ที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในศิลปะแขนงนั้น
๔. เป็นผู้ที่พัฒนาศิลปะแขนงนั้นให้ดียิ่งขึ้น
๕. เป็นผู้อนุรักษ์และผดุงไว้ซึ่งศิลปะแขนงนั้น
๖. เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและมีความรักในวิชาชีพของตน
๗. เป็นผู้ที่ใช้ศิลปะในแขนงของตนให้บริการแก่สังคมเป็นอย่างดีเสมอมา

ประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่อง ผลการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๑

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากนานาชาติอารยประเทศว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมสูงส่ง สืบเนื่องจากบรรดาศิลปินของชาติได้อุตสาหะอุทิศตนสร้างสรรค์ผลงานไว้เป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก ทั้งในด้านวรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเห็นสมควรประกาศเกียรติคุณศิลปินผู้มีความสามารถดีเด่นดังกล่าวในฐานะ “ศิลปินแห่งชาติ” ตามผลแห่งการคัดเลือกของคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ คณะกรรมการแห่งชาติเห็นชอบแล้ว จึงขอประกาศเกียรติคุณศิลปินที่ได้รับการคัดเลือกรวม ๑๒ คน เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” พุทธศักราช ๒๕๓๑ ดังรายนามต่อไปนี้

๑. สาขาวรรณศิลป์

๑. นางสาวกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน) (นวนิยาย)

๒. สาขาทัศนศิลป์

๑. นายเฉลิม นาศิริกษ (จิตรกรรม)
๒. นายพิมาน มุลประมุข (ประติมากรรม)
๓. นายพูน เกษจำรัส (ศิลปะภาพถ่าย)

๓. สาขาศิลปะการแสดง

๑. นายกรี วรรณะริน (นาฏศิลป์ - โขน)
๒. นางสาวจำเรียง พุฒประดับ (นาฏศิลป์ - ละคร)
๓. นายเสรี หวังในธรรม (ศิลปะการละคร)
๔. นายประสิทธิ์ ถาวร (ดนตรีไทย)
๕. นายบุญยงค์ เกตุคง (ดนตรีไทย)
๖. นายสมาน กาญจนะผลิน (เพลงไทยสากล)
๗. นายสง่า อารัมภีร์ (เพลงไทยสากล)
๘. นายหวังดี นิมา (หวังเต๊ะ) (เพลงพื้นบ้าน)

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๓๑

(นายสุกอล ศรีพรหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ประธานกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

คำนำ

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งวัตถุประสงค์โครงการศิลปินแห่งชาติไว้อย่างชัดเจนว่าจะดำเนินการยกย่อง ส่งเสริมและช่วยเหลือศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะอันทรงคุณค่าของชาติ ทำให้ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมสูงส่ง มีมรดกอันล้ำค่าที่เป็นวัฒนธรรมของเราเองปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ทั้งในสาขาวรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง เป็นประจักษ์พยานได้ว่า เราเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสูงมาแต่อดีต ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนคนไทยให้รู้ว่า เราทุกคนเป็นหนี้บุญคุณศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้แก่ชาติไทย

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ประชุมลงมติสมควรถวายได้มีการประกาศเกียรติคุณของบรรดาศิลปินที่ได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

สำหรับปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ นี้ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรประกาศเกียรติคุณยกย่องศิลปินสาขาต่าง ๆ คือ สาขาวรรณศิลป์ ๑ ท่าน สาขาศิลปะการแสดง ๓ ท่าน และสาขาทัศนศิลป์ ๘ ท่าน รวม ๑๒ ท่าน เป็นศิลปินแห่งชาติ

สิ่งที่ควรปลื้มปิติเป็นล้นพ้นในโอกาสนี้ก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศิลปินแห่งชาติทั้ง ๑๒ ท่าน เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานโล่และเข็มเชิดชูเกียรติจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แทนพระองค์ในวันพุธที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต พระมหากรุณาธิคุณนี้จักจารึกอยู่ในจิตใจของศิลปินแห่งชาติ ผู้แทนและผู้ที่เกี่ยวข้องไปตลอดชีวิต

ในโอกาสอันสำคัญนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดพิมพ์หนังสือเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ ขึ้นเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์อัครศิลปินและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นที่ระลึกและเป็นเกียรติประวัติแก่ศิลปินแห่งชาติทั้ง ๑๒ ท่านสืบไป โดยได้มอบหมายให้ฝ่ายเอกสารสิ่งพิมพ์ในคณะกรรมการดำเนินการจัดงานวันศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลที่สนใจทั่วไป และเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแก่ทุกท่านในอนาคตสืบไป

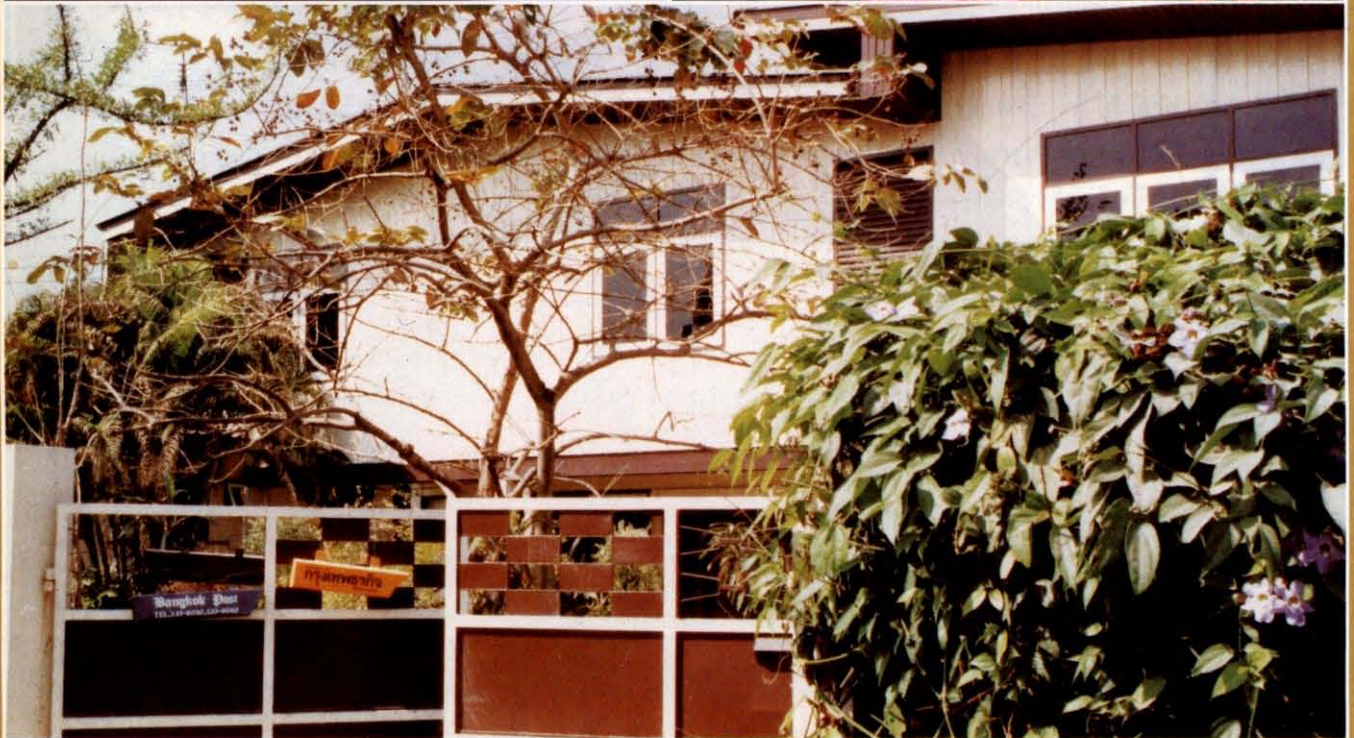
(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน)

ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย)

คำประกาศเกียรติคุณ

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน)
ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย)

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ นามปากกา “กฤษณา อโศกสิน” เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๕๗ ปี เป็นนักประพันธ์สตรีที่ประสบความสำเร็จยอดเยี่ยมในด้านการประพันธ์นวนิยาย ได้เริ่มงานประพันธ์นวนิยาย ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๗ นับถึงบัดนี้ เป็นเวลา ๓๓ ปี ได้สร้างสรรค์ผลงานนวนิยายไว้ รวม ๙๗ เรื่อง ทุกเรื่องได้รับการจัดพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารและจัดพิมพ์เป็นเล่ม ทั้งยังมีผู้ขออนุญาตลิขสิทธิ์นำไปดัดแปลงสร้างเป็นภาพยนตร์ถึง ๒๐ เรื่อง และถ่ายทำเป็นละครโทรทัศน์ ๕๗ เรื่อง บางเรื่องมีผู้นำไปใช้ในวงการศึกษามุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานด้วยความประณีต แสดงกลวิธีในการเสนอเรื่อง ตัวละครฉาก และแนวความคิดที่อุดมด้วยลักษณะวรรณศิลป์และสุนทรียภาพตามทฤษฎีแห่งการสร้างสรรค์วรรณกรรม ทั้งได้แสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่า เป็นผู้มึอุดมคติและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะนักประพันธ์ โดยได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วของมนุษย์มาประกอบในการสร้างสรรค์นวนิยาย ทำให้ผลงานได้รับความนิยมอย่างสูงจากประชาชนและวงการวรรณกรรม ดังปรากฏว่าได้รับรางวัลวรรณกรรมทั้งระดับนานาชาติและระดับชาติถึง ๑๑ ครั้ง ซึ่งยังไม่เคยมีนักประพันธ์ไทยคนใดเคยได้รับรางวัลเป็นจำนวนมากถึงเช่นนี้

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ หรือ “กฤษณา อโศกสิน” สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นางสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน)

ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย)

กฤษณา อโศกสิน เป็นนามปากกาของ นางสุกัญญา ชลศึกษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ ที่ ตำบลสำราญราษฎร์ กรุงเทพมหานคร บิดาชื่อ นายกระมล ชลศึกษ์ มารดาชื่อนางทองโปร่ง กฤษณา อโศกสิน เป็นบุตรคนแรกในจำนวน ๖ คน บิดามีอาชีพเริ่มแรกเป็นข้าราชการกรมสหกรณ์ ภายหลังลาออกจากราชการสมัครเป็นผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งไม่นาน มีการยุบสภา จึงหันไปประกอบอาชีพทนายความแล้วในที่สุดบวชเป็นพระภิกษุ ได้ถึงแก่กรรมที่ต่างประเทศระหว่างพักอยู่กับครอบครัวของธิดาคนหนึ่ง (น้องสาวของกฤษณา) ส่วนมารดาประสบอุบัติเหตุเรือล่มถึงแก่กรรม ตั้งแต่กฤษณา อโศกสิน อายุได้เพียง ๑๓ ปี

กฤษณา อโศกสิน ได้รับการศึกษาชั้นประถมที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนราชินีล่าง จบชั้นมัธยมปีที่ ๘ (มัธยมปลาย) แผนกวิทยาศาสตร์ แล้วเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในระยะนั้นเป็นระยะที่ชีวิตมีความยากลำบาก เนื่องจากชาติที่พึ่ง เพราะบิดาไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ในฐานะที่เป็นบุตรคนโต ต้องช่วยเหลือครอบครัว จึงยุติการศึกษาระดับอุดมศึกษากลางคัน แล้วออกมารับราชการที่กรมประมง กระทรวงเกษตร ซึ่งต่อมากายหลังได้ดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์ตรีของห้องสมุดกรมประมง จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ จึงลาออกแล้วยึดอาชีพเขียนหนังสือจนถึงปัจจุบัน

กฤษณา อโศกสิน สมรสกับนายประพันธ์ ญาณารณพ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๐๒ มีบุตรธิดารวม ๔ คน และหย่ากันเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒

เหตุที่จูงใจให้กฤษณา อโศกสิน เขียนหนังสือก็คือ การชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่ยังเยาว์ เรื่องที่เคยชอบอ่าน เช่น นวนิยายของ ป.อินทปาลิต นอกจากนั้นกฤษณา อโศกสินเป็นคนชอบคิด ชอบฝัน เมื่อมารดาถึงแก่กรรมโดยอุบัติเหตุ เป็นความสูญเสียอย่างกระทันหัน ทำให้กระทบกระเทือนใจมาก เกิดความทุกข์อย่างรุนแรงและประกอบกับเพื่อนรุ่นพี่ในโรงเรียนราชินีเขียนเรื่องสั้นเป็นที่ประทับใจมาก ทำให้อยากเขียนหนังสือบ้าง จึงได้เริ่มเขียนหนังสือตั้งแต่นั้นมา ผลงานเริ่มแรกเป็นบทร้อยกรอง ต่อมาได้แต่งเรื่องสั้นและเรื่องยาว มีผลงานเรื่องสั้นกว่า ๑๐๐ เรื่อง นวนิยายเรื่องแรกที่เขียนคือ เรื่องชีวิตเป็นของเรา ใช้นามปากกา “กัญญาชลา” เขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ลงในนิตยสารศรีสัปดาห์ ซึ่งในขณะนั้นได้รับความนิยมจากมหาชนมาก ต่อมาจึงได้เริ่มเขียนในนิตยสาร สตรีสาร เรื่องวิหคที่หลงทาง และได้ตั้งนามปากกาใหม่คือ “กฤษณา อโศกสิน” ซึ่งนับว่านามปากกานี้ถือกำเนิดที่สตรีสาร ต่อจากนั้นกฤษณา อโศกสินก็ได้สร้างสรรค์ผลงานติดต่อกันมาโดยนามปากกา กฤษณา อโศกสิน (โดยใช้เขียนนวนิยายในหน้านิตยสารชั้นเยี่ยมทั้งสตรีสาร สกุลไทย ลลนาและอื่น ๆ อีกมาก) และนามปากกานี้ก็ได้ส่งให้กฤษณา อโศกสิน ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยม นำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่ทั้งตนเองและประเทศชาติในเวลาต่อมา

กฤษณา อโศกสิน ได้กล่าวสุนทรพจน์สุดดี “วรรณกรรม” ไว้เมื่อคราวรับพระราชทานรางวัลซีไรท์ (S.E.A. WRITES) อันเป็นรางวัลระดับนานาชาติของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔ ว่า

“นานนับพันปีมาแล้ว โลกได้เป็นเจ้าของอารมณ์ล้ำค่าชนิดหนึ่ง...ชนทุกชาติทุกเผ่าทุกระดับการปกครอง ต่างมีอารมณ์ขั้นนี้เป็นของคู่แผ่นดิน เมื่อการสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่แตกต่างกันทั้งภาษา วัฒนธรรม และแนวคิดเป็นสิ่งจำเป็น ต่างก็ใช้อารมณ์สำคัญของตนเป็นบรรณาการหยิบยื่นแลกเปลี่ยนความซาบซึ่งชื่นชมแก่กันและกัน นับแต่บรรพกาลสืบมาจนปัจจุบัน อารมณ์งามชิ้นนั้นมีชื่อว่า วรรณกรรม”

“ภาษาและอักษร คือเครื่องประดับอันวิจิตรของชาวโลก ได้รับการเจียรไนตกแต่งให้แพรวพราวเป็นลำดับมา มนุษย์จับมือกันด้วยน้ำใจปรองดองสมานฉันท์ส่วนหนึ่งเพราะมีวรรณกรรมเป็นเครื่องร้อยรัด ปรกายวรรณกรรมอันเร่องรองได้ช่วยชนะต่อทุกสิ่งมาแล้วนับไม่ถ้วน เมื่อโลกร้อนระอุด้วยไฟสงครามและความขัดแย้ง วรรณกรรมเป็นสิ่งเดียวที่ยังเหลือสำหรับปลอบโยน ช่วยเล่าโลมดวงใจอันเร่าร้อนให้เย็นลง เมื่อน้ำใจมนุษย์เยือกเย็น สิ่งที่มาเยือกอมบริสุทธิ์สุขุมเพิ่มพูนค่าน้อมนำชีวิตทั้งหมดไว้ให้ดำรงคงมั่นอยู่ในสุนทรียภาพและสันติสุขชั่วกาลนาน

“วรรณกรรมจึงงามกว่าเพชร คมกว่าดาบ เป็นไอสดอันประเสริฐยิ่งของชาวโลก”

ด้วยเหตุที่ “กฤษณา อโศกสิน” มีความยกย่องเทิดทูนในคุณค่าของ “วรรณกรรม” จึงได้มุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานด้วยความประณีตแสดงกลวิธีในการเสนอเรื่อง ตัวละคร จาก และแนวความคิดที่อุดมด้วยลักษณะวรรณศิลป์และสุนทรียภาพตามทฤษฎีแห่งการสร้างสรรคัวรรณกรรม ผลงานของ กฤษณา อโศกสิน ยังนับได้ว่ามีคุณภาพเทียมเท่าผลงานของนักเขียนมี

ชื่อในวงการวรรณกรรมสากลทั้งในด้านเค้าโครงเรื่อง การนำเรื่องเสนอตลอดจนภาษาที่ใช้

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนสตรีคนหนึ่งในบรรดานักเขียนไทยจำนวนไม่มากนักที่สามารถยึดงานประพันธ์ เป็นอาชีพอย่างมั่นคงและก้าวไปสู่เกียรติยศอันสูงยิ่ง ซึ่งกฤษณา อโศกสิน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๒๙ ในหน้าวรรณกรรมศิลป์กฤษณา อโศกสินคุยกับนักเขียนหนุ่มสาวว่า

“ความจริงไม่ได้คิดมาก่อนว่าจะเป็นนักเขียนอาชีพ เพราะตอนเริ่มเขียนก็เหมือนกันน่อง ๆ ที่ได้รับรางวัลวันนี้ (กฤษณา อโศกสิน รับเชิดสมาคมาภาษาและหนังสือ เป็นผู้มอบรางวัลให้แก่ นักเขียนหนุ่มสาว) คือ พอเขามิซิงรางวัลก็ส่งไปเขียนเรื่องสั้นก่อน เมื่อฉันเสียดวงตาส่งไปลง “สตรีสาร” ก็ได้รับความนิยม จากนั้นก็ส่งไป “ศรีสัปดาห์” เขาก็ลงให้ก็มีกำลังใจเขียนส่งไปอีกเรื่อย ๆ ประมาณ ๑๐๐ กว่าเรื่อง...จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้พบกับอาจารย์นิลวรรณ (ปิ่นทอง) ท่านขอให้เขียนไปลง “สตรีสาร” ก็เลยตั้งนามปากกาใหม่ มันเป็นขั้นตอนโดยไม่รู้ตัวเลยว่า เป็นนักเขียนอาชีพได้อย่างไร ต่อมามีคนชวนไปเขียนลง “สกุลไทย” ยังคิดว่าจะเขียนได้ยังใจตั้ง ๓ เรื่อง...แต่ก็ทำได้ ต่อมาก็มีสำนักพิมพ์เป็นฝ่ายมาหา เคยเขียนมากที่สุด ๘ - ๙ เรื่องในเวลาเดียวกัน (คุณชวงค์ ฉายะจินดา เคยทำสถิติไว้ ๑๓ เรื่อง) ะยะนั้นรับราชการ งานก็หนักมาก ก็ยังก็เขียนแทบจะไม่ได้ทานข้าว กลับบ้านอาบน้ำ นอนตื่นขึ้นมา ๓ ทุ่มเขียนจนถึงเที่ยงคืน ทำอย่างนั้น พ.ศ. ๒๕๑๓ ก็เลยลาออกจกงานมาเขียนเป็นอาชีพอย่างเดียว”

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักประพันธ์สตรีที่ยืนหยัดอยู่ในวงการประพันธ์ด้วยอาชีพนักเขียนอย่างมั่นคงและดีเยี่ยม งานของกฤษณา อโศกสิน ได้รับความนิยมนอย่างสูงในวงการวรรณกรรม โดยเฉพาะประชาชนต่างนิยมและติดตามนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ติดต่อกันมาโดยตลอด กฤษณา อโศกสิน จึงสามารถดำรงชีพเลี้ยงตนเอง ในฐานะสตรีหม้าย สามารถสร้างฐานะให้แก่ตนเองอยู่ในระดับชนชั้นกลางที่มีความพร้อมบริบูรณ์ในปัจจุบัน ยิ่งกว่านั้น ด้วยการขายตัวอักษรและอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์นวนิยายเพียงอย่างเดียว กฤษณา อโศกสิน ยังสามารถเลี้ยงดูให้การศึกษาอย่างดีเยี่ยมแก่บุตรธิดา ซึ่งทุกคนล้วนประสบความสำเร็จอย่างดีในชีวิต จากอาชีพนักเขียนของมารดา

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเขียนเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินอาชีพนักเขียน มีความเห็นใจและเข้าใจทั้งผู้ผลิตนิตยสารที่ตีพิมพ์เรื่องของตน และผู้อ่านที่ต้องรอคอยติดตามอ่าน ดังนั้น ถ้าไม่เจ็บป่วยจริง ๆ หรือไม่ฉุกเฉินจริง ๆ จะไม่ยอมให้เรื่องขาดไปจากนิตยสารนั้น ๆ นอกจากนั้น ในการทำงานแต่ละวันจะพิถีพิถันตรวจผลงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน แม้คำซ้ำ คำผิด หรือข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะพยายามมิให้มีอยู่ ถ้าพบแล้วจะรีบแก้ไขทันที ไม่ปล่อยให้ตกถึงบรรณาธิการ หรือไม่ทำให้บรรณาธิการมีความหนักใจในต้นฉบับของตน หรือในยามที่มีปัญหาความทุกข์ขัดแย้งใจ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ว่าเรื่องใด ๆ ก็ตาม จะไม่นำปัญหาความทุกข์นั้น ไปถ่ายทอดยึดเยียดให้คนอ่านเป็นอันขาด ทั้งนี้เพราะเห็นว่าไม่เป็นธรรมแก่คนอ่าน แต่เนื่องจากความทุกข์ความสุขและปัญหาต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของประสบการณ์ใน

ชีวิตมนุษย์ กฤษณา อโศกสิน จึงหาวิธีแปรรูปประสบการณ์ชีวิตของตนเองและที่ได้รับทราบจากบุคคลอื่น ๆ เหมือนกับแปรรูปของดิบให้เป็นของสุก เมื่อแปรรูปได้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะส่งออกไปสู่คนอ่าน ผ่านนวนิยายของตน ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน จะมีรสชาติเข้มข้นก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ แก่ผู้อ่านราวกับว่ากฤษณา อโศกสิน ได้ส่งคนจริง ๆ ออกมาพบกับผู้อ่าน

คุณสมบัติเด่นอีกประการหนึ่งซึ่งให้ผลงานของกฤษณา อโศกสิน ได้รับความนิยมนและประสบความสำเร็จ ก็คือการที่มีความประณีตพิถีพิถันอย่างมากในการสร้างตัวละครกำหนดเค้าโครงเรื่อง และการนำเรื่องเสนอเมื่อกำหนดแล้วกฤษณา อโศกสิน จะไม่เร่งรัดรีบร้อนเป็นตัวละครในกาลเวลาที่ไมเหมาะสม จะดำเนินเรื่องไปตามลำดับของเหตุการณ์ และนำตัวละครออกมาพบกับผู้อ่าน ตามบทบาทและตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ด้วยความมั่นใจว่าจะทำความพึงพอใจให้แก่ผู้อ่านได้อย่างแน่นอน และด้วยความระมัดระวังที่จะไม่ปล่อยให้มั่วจุดบกพร่องในลักษณะใด ๆ รวมทั้งลักษณะที่เรียกว่า ยัดเยียดหรือบังเอิญ ซึ่งจะทำให้ลายคุณค่าของการเสนอนวนิยายตามแนวทางอันเป็นมาตรฐานสากลด้วย

“แต่ละเรื่องที่เราเริ่มใหม่ตอนแรก เราจะรู้สึกเหมือนว่าตัวละครเป็นคนแปลกหน้า ไม่คุ้นกับเขาเท่าไร แม้ว่าเราสวมวิญญาณให้เขาแล้ว ให้เขาโลดเต้นเป็นลักษณะนี้ แต่เราก็ไม่คุ้นเหมือนกับเราเพิ่งพบใครใหม่ ๆ แต่พอตัวละครขึ้นเวทีไปสักสองตอน เราจะค่อย ๆ คุ้นขึ้น นับว่าเริ่มมีวิญญาณเต็มตัว วิญญาณที่จะเป็นคนคนนั้น เพราะเราเขียนเรื่องเขียนคนเพียงให้

มีกล่อมเนื้อไม้ได้ จะต้องใส่ลมหายใจเข้าไปในตัวละคร เขียนไปสักครู่จะรู้สึกตัวละครเป็นเพื่อน เป็นญาติสนิท แล้วเรารู้จักเขาดี...แล้วเราจะบังคับตัวละครให้เป็นไปตามใจเราได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าผลักดันให้ตัวละครทำอะไรที่เราอยากจะทำ...เขาทำของเขาเอง เรารักตัวละคร เพราะตัวละครนี้เราปั้นได้ พอปั้นวิญญานแล้ว เขาจะทำตามที่เรากดบดให้ทุกอย่าง เขาจะทำอะไรก็แล้วแต่ที่เป็นวิถีทางธรรมชาติของมนุษย์ พอเขียนเรื่องไปได้สักพัก เราจะรู้เลยว่า เราตกอยู่ใต้อำนาจของตัวละคร ถ้าเขาไปไม่ได้...เขาจะบอกเราทันทีเลย..." คงจะเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านต่างหลงใหลตัวละครของกฤษณา อโศกสิน ทั้ง ๆ ที่เป็นเพียง "มนุษย์อักษร" ทั้งนี้ก็เพราะตัวละครของกฤษณา อโศกสิน มีชีวิตชีวาเหมือนดังว่าเป็น "คน" ที่อยู่รอบตัวของผู้อ่านโดยที่กฤษณา อโศกสิน "ปั้น" ให้ตัวละครทุกตัวในนวนิยายทุกเรื่องมีวิญญานมาโดยตลอดด้วยอัจฉริยภาพแห่งความเป็นศิลปินของตน

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ย่อท้ออยู่กับที่นับแต่ได้เริ่มงานเขียนนวนิยายเรื่องแรกในนามปากกา "กัญญ์ชลา" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ด้วยเรื่อง "ชีวิตเป็นของเรา" แล้วก็ก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้เริ่มเขียนนวนิยายให้ "สตรีสาร" ซึ่งเป็นนิตยสารชั้นนำสำหรับสตรีในยุคนั้น ผู้อ่านของสตรีสาร ต้อนรับนามปากกาใหม่ กฤษณา อโศกสิน อย่างอบอุ่น และต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๖ กฤษณา อโศกสิน ก็ก้าวไปสู่ นิตยสารที่มียอดขายดีมากที่สุดไทย ได้ใช้ประสบการณ์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป พัฒนางานเขียนให้คลี่คลายขยายตัว จากนวนิยายรักในตอนต้น ๆ

ของชีวิตนักเขียน เช่น เรื่องวิหคที่หลงทาง น้ำผึ้งขม ไปถึงการเสนอเรื่องของครอบครัวที่สลับซับซ้อน มีทั้งแนวปรัชญาในการดำรงชีวิตและแนวจิตวิทยาชีวิตครอบครัว เช่นเรื่องเรือมนุษย์ ตะวันตกดิน ลานลูกไม้ ปูนปิดทอง และในระยะหลังได้เสนอเรื่องในแนวการเมืองและสังคม เช่น เรื่องลมที่เปลี่ยนทาง สะพานข้ามดาว เป็นต้น เมื่อประกอบกับความสามารถในการเสนอเรื่องเร้าใจผู้อ่าน การใช้บทสนทนาตลอดจนบรรยายด้วยถ้อยคำสำนวนโวหารที่งดงามประณีต คมคาย ผลงานของกฤษณา อโศกสิน จึงไม่ซ้ำซากจำเจ และมีความเด่นล้ำหน้าได้รับความนิยมนักอ่านอย่างไม่เสื่อมคลายตลอดมา

คุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้ กฤษณา อโศกสิน มีผลงานยอดเยี่ยมประทับใจผู้อ่าน และผู้อยู่ในวงการวรรณกรรม นั่นก็คือ การรู้จักตัวเองอย่างถูกต้อง มีความเข้มแข็งมั่นคง มีศรัทธาและมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานตามความถนัด แม้ว่า ในยุคปัจจุบันนี้จะมีกลุ่มนักวิจารณ์หรือนักวิชาการบางกลุ่มนิยมผลักดันแต่ผลงานในลักษณะที่เรียกว่า "วรรณกรรมเพื่อชีวิต" ซึ่งก็คือเรื่องที่แสดงความเหลื่อมล้ำอยู่ติธรรมของสังคม ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างชัดเจน และวิจารณ์วรรณกรรมแนวอื่น โดยเฉพาะนวนิยายรัก นวนิยายครอบครัวว่าเป็น "น้ำเน่า" แต่กฤษณา อโศกสิน ก็มีดีถือเอามาเป็นข้อทำลายศรัทธาและความมุ่งมั่นของตน ไม่สูญเสียขวัญหรือกำลังใจ ตรงกันข้ามกลับมุ่งมั่นทำงานของตนต่อไปอย่างเต็มความสามารถ และด้วยศรัทธาอันมั่นคงที่จะสร้างสรรค์บทประพันธ์ของตนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ให้สามารถ "รับใช้" สังคมได้ตามวิถีทางแห่งการสร้างสรรคัวรรณกรรมตามทฤษฎีสากล

กฤษณา อโศกสิน มีอุดมคติที่ส่งตนให้มีชื่อเสียงทวีขึ้นตลอดเวลา นั่นก็คือนักเขียนที่เช่นเดียวกับบุคคลในทุกสายอาชีพที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองและสังคมไทย ในการสร้างสรรค์ผลงานทุกเรื่อง กฤษณา อโศกสิน จึงแทรกคตินธรรมที่เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ “กรรมย่อมเป็นเครื่องชี้ว่าวิถีชีวิตของมนุษย์ ทำดีย่อมได้ดี และทำชั่วย่อมได้ชั่ว” ไว้ในนวนิยายของตน โดยใช้เทคนิคในการประพันธ์เสนอคตินธรรมนั้นไว้ในระหว่างบรรทัดและในภาพรวม และปล่อยให้ผู้อ่านตีความหรือรับทราบ ตามแต่พื้นฐานและสภาพแวดล้อมชีวิตของแต่ละบุคคล ในขณะที่เดียวกัน ก็จะมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นตามลำดับกาลเวลา ทั้งนี้เพื่อ “สนองคุณ” ผู้อ่านที่สนับสนุนติดตามผลงานของตน จนสามารถดำรงชีพอย่างมีความสุขด้วยงานเขียน อย่างที่นักเขียนน้อยคนจะทำได้ และแม้ว่า กฤษณา อโศกสิน จะได้รับรางวัลแล้วซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก แต่ก็มิได้มีความหยิ่งผยอง ยังคงแน่วแน่ว่าในการที่จะพัฒนางานของตนให้ดียิ่งขึ้นและดีกว่า กฤษณา อโศกสิน ได้กล่าวไว้ในกาให้สัมภาษณ์ว่า “เราจะไม่นึกว่าตัวเองเก่งเป็นอันขาด เราจะไม่ประมาท ตัวอักษรนี้มีวิญญาณ เราจะไปดูถูกว่าง่ายไม่ได้เลย เพราะไม่ง่าย...เป็นเรื่องยากมาก” และกฤษณา อโศกสิน พิถีพิถันมากในการแต่งชื่อเรื่องนวนิยาย ชื่อเรื่องส่วนมากจะรวมเอาเนื้อเรื่องหรือแก่นของเรื่องเข้าไปอยู่ในชื่อเรื่อง และต้องเป็นชื่อที่แปลก เก๋ ไม่ซ้ำกับของคนอื่น บางชื่อมีคำที่มีความหมายขัดแย้ง ราวจะเยาะเย้ยพฤติกรรมและบทบาทของมนุษย์ในสังคม เช่น ไฟหนาว ปูนปิดทอง วิมานไฟ เรือมนุษย์ ลายหงส์ ความนี้ค้าง ซึ่งทำให้เป็นที่สออารมณ์ของผู้อ่านและเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน นับตั้งแต่อักษรตัวแรกของเรื่องที่น่าสนใจ

แก่ผู้อ่าน ส่วนชื่อตัวละครนั้น ก็ล้วนแต่เป็นชื่อที่ไพเราะ แปลก เก๋ มีความหมายดี และเหมาะแก่ตัวละครที่น่าเสนอ เช่น ไสรวาร ท้นทิกา ในเรื่องตะวันตกดิน เกี้ยวในเรื่องเรือมนุษย์ อรอินทร์ ในเมียหลวง สองเมือง บาลี ในปูนปิดทอง นวนิยายทุกเรื่องของกฤษณา อโศกสิน จึงชวนให้อ่านติดตามอย่างไม่ลืมนั่ง ตั้งแต่ต้นจนจบ

นับตั้งแต่เริ่มประพันธ์นวนิยายใน พ.ศ. ๒๔๙๗ จนถึงปัจจุบัน กฤษณา อโศกสิน ได้เขียนนวนิยายไว้รวมทั้งสิ้น ๙๗ เรื่อง ลงพิมพ์ในนิตยสารที่มีชื่อเป็นที่นิยมอย่างสูงในหมู่นักอ่านจำนวนมาก

ในนิตยสารศรีสัปดาห์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๐๗ รวม ๘ เรื่อง ได้แก่ชีวิตเป็นของเรา ในกระแฉล ประตุสีเทาดอกหญ้า ดวงดาวสวรรค์ สัปสวาท สวรรค์สร้าง บ่วงดวงใจ

ในนิตยสารสกุลไทย พ.ศ. ๒๕๐๖ - ปัจจุบัน รวม ๒๙ เรื่อง ได้แก่ พระจันทร์หลงเงา กรงทอง ฝนหยาดสุดท้าย ฝนกลางฤดูฝน หลังคาใบบัว ลานลูกไม้ เลื้อยสีฝุ่น ไฟทะเล รอบรวงข้าว ชลธิพิสวาท สายรุ้งสลาย เฟื่องบุญ บาปสลาย เรือมนุษย์ มณีดิน เมียหลวง ตะวันตกดิน บัลลังก์ใบบัว รากแก้ว ระบำมาร ไฟพาย สะพานข้ามดาว ไฟหนาว ปูนปิดทอง แมลง และมาลี เหลี่ยมมุกหาลาบ ภมร ลายหงส์ ถ่านเก่าไฟใหม่

ในนิตยสารสตรีสาร ระหว่างพ.ศ. ๒๕๐๑ - ปัจจุบัน รวม ๒๑ เรื่อง ได้แก่ วิหคที่หลงทาง คีร์ทรวหัวใจ นามมุกหาลาบ น้ำผึ้งขม ระฆังวงเดือน ปากามเทพ เตือนครึ่งดวง น้ำเซาะทราย บันไดเมฆ ลายดอกหญ้า ไม้ผลัดใบ ประตุที่ปิดตาย ปีกทอง นามดอกไม้ บ้านชนนิก เลื่อมสลบลาย บุชบกใบไม้

เนื่อนาง ขอบฟ้าใหม่ เข็มช้อนปลาย หลังลับแล ในจำนวนนี้
บุษบกใบไม้ซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นได้รับคัดเลือก
จากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของ
นักเรียนมัธยมปลาย

ในนิตยสารแม่ศรีเรือน รวม ๕ เรื่อง ได้แก่ เพลงกนิรี
ลานภุมรา สวรรค์เบี่ยง ถนนสายเสน่ห์หา ลมบูรพา

ในนิตยสารแม่บ้านการเรือน ๕ เรื่อง ได้แก่ บาดาลใจ
เพชรในเรือน โลกของมัทธ ไม้ป่า มารสวาท

นิตยสารนพเก้า ๒ เรื่อง ได้แก่ ฝ่ายแถมแพรว วิหคโสภณ

นิตยสารศรีสยาม ๔ เรื่อง ได้แก่ ไปสู่มิมพลี ความรัก
แสนกล เถาวัลย์สวาท ควันเทียน

นิตยสารขวัญจิต ๑ เรื่อง ได้แก่ วิมานไฟ

นิตยสารนทีทอง ๒ เรื่อง ได้แก่ เกิดมาสวย พฤษภา-
สวาท

นิตยสารลลนา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๕ ถึงปัจจุบัน ๑๐
เรื่อง ได้แก่ ถนนไปดวงดาว สมมุติว่าเขารักฉัน สมที่เปลี่ยนทาง
พลอยพรราวแสง น้ำท่วมเมฆ ห้องที่จัดไม่เสร็จ กระจ่างสีดา
กิ่งมัลลิกา หลงไฟ เพลงสาป

นิตยสารสาวสวย พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๒๗ ๓ เรื่อง ได้แก่
ปลาผิบน้ำ คาวน้ำค้าง วิมานไม้จำลา

นิตยสารขวัญเรือน ๒๕๒๘ ๒ เรื่อง ได้แก่ เวียงระกำ
รูปทอง

นิตยสารสุคล์ ๒๕๒๗ - ๒๕๒๘ ๑ เรื่อง คือ หน้าต่างบาน
แรก (๑๒ ตอนจบ)

นิตยสารดิฉัน ๓ เรื่อง ได้แก่ ซิงช้าดอกบานชื่น ทราย
ย้อมสี เสียงนกจากพราว

นิตยสารกุลสตรี เริ่มพ.ศ. ๒๕๓๑ ๑ เรื่อง คือ สามคม

ผลงานของกฤษฎา อโศกสิน ได้รับความนิยมนำอย่างสูง
จากประชาชนและวงการวรรณกรรม งานเกือบทุกเรื่องได้รับการ
ตีพิมพ์เป็นเล่ม บางเรื่อง ได้จัดพิมพ์หลายครั้ง และในวงการศึกษาก็
ได้นำผลงานนวนิยายของกฤษฎา อโศกสิน ไปใช้เป็นหนังสืออ่าน
ประกอบและใช้สำหรับการศึกษา ทั้งยังมีผู้อ่านอนุญาตลิขสิทธิ์
นำไปดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ถึง ๒๐ เรื่อง ถ่ายทำเป็นละคร
โทรทัศน์ ๕๗ เรื่อง ซึ่งนับว่าเป็นสถิติที่สูงมาก นักประพันธ์
นวนิยายทุกยุคทุกสมัยน้อยคนนักที่จะได้ประสบความสำเร็จดัง
เช่น กฤษฎา อโศกสิน

สิ่งที่เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพผลงานของกฤษฎา
อโศกสิน เป็นอย่างดี น่าจะ ได้แก่ การที่กฤษฎา อโศกสิน ได้รับ
รางวัลวรรณกรรมทั้งระดับนานาชาติและระดับชาติถึง ๑๒ ครั้ง
ซึ่งยังไม่เคยมีนักเขียนไทยคนใดเคยได้รับรางวัลสูงมากถึงเช่นนี้
กล่าวคือ

รางวัล ส.ป.อ. ซึ่งเป็นรางวัลระดับนานาชาติ

๑. เรือมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๑๑ (ปีแรก)

๒. ตะวันตกดิน พ.ศ. ๒๕๑๕ (ปีสุดท้าย)

รางวัลกรมการพัฒนาหนังสือ ในคณะกรรมการแห่ง
ชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสห-
ประชาชาติ เป็นรางวัลระดับชาติ

๓. รากแก้ว พ.ศ. ๒๕๑๗ รางวัลชมเชย (ไม่มีผู้ใดได้รับรางวัลดีเด่น)

๔. ผีนกกลางฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๑๗ รางวัลดีเด่น

๕. ไม้ผลัดใบ พ.ศ. ๒๕๑๘ รางวัลชมเชย

๖. ลมที่เปลี่ยนทาง พ.ศ. ๒๕๒๐ รางวัลชมเชย

๗. บ้านชนนิก พ.ศ. ๒๕๒๐ รางวัลชมเชย

๘. ไฟหนาว พ.ศ. ๒๕๒๓ รางวัลชมเชย

๙. กระเช้าสีดา พ.ศ. ๒๕๒๗ รางวัลชมเชย

๑๐. บุษบกใบไม้ พ.ศ. ๒๕๒๘ รางวัลดีเด่น และได้รับคัดเลือกเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑

๑๑. ลานลูกไม้ พ.ศ. ๒๕๓๑ รางวัลชมเชย

รางวัลซีไรท์ (S.E.A. WRITES) รางวัลระดับนานาชาติ

๑๒. ปูนปิดทอง พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นนักเขียนสตรีไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลนี้

แม้ว่าผลงานของกฤษณา อโศกสิน จะได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ผ่านสื่อหลายประเภท ทั้งในการจัดพิมพ์ ในภาพยนตร์ บทละครวิทยุ บทโทรทัศน์ และชื่อเสียงเกียรติคุณตลอดจนอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน จะซจรขจายกว้างขวางยิ่งขึ้นตามลำดับ แต่กฤษณา อโศกสิน ก็ยังใช้ชีวิตเรียบง่าย มีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีอุปนิสัยพูดน้อย สงบเสงี่ยม ไม่โอ้อวดตัวว่ามีชื่อเสียง และค่อนข้างจะเก็บตัวออกสู่วงสังคมเฉพาะเท่าที่จำเป็น ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานพบปะสังสรรค์ในวงสังคมของนักเรียน และตั้งนั้นจึงมีเวลาใช้เวลา

ส่วนใหญ่หมดไปกับการสร้างสรรค์งานอย่างพิถีพิถัน การวางทางชีวิตเช่นนี้ก็นับว่าเป็นความชาญฉลาดที่จะใช้ช่วงเวลาในชีวิตให้มีคุณค่ามากที่สุดโดยสามารถบุกเบิกทางไปสู่ชื่อเสียงเกียรติคุณทวีขึ้นตามลำดับ

กฤษณา อโศกสิน ได้กล่าวถึง ลากยศสรรเสริญไว้ว่า “ตลอดเวลาที่ผ่านมา เราเพียงแต่ทำงานของเรา ทำอย่างเต็มความสามารถของเรา...เราเคารพงานของเรา เคารพตัวอักษรที่ทำให้เราสามารถเลี้ยงชีพได้ เรารู้ว่าเราเป็นใคร และเรากำลังทำอะไรอยู่ ลาก ยศ สรรเสริญ เป็นสิ่งที่ช่วยกำลังใจให้เราต้องทำงานดีขึ้นไปกว่าที่ทำอยู่และยากกว่าที่เคยทำเสียอีก”

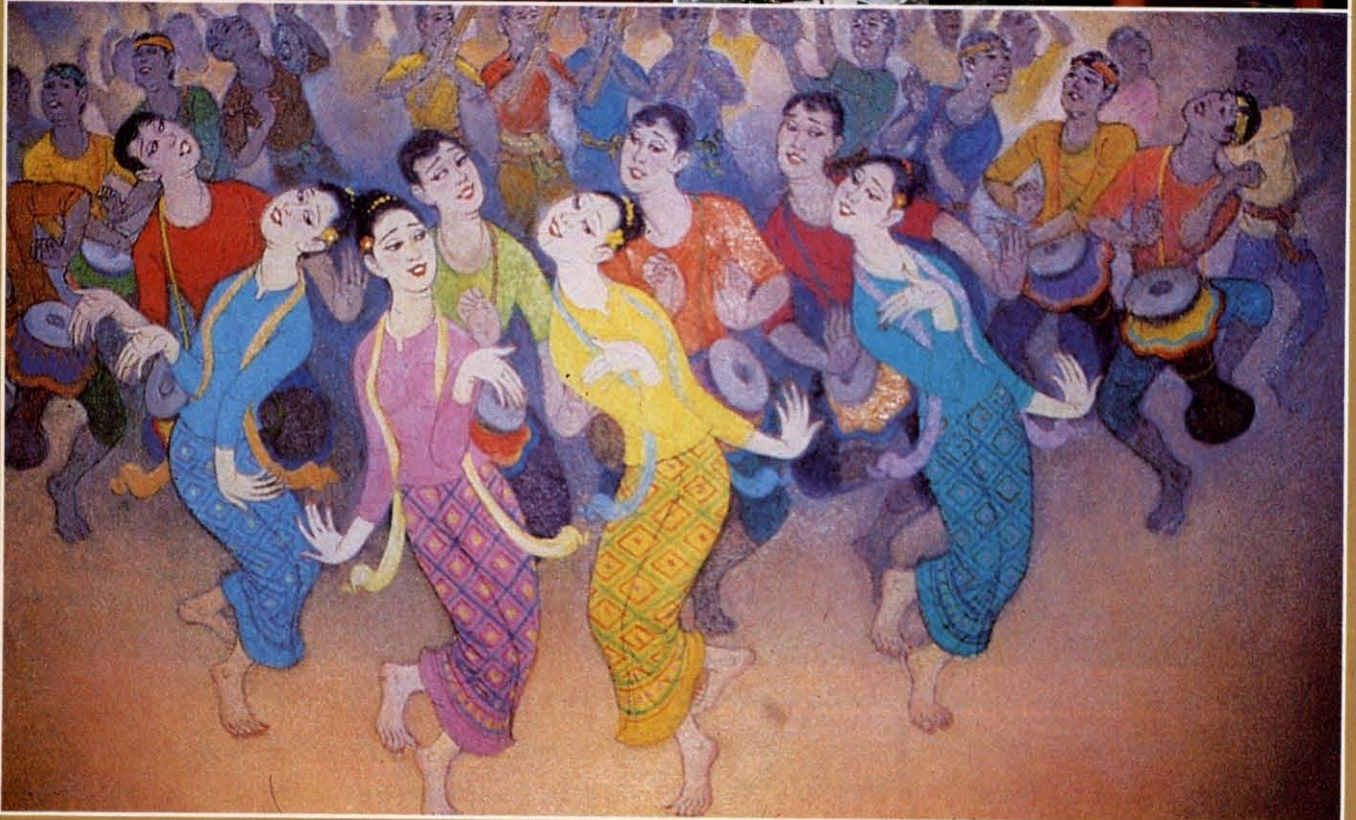
การที่กฤษณา อโศกสิน ได้รับรางวัลทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นจำนวนมาก และยังมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานต่อไปไม่หยุดยั้ง มีผลงานสูงทั้งปริมาณและคุณภาพย่อมเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นความเพียรพยายามที่จะสร้างสรรค์ผลงานไว้ในบรรณโลก และผลงานสร้างสรรค์นี้จะไม่เพียงแต่อำนวยประโยชน์แก่มหาชนชาวไทยในยุคปัจจุบันและแก่ชีวิตของกฤษณา อโศกสิน เองเท่านั้น แต่คุณค่าของวรรณกรรมของกฤษณา อโศกสิน จะได้รับการจารึกไว้ในประวัติวรรณคดีของชาติ เป็นมรดกวรรณกรรมตกทอดถึงอนุชนทุกยุคทุกสมัยและจะดำรงอยู่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่จะแสดงให้เห็นให้โลกได้รับรู้ถึงอารยธรรมความเจริญในด้านวรรณศิลป์ของคนไทยทั้งชาติ

จากประวัติชีวิตและผลงาน นางสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน) ที่กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย) พุทธศักราช ๒๕๓๑

นายเฉลิม นาคีรักษ์

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ (จิตรกรรม)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายเฉลิม นาศิริรักษ์

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)

นายเฉลิม นาศิริรักษ์ เกิดวันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๐ ที่จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันอายุ ๗๑ ปี เป็นศิลปินอาวุโสคนสำคัญด้านจิตรกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศิลปะและศิลปศึกษาโดยทั่วไป มีผลงานดีเด่นทั้งในแบบศิลปะสมัยใหม่และศิลปะแบบประเพณีประยุกต์ ผลงานส่วนใหญ่เกี่ยวกับชีวิตและประเพณีไทย มีความยึดมั่นและศรัทธาในศิลปะ ได้สร้างสรรค์ผลงานต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนานเกือบ ๕๐ ปี มีผลงานแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ เคยได้รับรางวัลในการประกวดศิลปกรรมหลายครั้งและหลายแห่ง ในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางศิลปะนั้น นายเฉลิม นาศิริรักษ์ ได้เป็นอาจารย์สอนวิชาศิลปะที่วิทยาลัยเพาะช่างเป็นเวลา ๓๗ ปี มีศิษย์เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ ได้รับราชการโดยตลอดมา จนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยเพาะช่างและเป็นคณบดีคณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่างหรือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในปัจจุบัน เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษในสถาบันดังกล่าว นายเฉลิม นาศิริรักษ์ ได้นำเอาผลงานศิลปะและวิชาการบริการแก่สังคมตลอดเวลาอันยาวนาน เป็นผู้บุกเบิกศิลปะยุคปัจจุบันคนสำคัญคนหนึ่ง ปัจจุบันนี้นายเฉลิม นาศิริรักษ์ เป็นข้าราชการบำนาญ และยังสร้างสรรค์งานศิลปะอยู่ที่บ้านในกรุงเทพมหานคร นับเป็นศิลปินที่ดำรงชีพและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยจริยวัตรที่ดีงาม

นายเฉลิม นาศิริรักษ์ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)

ประวัติชีวิตและผลงานของ
นายเฉลิม นาศิริรักษ์
ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์
(จิตรกรรม)

นายเฉลิม นาศิริรักษ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์
ด้านจิตรกรรม เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๖๐ ที่อำเภอ
ตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี บิดาชื่อนายแดง มารดาชื่อนางคำ
บิดาของท่านเป็นเสมียน มารดาทำนา ท่านได้ใช้ชีวิตใน
สิ่งแวดล้อมชนบทและธรรมชาติ มีความสนใจในการวาดและ
เขียนภาพตั้งแต่เด็ก ไม่ปรากฏว่าพี่น้องของท่านดำเนินอาชีพ
อย่างท่าน ส่วนใหญ่แล้วรับราชการหรือไม่ก็ทำนามีท่านเพียง
คนเดียวที่ศึกษาในด้านวิชาศิลปะ และเป็นศิลปิน

การศึกษา

นายเฉลิม นาศิริรักษ์ เรียนวิชาสามัญระดับประถมศึกษา
และมัธยมศึกษาที่บ้านเกิด ครูสอนศิลปะของท่านในยุคนั้นชื่อครูคง
ซึ่งจบมาจากโรงเรียนเพาะช่าง เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
แล้วท่านได้เดินทางมากรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาวิชาศิลปะและ
หัตถกรรมที่โรงเรียนเพาะช่างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ศึกษาเป็นเวลา
๔ ปี เมื่อจบการศึกษาแล้วได้เข้าศึกษาต่อวิชาครูประถมที่โรง
เรียนฝึกหัดครูประถมพระนครอีก ๑ ปี นักเรียนรุ่นเดียวกับท่านที่
เพาะช่างมี อาจารย์ปุย พร้อมวงศ์ อาจารย์สุวัฒน์ เกษกรกุล และ
อาจารย์แสวง ประพันธ์ เป็นต้น ในยุคนั้นหลวงกวีจรรยาวิโรจน์
เป็นอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ที่สอนมี อาจารย์ขุนศรีศุภหัตถ์
อาจารย์โพธิ์ ใจอ่อนนุ่ม อาจารย์แนบ บังคม อาจารย์จิตร
บัวบุศย์ อาจารย์สังต์ มุสิกถาวร อาจารย์ไวชาเช และอาจารย์

นิโร โยโกต้า ซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่น นอกจากนี้แล้วทางโรงเรียนยังได้
ส่งไปรับการอบรม (ไปเป็นคณะ) วิชาทฤษฎีศิลปะกับศาสตรา
จารย์ศิลป์ พีระศรี ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นเวลา ๖ เดือน
ในด้านศิลปะไทยนั้นท่านเคยศึกษากับอาจารย์พระเทวภินิมิต

การศึกษาศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่างนั้นมีหลายด้าน
มีทั้งการศึกษาศิลปะแบบประเพณีและแบบสากล รวมทั้งวิชา
ศิลปะหัตถกรรมหลายแขนง ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนี้จะมี
ความรู้และความสามารถในทางศิลปะและการช่างศิลปะหลาย
ด้าน โรงเรียนเพาะช่างเป็นโรงเรียนช่างศิลปะที่เก่าแก่ที่สุดของ
ประเทศไทย ก่อนที่จะมีโรงเรียนศิลปากรเกิดขึ้นในกรมศิลปากร
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ โรงเรียนเพาะช่างเป็นสถานที่ศึกษาศิลปะและ
การช่างศิลปะแห่งเดียวที่ผู้ซึ่งรักในด้านศิลปะและการช่างศิลปะ
จะมีโอกาสได้ศึกษา โรงเรียนนี้ได้ผลิตศิลปิน ช่างศิลปะและครู
สอนวิชาศิลปะรับใช้ประเทศชาติมาเป็นเวลาอันยาวนาน เมื่อมี
การเปิดมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ ผู้ที่จบการ
ศึกษา ๒ และ ๓ ปีจากเพาะช่างมีโอกาสเข้าศึกษาต่ออีก และส่วน
ใหญ่ของนักศึกษาของคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ของ
มหาวิทยาลัยศิลปากรสมัยแรก ๆ นั้นจบการศึกษามาจากเพาะ
ช่าง นายเฉลิม นาศิริรักษ์ ก็เช่นเดียวกับคนหนุ่มสาวที่มีแววและ
มีใจรักในทางศิลปะและการช่างศิลปะ ซึ่งต้องมาศึกษาที่โรง
เรียนเพาะช่าง และที่โรงเรียนนี้ท่านได้ศึกษาศิลปะและการช่าง
ศิลปะอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีโอกาสศึกษากับศาสตรา

จารย์ศิลป์ พีระศรี ปรมาจารย์ศิลปะยุคใหม่ เป็นเวลา ๖ เดือน ท่านจึงเป็นศิลปินที่ได้รับการศึกษามาย่างครบถ้วน ในด้านหัตถกรรมนั้นท่านได้ศึกษาวิชาเครื่องไม้ วิชาจักสาน และวิชาเครื่องดิน ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานด้านศิลปหัตถกรรมที่ประเทศญี่ปุ่นในช่วงที่รับราชการแล้วครั้งหนึ่ง ในการไปศึกษาดูงานดังกล่าวท่านมีโอกาสดูงานและทำงานศิลปะด้วยทำให้ท่านมีความรู้และประสบการณ์กว้างออกไปอีก เนื่องจากท่านได้รับการศึกษาและประสบการณ์อย่างกว้างขวางนี้เอง ทำให้ท่านสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้หลายแบบและหลายเทคนิค

การรับราชการ

นายเฉลิม นาคีรักษ์ ได้เข้ารับราชการเป็นครูสอนศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ และได้รับราชการต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนานถึง ๓๗ ปี จนเกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ มีความเจริญก้าวหน้าตลอดเวลาในงานราชการ เริ่มจากตำแหน่งครูจัตวาจนเป็นอาจารย์ชั้นพิเศษ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยเพาะช่าง และเป็นคณบดีคณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้รับความสำเร็จอย่างสูงในชีวิตราชการ ลำดับสมัยของการรับราชการของท่านมีดังต่อไปนี้

พ.ศ. ๒๔๘๓ เข้ารับราชการที่โรงเรียนเพาะช่าง ในตำแหน่งครูจัตวา

- พ.ศ. ๒๔๙๑ ครูตรี โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๐๐ ครูโท โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๑๐ อาจารย์เอก โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๑๔ รักษาการผู้อำนวยการชั้นพิเศษ วิทยาลัยเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๑๗ ผู้อำนวยการชั้นพิเศษ วิทยาลัยเพาะช่าง
- พ.ศ. ๒๕๑๘ คณบดีคณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง

พ.ศ. ๒๕๒๐ เกษียณอายุราชการสูงอายุสังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

การสร้างศิลปะและผลงานศิลปะ

นายเฉลิม เริ่มปฏิบัติงานด้านศิลปะอย่างจริงจังเมื่อเข้าศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่าง และได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ ท่านทำงานศิลปะทั้ง ๒ แบบ คือแบบสากลซึ่งเป็นแบบสมัยใหม่ และแบบที่ท่านเรียกว่า “แบบประเพณีประยุกต์” ในเรื่องเทคนิคและวัสดุนั้นท่านเขียนสีน้ำ สีน้ำมัน และสีพลาสติก เรื่องราวที่เขียนมี ดอกไม้ หุ่นนั่ง ทิวทัศน์ ภาพคนในแบบสากลสมัยใหม่ เรื่องเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทยในชนบทนั้น

เขียนในแบบประเพณีประยุกต์ ผลงานส่วนใหญ่เขียนด้วยสีน้ำ และสีน้ำมัน ในด้านสีน้ำนั้นท่านเขียนได้ดีเป็นพิเศษจนได้รับคำชมเชยจากศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี นายเฉลิม นาครีรักษ์ เป็นศิลปินและครูสอนศิลปะผู้บุกเบิกคนสำคัญคนหนึ่งของคุณสมัยใหม่ของไทยเรา ทั้งในด้านจิตรกรรมแบบสากลและจิตรกรรมแบบประเพณีประยุกต์ ผลงานจิตรกรรมของท่านแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลงานที่แขวนแสดงรูปภาพและนิทรรศการศิลปะสถานซึ่งท่านมีผลงานแขวนอยู่มาเป็นเวลานาน มีผู้สนใจศิลปะชาวต่างประเทศเสาะหาไปสะสมในหลายประเทศ ผลงานจิตรกรรมที่สำคัญที่สุดของท่านคือจิตรกรรมสีน้ำมัน พระบรมฉายาลักษณ์พระมหากษัตริย์ และเจ้าฟ้าหลายพระองค์ดังต่อไปนี้

- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประดิษฐานอยู่ที่หอไตรวัดระฆังโฆสิตาราม
- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระบรมราชินีประดิษฐานอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ
- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชวงศ์จักรีทุกรัชกาล ตีพิมพ์ออกเผยแพร่
- พระฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ ติดตั้งที่วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

- พระฉายาลักษณ์เจ้าฟ้าวลัยลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรี ติดตั้งที่วิทยาลัยครูเพชรบุรี

นายเฉลิม นาครีรักษ์ เริ่มเขียนสีน้ำมันตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ ด้วยวิธีการและเทคนิคต่างจากคำแนะนำของครูอาจารย์ และจากการค้นคว้าของตนเอง จนสามารถบังคับพู่กันและสีให้เป็นไปตามใจนึกได้รวดเร็วฉับไว เชื่อว่าท่านจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จนมีฉายาว่าราชาสีน้ำในสมัยนั้น ผลงานของท่านเป็นที่นิยมของผู้สะสมศิลปะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในด้านสีน้ำนี้ท่านยังคงทำอยู่จนทุกวันนี้ และเป็นการเขียนภาพที่ดีที่สุดของท่าน

ในด้านสีน้ำมันนั้น ที่เป็นแบบสากลท่านบอกว่าเป็นการเขียนในแบบ “อิมเพรสชันนิสม์” เป็นการเขียนภาพดอกไม้หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ภาพคน ภาพคนเหมือน และภาพอื่น ๆ จนเกิดความถนัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ภาพทิวทัศน์นั้นท่านเขียนด้วยเกรียง ส่วนภาพคนเขียนด้วยพู่กัน ท่านเขียนภาพสีน้ำมันได้ดีเช่นกัน โดยเฉพาะภาพคนเหมือน

ในด้านงานศิลปะแบบประเพณีประยุกต์นั้นเขียนด้วยสีน้ำมันตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ และยังคงเขียนควบคู่ไปกับการเขียนแบบสากลจนทุกวันนี้ โดยมีหลักการเขียนภาพดังต่อไปนี้

อุดมคติ

ศิลปะประเพณี มี ๒ มิติ คือเส้นและสีแบน ภาพคนจะมีลีลาอ่อนช้อยแสดงความรู้สึกด้วยท่าทาง ใบหน้าไม่แสดงความรู้สึก เน้นให้เด่นชัดและเกิดความรู้สึกด้วยการตัดเส้น ภาพคนจะมีความรู้สึกว่ามีความเป็นไปได้อย่างสมจริงทางกายวิภาค ศิลปะสากล มี ๓ มิติ คือ เส้น สี และแสงเงา ภาพจะมีความรู้สึกว่ามีชีวิตเหมือนที่เป็นอยู่ในธรรมชาติจริง ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาของท่านคือ ควรให้คง ๒ มิติ คือเส้น และสีแบนลีลาอ่อนช้อย เน้นความรู้สึกด้วยเส้นไว้ ให้เพิ่มการแสดงออกทางใบหน้า และบรรยากาศอย่างแบบบาง

องค์ประกอบศิลปะ

ศิลปะประเพณีไม่มีเส้นระดับตา เขียนอย่างตานก คือมองจากบนลงล่าง ในภาพเดียวกันจัดองค์ประกอบหลายเรื่องแยกกันด้วยเส้นกัน เป็นการเขียนแบบเล่าเรื่อง แต่ละเรื่องมีความสำคัญพอ ๆ กัน ภาพจะมีลักษณะแบบ ศิลปะสากล ใช้เส้นระดับตา เขียนอย่างตามองเห็นมีใกล้ไกล ตื้นลึกเหมือนธรรมชาติ ภาพจะมีลักษณะกลม มองเห็นได้รอบตัว จัดองค์ประกอบเพียงเรื่องเด่นเรื่องเดียว นอกนั้นลดความสำคัญลงไปตามลำดับ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของท่าน คือ ควรคงการวางภาพแบบตานกไว้ ให้เพิ่มพูนความสำคัญของการวางภาพประธานให้ชัดเจนยิ่งกว่าแต่ก่อน เรื่องรองลงมาให้ลดความสำคัญลง

การจัดสี

ศิลปะประเพณีใช้สีแบนเรียบสดใส ในภาพคนและภาพสัตว์ ภาพสิ่งก่อสร้างฉากหลังที่ประกอบด้วยธรรมชาติจะมีมืดหรืออ่อนปิดทองในภาพที่ต้องการเชิดชูศิลปะสากล ใช้สีสดใส อ่อนแก่ ใกล้ไกล ตื้นลึก กลมกลืน เน้นให้เด่นด้วยคุณค่าของสี มีบรรยากาศ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของท่านคือ ให้คงสีแบบสดใสฉากหลังมืดหรือสว่าง จะมีปิดทองหรือไม่ก็ได้ ให้เพิ่มสีอ่อนแก่ และบรรยากาศแบบ ๆ

ภาพคน

ศิลปะประเพณี ภาพคนมีลีลาอ่อนช้อย แสดงความรู้สึกด้วยอาการและท่าทาง รูปร่าง ส่วนสัดส่วนสมจริงทางกายวิภาค ไม่แสดงความรู้สึกทางใบหน้า ศิลปะสากลภาพคนและสัตว์ ท่าทาง ความรู้สึกเป็นไปอย่างธรรมชาติ รูปร่างส่วนสัดส่วนกลมกลืน เมื่อถูกต้องตามหลักกายวิภาค การแสดงออกทางใบหน้าชัดเจน ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาของท่านคือ ควรคงความอ่อนช้อยของลีลา แสดงความรู้สึกด้วยอาการและท่าทาง รูปร่าง สัดส่วน ที่สมจริงทางกายวิภาค ให้เพิ่มความรู้สึกของใบหน้าขึ้น

บรรยากาศ

ศิลปะประเพณี ไม่แสดงความรู้สึกทางบรรยากาศ คงเป็นลักษณะสีแบนสดใส ชัดเจน ศิลปะสากล แสดงสีอ่อนแก่

ต้นลึก มีบรรยากาศใกล้ไกล และรอบ ๆ ตัวเหมือนที่ปรากฏใน
ธรรมชาติ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของท่านคือ ควรเพิ่ม
บรรยากาศผสมเข้าไปบ้าง เพื่อให้ภาพดูนุ่มนวลขึ้น แต่ให้คง
สภาพสีแบนสดใสไว้ ตัดเส้นด้วยสีอ่อนแก่

ความซาบซึ้งในความงาม

ศิลปะประเพณี ความประทับใจในความงามจะไม่
ดิ่งตูดความรู้สึกทันทีที่พบเห็น ความซาบซึ้งจะค่อย ๆ ทวีขึ้นเมื่อ
ได้พิจารณาถึงส่วนประกอบต่าง ๆ อย่างละเอียด เริ่มจากการจัด
วางภาพซึ่งเป็นแบบตานก การจัดวางสี การลำดับเรื่องราวซึ่ง
เริ่มจากบนลงล่าง หรือซ้ายไปขวา ประธานของภาพจะเป็นสิ่ง
ก่อสร้าง หรือภาพคนซึ่งเป็นตัวแปลความหมายของเรื่อง ภาพ
สัตว์หรือธรรมชาติอื่น ๆ เป็นส่วนหนูนภาพที่ได้รับการยกย่องว่า
เป็นชั้นเยี่ยมจะอยู่ที่มาตรฐาน และคุณภาพฝีมือการเขียนรูปคน
และสัตว์ซึ่งจะเป็นทั้งให้ความซาบซึ้ง และนำทางของความเข้าใจ
ในเรื่องราวเช่น พิจารณารูปร่าง ส่วนสัดส่วน หน้าตา ท่าทาง สีลา
อ่อนช้อย เหมาะกับสภาพความรู้สึกนั้น ๆ การตัดเส้นเฉียบขาด
ถึารูปคนและสัตว์อยู่ในขั้นมาตรฐาน ส่วนประกอบอื่น ๆ ก็
ย่อมมีมาตรฐานดีด้วย เมื่อทำความเข้าใจในส่วนต่าง ๆ ดังกล่าว
แล้วก็เชื่อได้ว่า ความซาบซึ้งในความงามจะบังเกิดขึ้นในความ
รู้สึกแน่นอนในศิลปะสากล ความประทับใจในความงามของศิลปะ
สากล อันมีรากฐานมาจากการมองเห็น สำนึกและซาบซึ้งในความ

งามของธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์คุ้นเคยอยู่ทุกเมื่อเชยวัน จะทำให้
ประทับใจและซาบซึ้งในความงามได้โดยอัตโนมัติ การจัดวาง
ภาพก็ไม่สลับซับซ้อนและสร้างปัญหา จะแสดงเรื่องใดก็จัดวาง
ภาพจัดวางสีเรื่องนั้นให้เด่นเฉพาะ เรื่องอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบ
จัดให้เป็นรองลงไป จึงดูไม่สับสน และเข้าใจง่าย ข้อเสนอแนะ
เพื่อการพัฒนาของท่านคือ ศิลปะประเพณีมีอุดมคติการจัดวาง
ภาพแบบตานก และเล่าเรื่องจากบนลงล่างหรือซ้ายไปขวา ซึ่งขัด
กับความรู้สึกและธรรมชาติของการมองเห็น จึงทำให้สับสนและ
เข้าใจซาบซึ้งในความงามในศิลปะวัฒนธรรมของเราได้ไม่รวดเร็ว
ควรประยุกต์บางส่วนที่สับสนให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น การจัดวาง
ภาพที่เป็นประธานของเรื่องให้เด่นกว่าภาพส่วนอื่น ๆ ส่วนรอง
ลงไปให้จัดเป็นส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาพประธานเด่น
ขึ้น และให้คงรักษาการจัดภาพแบบตานกไว้ให้เพิ่มความมีชีวิต
ชีวาขึ้นบ้าง

นิทรรศการผลงาน

ผลงานจิตรกรรมของนายเฉลิมแพร่หลายไปทั้งในและ
ต่างประเทศ ท่านได้เข้าร่วมแสดงผลงาน ในการแสดงศิลปะที่
สำคัญหลายครั้งและหลายแห่ง และได้แสดงเดี่ยวผลงานหลายครั้ง
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ จนถึงปัจจุบันนี้ ดังต่อไปนี้คือ

พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๕ ส่งผลงานเข้าแสดงและประกวด
ในงานฉลองรัฐธรรมนูญและงานส่งเสริมวัฒนธรรม

พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๘ แสดงภาพจิตรกรรมสีน้ำร่วมกับ
สำนักวัฒนธรรมญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๔๘๗ แสดงสีน้ำร่วมกับจักรวรรดิศิลปะแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๕๐๗ แสดงจิตรกรรมสีน้ำมันร่วมกับ
สมาคมศิลปกรรมไทย

พ.ศ. ๒๕๐๖ แสดงภาพสีน้ำ สีฝุ่นประเพณีประยุกต์
ร่วมกับกลุ่มจิตรกร เหม เวชกรและเพื่อน

พ.ศ. ๒๕๐๖ แสดงภาพสีน้ำ สีน้ำมัน สีพลาสติก (ลูมินอล) ประเพณีประยุกต์ ส่วนตัวครั้งที่ ๑ ที่บางกะปิ แกลเลอรี
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๗ แสดงภาพประเพณีประยุกต์ครั้งที่ ๑ ร่วม
กับจิตรกรแบบไทย

พ.ศ. ๒๕๐๗ แสดงภาพสีน้ำ สีน้ำมัน สีพลาสติก (ลูมินอล) ประเพณีประยุกต์ ส่วนตัวครั้งที่ ๒ ที่บางกะปิ แกลเลอรี
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๘ แสดงภาพประเพณีประยุกต์ครั้งที่ ๒
ร่วมกับกลุ่มจิตรกรไทย

พ.ศ. ๒๕๐๘ แสดงภาพสีน้ำ สีน้ำมัน และสีน้ำมันประ-

เพณีประยุกต์ ส่วนตัวครั้งที่ ๓ ที่บางกะปิ แกลเลอรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๘ แสดงภาพสีน้ำ ร่วมกับกลุ่มจิตรกรสีน้ำ
ณ บางกะปิ แกลเลอรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับเชิญจากศูนย์ศิลปกรรมไทย นคร
ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ไปแสดงจิตรกรรมสีน้ำ สีน้ำมัน
ประเพณีประยุกต์ ส่วนตัว ที่ริคาร์ดออล สเตท เซพวิงส์ ลอส
แอนเจลิส และดูงานศิลปะในครั้งนั้นด้วย

พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้รับเชิญจากสภาศิลปกรรมไทย คาลิ-
ฟอร์เนีย ร่วมกับศิลปินไทย ๔ คน ไปแสดงผลงานในการแสดง
ศิลปะร่วมสมัยของไทยที่แปซิฟิก เอเชีย มิวนิค เมืองพาสาดนา
ที่ศาลากลางเมือง ซานตา บาร์บารา, ที่วิทยาลัยแอมบาสเดอร์,
ที่เมืองพาสาดนา ที่เอ็ม.เอ็ม.ซินโน แกลเลอรี ลอส แองเจลิส
ที่แกลเลอรี ดาวนทาวน์ เมืองฟอรัท เวิร์ท รัฐเท็กซัส, และที่วัด
ไทยกรุงวอชิงตัน ได้ดูงานศิลปะด้วยในครั้งนี้

ผลงานทางวิชาการและการถ่ายทอดวิชาความรู้

นายเฉลิม เป็นอาจารย์สอนวิชาศิลปะประจำโรงเรียน
เพาะช่างเป็นเวลาสามสิบกว่าปี ได้สอนศิษย์จำนวนมาก ท่านมี
ศิษย์อยู่ทั่วประเทศ ศิลปินอาวุโสหลายคนในยุคปัจจุบันก็เคยเป็น
ศิษย์ของท่าน ท่านสอนวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น องค์ประกอบ

ศิลป์ ทฤษฎีสี ภายวิภาค จิตรกรรมดอกไม้ หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพคนเหมือน เป็นต้น ท่านสอนนักเรียนฝึกหัดครู ประถมการช่าง และครูมัธยมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็น ศาสตราจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

ท่านได้เข้าร่วมการประกวดศิลปะหลายแห่งและได้รับรางวัลต่อไปนี้

- ได้รับรางวัลจิตรกรรม งานประกวดศิลปะในงานฉลองรัฐธรรมนูญ
- ได้รับรางวัลในการประกวดศิลปะจัดโดยกระทรวงวัฒนธรรม สมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ผลงานดีเด่นประเภทภาพสีน้ำ สีน้ำมันภาพทิวทัศน์ ภาพเหมือน และภาพศิลปะประจำชาติ

ได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดเบื้องยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๖ เพื่อเขียนภาพถวายทอดพระเนตรพร้อมกับศิลปินอื่น ๆ อีกหลายคน ได้ร่วมโต๊ะเสวยกับสิ้นเกล้าทั้งสองพระองค์ ครั้งที่ ๒ ได้เข้าเฝ้าร่วมกับอธิบดีกรมศิลปากร และอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากรอีกหลายท่าน เพื่อถวายคำวิจารณ์ผลงานฝีพระหัตถ์ของพระองค์ซึ่งในขณะนั้น

พระองค์ทรงเขียนภาพหลายภาพและหลายวิธีการ นับว่าเป็นมหากรุณาธิคุณและเป็นสิริมงคลเป็นล้นพ้น

การให้บริการแก่สังคม

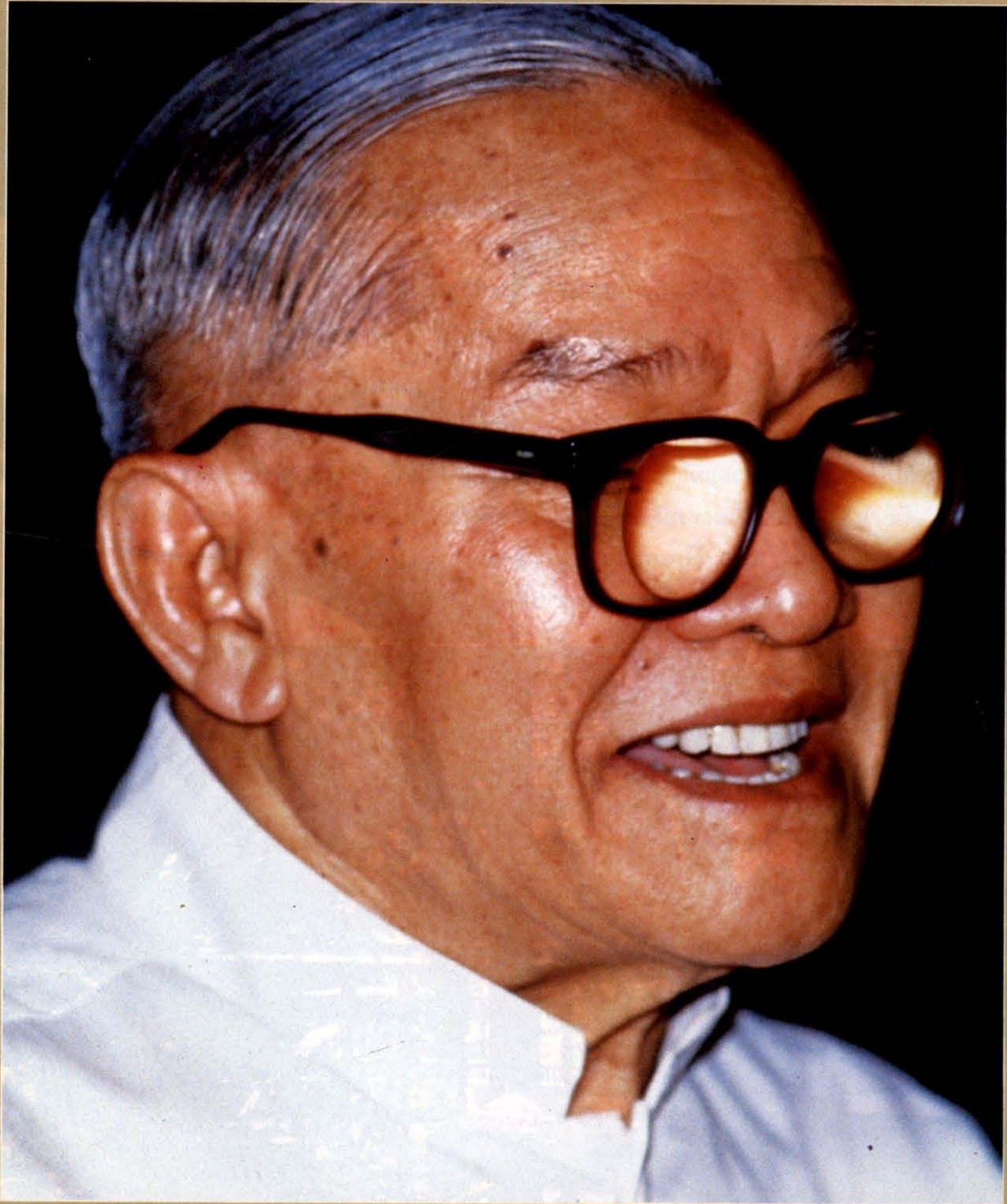
นายเฉลิมได้ให้บริการแก่สังคมอย่างกว้างขวางด้วยผลงานศิลปะและวิชาการและเป็นเวลาอันยาวนานเกือบ ๕๐ ปี ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและสังคมเป็นอย่างดีตลอดมาเป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการศิลปะและสังคม ผลงานจำนวนมากหลายพันภาพของท่านได้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ในทางศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา

การดำรงชีวิตและครอบครัว

ท่านดำรงชีวิตอย่างดีงามเป็นศิลปิน ครู สามเณรและพ่อที่ดีเลี้ยงดูครอบครัวและให้การศึกษาแก่บุตรทั้ง ๓ คนเป็นอย่างดี จนบุตรเหล่านี้ประกอบอาชีพที่ดีทุกคน ท่านมีความสำเร็จในชีวิตอย่างศิลปินและครู มีความสงบสุข และทำงานศิลปะอยู่ที่บ้านเลขที่ ๖๗๒/๗ ซอยศิริสุข ลาดหญ้า ๑๐ คลองสาน กรุงเทพมหานคร เป็นศิลปินที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวอย่างอันดีในการดำรงชีวิต สร้างสรรค์ผลงานและอุทิศตนให้แก่ส่วนรวม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีงามแก่เยาวชนรุ่นหลังได้

นายเฉลิม นาศิริกษ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ สาขาจิตรกรรม

นายพิมาน มุลประมุข

ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรม)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายพิมาน มุลประมุข
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ประติมากรรม)

นายพิมาน มุลประมุข เกิดวันที่ ๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๗๖ ปี เป็นศิลปินอาวุโสที่มีเกียรติประวัติและผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับนับถือของวงการศิลปะและศิลปศึกษาโดยทั่วไป มีความเป็นเลิศด้านประติมากรรมการปั้นหล่อผลงานศิลปะทั้งแบบสมัยใหม่และแบบประเพณี ได้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมไว้เป็นจำนวนมาก ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานติดต่อกันมากกว่า ๕๐ ปี มีผลงานปรากฏอยู่ในที่สาธารณะ วัด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์ นิทรรศการผลงานศิลปะไทยทั้งในและต่างประเทศ ได้รับเกียรตินิยมจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ได้รับการประกาศเกียรติคุณจากหอศิลป์ พีระศรี เป็นศิลปินเกียรติคุณอาวุโส ในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางศิลปะ เป็นอาจารย์สอนศิลปะยุคนกเบิกของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีศิษย์เป็นจำนวนมาก เคยเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งคณบดีคณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร และหัวหน้าแผนกงานปั้นหล่อของกรมศิลปากร รับผิดชอบงานสำคัญของชาติตลอดเวลาที่รับราชการ ได้ให้บริการแก่สังคมอย่างกว้างขวาง ด้วยผลงานศิลปะและวิชาการ ดำรงชีวิตสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อส่วนรวมด้วยความดีงามเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังจะดำเนินรอยตามสืบไป

นายพิมาน มุลประมุข สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ประติมากรรม)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายพิมาน มูลประมุข

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรม)

นายพิมาน มูลประมุข ศิลปินอาวุโสสาขาทัศนศิลป์ ด้านประติมากรรม คนสำคัญของประเทศไทย เกิดวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๔๕๕ ที่บ้านช่างหล่อ พระนคร ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายพูน และนางอ่อน มูลประมุข บิดามีอาชีพค้าขาย มารดาเป็นช่างปั้น มารดาของท่านสืบเชื้อสายมาจากช่างศิลปะ คือ เป็นลูกสาวของพระเทพธรรมา (สิน ปฎิมากร) ช่างปั้นและช่างเขียน คนสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๖ ซึ่งมีผลงานด้านประติมากรรมที่โดดเด่นในแบบประเพณีนิยมหลายแห่ง เช่น รูปทศกัณฐ์ลักนางสีดา และรูปนกกหัสติายุ ในอุโบสถวัดอรุณราชวราราม รูปปั้นพระไสยาสน์ ที่วัดราชาธิวาส ในกรุงเทพมหานครเป็นต้น ท่านเองก็ถือว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากช่างศิลปะเช่นกัน

ปฐมวัยและสิ่งแวดล้อม

นายพิมาน เกิดและอยู่ในสิ่งแวดล้อมช่างศิลปะในบ้าน ซึ่งมีมารดาเป็นช่างปั้น ในสิ่งแวดล้อมนอกบ้านนั้นก็เต็มไปด้วยบ้านและห้องปฏิบัติการของช่างปั้นหล่อซึ่งแต่เดิมได้มีการปั้นหล่ออยู่แล้ว เช่น พระพุทธรูป รอยพระพุทธรบาทและระฆัง ในสมัยนั้นคงไม่เหมือนสมัยนี้ที่มีความแออัดและพลุกพล่าน บ้านช่างหล่อที่พระนคร ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานครคงมีความสงบและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติพอสมควร ไม่ไกลจากบ้านช่างหล่อมีวัดระฆังและวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นวัดสำคัญมีผลงานศิลปะที่สำคัญอยู่ในวัดดังกล่าว เมื่อข้ามฟากมากรุงเทพมหานครก็มีวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง และกรมศิลปากร ในการที่

ท่านมีคุณตาและมารดาเป็นช่างปั้น และอยู่ในสิ่งแวดล้อมของช่างศิลปะ ทำให้ท่านมีโอกาสได้สัมผัสกับงานช่างศิลปะด้านการปั้นและการหล่อมาตั้งแต่เป็นเด็ก ซึ่งทำให้ท่านเกิดความสนใจและรักงานด้านการปั้น และในที่สุดได้ตัดสินใจศึกษาในด้านศิลปะโดยตรง เพื่อดำเนินอาชีพในทางประติมากรรมในที่สุด

การศึกษา

นายพิมาน มูลประมุข ศึกษาวิชาสามัญที่โรงเรียนโฆษิตสโมสรจนจบชั้นมัธยมปีที่ ๔ แล้วจึงเข้าศึกษาวิชาศิลปะและหัตถกรรมที่โรงเรียนเพาะช่าง ก่อนที่จะเข้าศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างนั้นท่านมีพื้นฐานทางปฏิบัติงานช่างศิลปะมาแล้ว โดยการช่วยมารดาทำงานปั้น ซึ่งก็นับว่าเป็นพื้นฐานที่ดี และได้รับการปลูกฝังให้รักทางศิลปะมาอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความสนใจและรักในการทำงานช่างและงานศิลปะอย่างแท้จริง การเข้าศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างเป็นความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตามท่านได้ศึกษาวิชาศิลปะและหัตถกรรมที่โรงเรียนเพาะช่างเพียงปีเศษ ๆ เท่านั้นก็ได้ลาออกเพื่อบวช การบวชเรียนของท่านถือว่าเป็นการศึกษาในด้านพระศาสนา เป็นการทำตามประเพณีของคนไทย ท่านได้ศึกษาพระธรรมจนสอบได้นักธรรมตรีจึงได้สึกออกมา และได้เข้าศึกษาวิชาจิตรศิลป์ในสาขาประติมากรรมที่โรงเรียนศิลปากรของกรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ โรงเรียนศิลปากรนี้เป็นโรงเรียนจิตรศิลป์ซึ่งริเริ่มก่อตั้งขึ้นโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (คอร์ราโด เฟโรจี) ศาสตราจารย์และประติมากรชาวอิตาลีคน ผู้ซึ่งได้รับเลือกมาดำรงตำแหน่งประติมากร

หรือช่างปั้นประจำกรมศิลปากร ของราชบัณฑิตยสภา ท่านผู้นี้มีความรู้และความสามารถในทางศิลปะเป็นอย่างมาก ท่านและข้าราชการกรมศิลปากร คือ พระสาโรชรัตนนิมมานก์ ได้ร่วมกันก่อตั้งโรงเรียนศิลปากรขึ้นในกรมศิลปากรเพื่อให้นักศึกษาศิลปะแก่เยาวชนไทยที่สนใจและรักในด้านศิลปะทางจิตรกรรมและประติมากรรม นายพิมาน ได้ทราบเรื่องนี้จึงได้สมัครเข้าศึกษาเป็นศิษย์รุ่นแรก ๆ ของสถาบันนี้

การศึกษาที่โรงเรียนศิลปากรนั้นแตกต่างกับที่โรงเรียนเพาะช่าง เป็นการศึกษาในทางศิลปะโดยตรงทั้งในด้านปฏิบัติและทฤษฎี หลักสูตรของโรงเรียนนี้มี ๔ ปี ทั้งในด้านจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากวิชาปั้นและเขียนแล้วนักเรียนจะต้องเรียนวิชาอื่น ๆ อีกหลายวิชาในด้านศิลปะและวิชาสามัญ คือ วิชาวาดเขียน วิชาทฤษฎีสร้างรูป วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ วิชากายวิภาคศาสตร์ วิชาเปอร์สเปคตีฟ วิชาการวิจารณ์ศิลปะ ทฤษฎีการบิน การแกะสลัก การประดิษฐ์รูป วิชาภาพประดิษฐ์ การทำพิมพ์และการหล่อ วิชาภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่เป็นวิชาศิลปะสากล ในด้านศิลปะไทยนั้นก็มีการสอนเช่นกัน และสอนโดยปรมาจารย์ทางศิลปะไทย คือ อาจารย์พระพรหมพิจิตร ในด้านศิลปะสากลทั้งทฤษฎีและปฏิบัตินั้นสอนโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์นั้นสอนโดยพระสาโรชรัตนนิมมานก์ สถาบันิกคนสำคัญของยุคที่จบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ นอกจากนั้นยังมีอาจารย์ที่เชี่ยวชาญอีกหลายท่านสอนร่วมด้วย การเรียนศิลปะที่โรงเรียนนี้เรียน

อย่างเข้มข้นและอย่างใกล้ชิด ส่วนที่โรงเรียนเพาะช่างนั้นเป็นการเรียนที่หนักไปทางช่างและหัตถกรรม ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ทุ่มเทให้กับการทำงานศิลปะและการสอนศิลปะเป็นอย่างเต็มที่ นักเรียนรุ่นแรก ๆ ของโรงเรียนนี้เป็นความหวังของประเทศเป็นอย่างมาก เพราะก่อนที่นักศึกษารุ่นแรกของโรงเรียนนี้จะจบการศึกษานั้น ประเทศไทยต้องจ้างชาวต่างประเทศทำงานศิลปะ บางครั้งส่งผลงานประติมากรรมไปหล่อเป็นโลหะในยุโรป ศาสตราจารย์ศิลป์เห็นว่าเราควรมีศิลปินของเราเองเพื่อทำงานศิลปะสนองความต้องการของประเทศชาติ ไม่ควรเสียเงินจ้างชาวต่างประเทศและส่งผลงานไปหล่อเป็นโลหะในต่างประเทศ ท่านจึงตั้งโรงเรียนนี้ และสอนนักเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้มีศิลปินไทยที่มีความรู้และความสามารถสูงที่จะทำงานศิลปะทั้งในแบบใหม่และแบบประเพณีสนองความต้องการของสังคมไทยซึ่งต้องใช้เวลา ๔ ปี ในการผลิตนักเรียน ๑ รุ่น นักเรียนรุ่นแรก ๆ นี้ นอกจากนายพิมานแล้วยังมีนายแฉ่ม ชวามิ-ชื่อและนายแฉ่ม แดงชมภู นายสิทธิเดช แสงหิรัญ ในด้านประติมากรรม นักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนศิลปากรจบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ นับตั้งแต่นั้นมาประเทศไทยก็มีศิลปินที่ทำงานศิลปะแบบใหม่แทนชาวต่างประเทศ และไม่ต้องส่งผลงานประติมากรรมไปหล่อเป็นโลหะในต่างประเทศแล้ว นายพิมานเป็นศิษย์รุ่นแรกที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนี้

การฝึกฝนและฝึกงาน

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ซึ่งในขณะนั้นมีงานปั้นหล่อ

ในราชการมากมาย และเป็นงานริบด่วน ศิษย์รุ่นแรกได้มีส่วนช่วยงานอาจารย์อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นผลดีของการเรียนศิลปะที่ได้ดูการปฏิบัติงานจริง ๆ และได้มีส่วนลงมือปฏิบัติ งานที่ศาสตราจารย์ศิลป์รับผิดชอบอยู่นั้นส่วนใหญ่เป็นผลงานขนาดใหญ่หรือผลงานเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ ผู้ที่ศึกษาด้านประติมากรรมนั้นมีโอกาสที่ได้ศึกษางานปั้นหล่อขนาดใหญ่ในโรงหล่อของกรมศิลปากรด้วย เมื่อนายพิมานจบการศึกษาแล้วได้ฝึกงานกับศาสตราจารย์ศิลป์เป็นเวลา ๑ ปี ในช่วงนี้เป็นการปฏิบัติงานประติมากรรมการปั้นหล่อโดยตรงเพราะไม่ต้องศึกษาตามหลักสูตรแล้ว ศาสตราจารย์ศิลป์นั้นเป็นคนทำงานหนักและมีระบบในการทำงาน ท่านได้สอนและฝึกให้ศิษย์ทำงานศิลปะอย่างมีระบบและอย่างรับผิดชอบ นายพิมาน จึงเป็นศิษย์ที่ได้รับการฝึกฝนและฝึกงานมาเป็นอย่างดีจากอาจารย์ของท่าน ซึ่งเป็นผลดีต่อการทำงานศิลปะและงานราชการของท่านในยุคต่อมา

หลังจากที่ท่านได้ฝึกงานกับศาสตราจารย์ศิลป์แล้ว ๑ ปี ท่านได้เข้ารับราชการในกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ พร้อมกับเพื่อนร่วมรุ่นอีกหลายคน ได้มีโอกาสทำงานช่วยและร่วมงานกับท่านศาสตราจารย์ศิลป์ผู้เป็นอาจารย์ ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ได้เลือกศิษย์ที่มีความเก่งกล้าสามารถเข้ารับราชการ เพราะท่านต้องการผู้ช่วยและผู้ร่วมทำงานประติมากรรมในราชการซึ่งมีมากมายในขณะนั้น ท่านรับราชการในกรมศิลปากรในฐานะประติมากรทำงานปั้นและหล่อในโรงหล่อ

เป็นเวลาติดต่อกันถึง ๓๓ ปี จึงได้ลาออกเพื่อรับบำเหน็จ และเป็นศิลปินอิสระจนถึงทุกวันนี้ ท่านได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา คือศาสตราจารย์ศิลป์เป็นอย่างมาก ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบงานโรงปั้นหล่อเมื่อศาสตราจารย์ศิลป์เดินทางไปต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะท่านเป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูงและมีระบบการทำงานดี นอกจากนี้ท่านยังเคยรักษาการในตำแหน่งคณบดีคณะจิตรกรรมและประติมากรรมแทนท่านศาสตราจารย์ศิลป์ด้วย

การทำงานประติมากรรมและผลงานประติมากรรม

ท่านเคยทำงานร่วมกับท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พี่ระศรี ในโครงการประติมากรรมขนาดใหญ่ที่อนุสาวรีย์หลายแห่ง เช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ที่ถนนราชดำเนินกลาง กรุงเทพมหานคร และที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ กรุงเทพมหานคร คนส่วนใหญ่รู้จักอนุสาวรีย์ทั้งสองแห่งนี้ดี เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นหลังยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอนุสาวรีย์ทั้งสองแห่งนี้ไม่ได้ออกแบบโดยศาสตราจารย์ศิลป์ ออกแบบโดยสถาปนิก อาจารย์ศิลป์ท่านรับผิดชอบในด้านประติมากรรมซึ่งติดตั้งถาวรที่อนุสาวรีย์ดังกล่าว ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยนั้นเป็นรูปปั้นนูนสูงภาพคนเป็นส่วนใหญ่ ศิษย์รุ่นแรก ๆ ของศาสตราจารย์ศิลป์มีส่วนร่วมในการปั้นและหล่อประติมากรรมเหล่านั้น ซึ่งรวมนายพิมานด้วย ผลงานประติมากรรมลอยตัวที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมินั้น เป็นรูปปั้น

ทหาร ตำรวจ และพลเรือน ศาสตราจารย์ศิลป์และศิษย์มีโอกาสแสดงฝีมือการปั้นหล่อได้อย่างเด่นชัด ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเห็นผลงานตลอดเวลา รัฐบาลในสมัยนั้นสนใจในผลงานเหล่านี้เป็นอย่างมาก และทิ้งในความสามารถของศิลปินไทย ผลงานประติมากรรมที่ท่านสร้างสรรค์คนเดียวนั้นมีจำนวนมากมายหลายร้อยรูปทั่วประเทศ ท่านเป็นศิลปินที่มีความถนัดและความสามารถเป็นอย่างสูงในด้านประติมากรรมรูปเหมือน รูปปั้นเหมือนหลวงพ่อดำ วัดปากน้ำ หรือพระมงคลเทพมุนี (สด) และรูปปั้นเหมือนหลวงพ่อดำพระครูสุทธิสาร วัดเสด็จ บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม เป็นผลงานประติมากรรมรูปปั้นเหมือนที่มีชื่อเสียงของท่าน ทำให้มีผู้จ้างท่านปั้นรูปหลวงพ่อดำจากทั่วประเทศ นอกจากรูปปั้นหลวงพ่อดำแล้ว ท่านมีผลงานปั้นหล่อพระพุทธรูปด้วย ผลงานรับใช้ศาสนาและสังคมของท่านนี้มีจำนวนมากจนท่านจำไม่ได้ว่ามีจำนวนเท่าใด และอยู่ที่ไหนบ้าง

ผลงานที่สำคัญของท่านที่ตั้งอยู่ในที่สาธารณะ โดยท่าน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้บังคับบัญชา มีดังนี้

- รูปปั้นพระยาพลพลพยุหเสนา ที่หน้าอาคารโรงพยาบาลกาญจนบุรี
- พระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ ประดิษฐานอยู่ที่เขาวังเพชรบุรี
- พระบรมรูปสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ประดิษฐานอยู่ที่หน้าศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- พระบรมรูปสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ประดิษฐานที่หน้าอาคารกิติขจร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ กรุงเทพฯ และที่โรงเรียนชุมพลทหารเรือ เกล็ดแก้ว จังหวัดชลบุรี

- รูปปั้นเจ้าพ่อพระยาแลนั่งแท่น อยู่ภายในศาลที่จังหวัดชัยภูมิ

ผลงานที่ท่านได้ร่วมทำกับท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี มีดังนี้

- ปั้นหล่อองค์พระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ประดิษฐานอยู่ ณ ตอนเจดีย์ สุพรรณบุรี
 - ปั้นหล่อเฉพาะพระเศียร พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วงเวียนใหญ่
 - ปั้นภาพนูนดวงตราไพบูลย์พระบรมรูปรัชกาลที่ ๖ และปั้นครุฑอยู่ที่ทำการไพบูลย์กลาง กรุงเทพฯ โดยท่าน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้ออกแบบและอำนวยการติดตั้ง
- ผลงานดีเด่นอื่น ๆ มีดังนี้

- ปั้นหล่อพระพุทธรูปแบบพระพุทธรุฒนชล และนำไปหล่อที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ บางเขน ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นประธาน
- ปั้นพระพุทธรูปปางสมาธิ เพื่อกาลิมปง ประเทศอินเดีย
- ปั้นภาพนูนสูงที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กรุงเทพฯ

- ปั้นรูปจอมพล ป.พิบูลสงคราม (ปัจจุบันไม่ทราบว่ายู่ที่ไหน)
- รูปปั้นอนุสาวรีย์ที่หน้ากรมตำรวจ กรุงเทพฯ
- พระพุทธรูปปฏิมาชัยวัตร พระพุทธรูปยืนปางรำพึง พระพุทธรูปนั่งสมาธิ พระพุทธรูปปางนาคปรก ปั้นถวายในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
- ปั้นพระพุทธรูปปางถวายเนตร ถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- ปั้นหล่อหลวงพ่อโอภาสียืน พร้อมด้วยรูปปั้นพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สมเด็จพระปิยะมหาราช อยู่ ณ สถานที่บูชาของหลวงพ่อโอภาสี บางมด กรุงเทพฯ
- ปั้นรูปพระธรรมวโรดม (โชติ) นั่ง อยู่ที่วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
- ปั้นหล่อพระชินะยันอยู่บนหลังเต่าและงู อยู่ที่สำนักปู่สวรรค์ ถนนเพชรเกษม กรุงเทพฯ

ผลงานการจำลองพระพุทธรูปมีดังนี้

- พระพุทธรูปปางปฐมเทศนาองค์ใหญ่ ที่วัดท่าถวาย นครปฐม
- จำลองพระพุทธรูปชินราชพร้อมเรือนแก้ว ที่วัดซีประเสริฐ เพชรบุรี
- หล่อพระพุทธรูปและระฆัง เป็นจำนวนมาก

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงผลงานบางส่วน นายพิมาน ได้สร้างสรรค์ผลงานจำนวนมากมาจนตนเองจำไม่ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าใด ผลงานส่วนใหญ่เป็นการให้บริการแก่ส่วนรวมเกี่ยวกับศาสนา พระมหากษัตริย์ ตำรวจ ทหารและประชาชนทั่วไป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการงานและศิลปะ

ในฐานะที่ท่านเป็นศิลปินที่ทำงานศิลปะมาเป็นเวลานานด้วยความรักและศรัทธา ท่านได้กล่าวว่า ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ปรับปรุงแก้ไขการหล่อไปตามแนวสากลเพื่อสอนศิษย์ เช่น ดัดสายชนวนทางเทืองลงและระบายอากาศขึ้นของรูปที่จะหล่อ ใช้เข้าหลอมทองขนาดใหญ่ และอุปกรณ์อย่างอื่นด้วย ทำให้การหล่อสมบูรณ์ดีมากยิ่งขึ้น จึงนิยมแพร่หลายออกไป และท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการงานและศิลปะคือ

“การทำงานศิลปะนั้นจะต้องมีความคิดเอามาร้อยกรองไว้ดี แล้วเอามาทำเป็นรูปร่างการทำงานศิลปะต้องให้ได้ความรู้สึก ต้องทุ่มเทจิตใจให้เต็มที่ การทำงานศิลปะต้องทำจริงไม่โอ้อวด ต้องทำงานให้สำเร็จบริบูรณ์ ซื่อสัตย์สุจริต รักระเบียบวินัย และขยันหมั่นเพียรเสมอ งานทุกเรื่องมีความสำคัญคนละอย่างเป็นต้นว่า ในสังคมต้องมีครู มีช่าง มีหมอ แม้มือแพทย์มีหมอ แต่ไม่มีช่างทำเครื่องมือให้ก็ไม่ได้ ดังนั้น ทุกสาขาอาชีพต้องประสานกัน และงานทุกอย่างถ้าดำเนินสายกลางตามพระพุทธเจ้าท่านว่าไว้เป็นดีที่สุด อยากรู้ก็ตามผมภูมิใจในผลงาน

ของผม ซึ่งทำงานมามากมายหลายร้อยชิ้น ทำด้วยความรักจริง ทำจริง ภูมิใจจริง ๆ แม้ใครไม่เห็นก็เป็นเรื่องของท่าน เราทำดีที่สุดแล้ว พอใจแล้ว”

การมีส่วนร่วมก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลงานประติมากรรมของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และศิษย์หลังยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และที่อื่น ๆ เช่นการตกแต่งในทำเนียบรัฐบาล การแสดงผลงานของโรงเรียนศิลปากรในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ล้วนก่อให้เกิดความสนใจและยอมรับของประชาชนทั่วไปและบุคคลในคณะรัฐบาล ศิษย์ของศาสตราจารย์ศิลป์มีส่วนในเรื่องนี้ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้มาชมกิจการของโรงเรียนศิลปากร และได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ยกฐานะของโรงเรียนนี้เป็นมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ศาสตราจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ถูกทางการควบคุมตัวไว้ที่บ้านของท่าน มีอุปสรรคมากมายในการดำเนินการโรงเรียนศิลปากรและยกฐานะของโรงเรียนเป็นมหาวิทยาลัย ศิษย์ของท่านรวมทั้งนายพิมาน ได้มีส่วนร่วมงานที่สำคัญนี้ด้วย เมื่อมีการเปิดมหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ นายพิมานก็ได้เป็นอาจารย์รุ่นแรกของยุคบุกเบิกมหาวิทยาลัยศิลปากรด้วย

ผลงานด้านวิชาการและการถ่ายทอดความรู้

นายพิมาน มูลประมุข เป็นอาจารย์ของคณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งแต่เปิดมหาวิทยาลัย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ และสอนอยู่เป็นเวลาสิบกว่าปี ได้เลิกสอนเมื่อมีงานราชการที่โรงปั้นหล่อ และงานศิลปะของตนเองมากขึ้น ศาสตราจารย์ศิลป์ได้ให้ความไว้วางใจให้นายพิมานสอนวิชา โปรเจกชั่น และทฤษฎีแสงเงา ท่านได้สอนศิษย์มากมายหลายรุ่น ศิลปินที่อาวุโสและมีชื่อเสียงในปัจจุบัน เช่น อาจารย์สวัสดิ์ ดันตีสุข อาจารย์ทวี นันทขว้าง อาจารย์ประยูร อุลุชาฎะ อาจารย์พูน เกษจำรัส เป็นต้น ล้วนเป็นศิษย์ของนายพิมานทั้งนั้น ท่านมีความรู้และความเข้าใจในวิชาที่ท่านสอนเป็นอย่างมาก และสามารถถ่ายทอดให้ศิษย์ได้อย่างดี ศิษย์ของท่านได้เป็นอาจารย์สอนวิชาดังกล่าวในยุคต่อมาแทนท่าน

ที่โรงหล่อของแผนกปั้นหล่อนั้น ท่านได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการปั้นหล่อ ซึ่งท่านมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูงให้แก่ประติมากรรุ่นหลัง ซึ่งได้ทำงานประติมากรรมแทนท่านต่อไป

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

ท่านได้เข้าร่วมนิทรรศการผลงานศิลปะตั้งแต่สมัยที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนศิลปากร ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๒ และการแสดงศิลปะอีกหลายแห่งทั้งในและต่างประเทศ ได้รับรางวัลและเกียรติคุณดังต่อไปนี้ คือ

- ถ้วยรางวัลจากการประกวดศิลปะที่วังสราญรมย์

- รางวัลจากการประกวดศิลปะในงานฉลองรัฐธรรมนูญ
- รางวัลที่ ๒ เกียรตินิยมอันดับ ๒ เหรียญเงิน การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
- ผลงานประติมากรรมได้รับเลือกร่วมแสดงในการแสดงประติมากรรมไทยในลอนดอน
- ได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินเกียรติคุณอาวุโส ในโอกาสงานครบรอบ ๑๐ ปี ของหอศิลป์ พีระศรี พ.ศ. ๒๕๒๗
- ผลงานได้รับเลือกแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร

การให้บริการแก่สังคม

นายพิมาน เป็นที่ยอมรับว่าเป็นศิลปินที่มีบทบาทและให้บริการแก่สังคมด้วยผลงานศิลปะอย่างกว้างขวาง มีผลงานเกี่ยวกับศาสนา พระมหากษัตริย์ ทหาร ตำรวจ และประชาชน มีผลงานติดตั้งอยู่ในที่สาธารณะ วัดวาอาราม สถานที่ราชการ และของส่วนบุคคล สถาบันการศึกษา ได้เผยแพร่ผลงานศิลปะและวิชาการตลอดเวลาอันยาวนานติดต่อกันมา มีผลงานมากมายหลายร้อยชิ้นอยู่ทั่วประเทศ

การดำรงชีวิตและครอบครัว

ท่านเป็นศิลปินที่ดำรงชีวิตด้วยวิชาความรู้ ความสามารถ มีคุณงามความดี ด้วยความสงบ มานะอดทนและสมณะ

จึงมีชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น เลี้ยงดูภรรยาและบุตร ๗ คน เป็นอย่างดี จนบุตรทุกคนได้รับการศึกษาชั้นสูงและประกอบอาชีพการทำงานที่ดีมีเกียรติ เช่น แพทย์ สถาปนิก นักธุรกิจ วิศวกร นายตำรวจ เป็นต้น ปัจจุบันนี้ท่านมีอายุ ๗๖ ปีเศษ พำนักและทำงานอยู่ที่บ้านเลขที่ ๑๐๒ ตรอกวังหลัง ตำบลศิริราช เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร อย่างศิลปินที่มีความสำเร็จ และมีความสุขในชีวิตและการทำงาน หลังจากที่ได้ทำงานมากมายและเป็นเวลาอันยาวนาน

นายพิมาน มุลประมุขศิลปินอาวุโสที่ได้รับการยอมรับนับถือในวงการศิลปะโดยทั่วไป และในฐานะผู้มีวิชาความรู้ทางศิลปะที่เป็นที่พึ่งของศิลปินรุ่นหลัง ท่านเป็นศิลปินที่ดีมีวิชาเป็นตัวอย่างที่ติดตามแก่ศิลปินรุ่นหลังในการดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อส่วนรวมได้ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งของประเทศ สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ

นายพูน เกษจำรัส

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ (ศิลปะภาพถ่าย)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายพูน เกษจำรัส
ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย)

นายพูน เกษจำรัส เกิดวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๔ ที่จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี เป็นศิลปินอาวุโสคนสำคัญในด้านศิลปะภาพถ่ายซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศิลปะภาพถ่ายโดยทั่วไป มีผลงานดีเด่นและแพร่หลายเป็นเวลายาวนานเกือบ ๔๐ ปี จากผลงานภาพถ่ายศิลปะเหล่านี้ทำให้นายพูน เกษจำรัส ได้รับเกียรตินิยมนจากสมาคมภาพถ่ายแห่งประเทศไทย สมาคมสโมสรสยามคัลเลอร์สไลด์ และสหพันธ์ศิลปะการถ่ายภาพนานาชาติ ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ เป็นนายกสมาคมและที่ปรึกษาสมาคมภาพถ่ายแห่งประเทศไทย ได้รับเชิญแสดงผลงานในการแสดงภาพถ่ายของสมาคมภาพถ่ายและการแสดงภาพเขียนและภาพถ่ายของอาเซียน ในด้านการถ่ายภาพทอวิชาความรู้ทางศิลปะภาพถ่ายนั้น นายพูน เกษจำรัส ได้เป็นอาจารย์สอนภาพถ่ายที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี มีศิษย์เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะวิชาช่างภาพและช่างพิมพ์จนเกษียณอายุราชการ ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์พิเศษของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ หรือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในปัจจุบัน นายพูน เกษจำรัส เป็นศิลปินที่มีบทบาทและให้บริการแก่สังคมอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ยังได้เผยแพร่ศิลปะและวิทยาการภาพถ่ายทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานกว่า ๒๐ ปี นายพูน เกษจำรัส ดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและสังคมอย่างตั้งงาม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลัง

นายพูน เกษจำรัส สมควรได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายพูน เกษจำรัส

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย)

นายพูน เกษจำรัส ศิลปินอาวุโสคนสำคัญสาขาทัศนศิลป์ ด้านศิลปะภาพถ่าย เกิดวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๔ ที่บ้านฉาง หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรของนายดีและนางเนื่อง เกษจำรัส มีอาชีพทำนา มารดาของท่านเป็นผู้ที่ชอบศิลปะในด้านการร้องรำทำเพลงแบบพื้นบ้านโดยเฉพาะหุ่นกระบอก ลุงของท่านเป็นช่างแกะสลักไม้ฝีมือดี ในตอนปฐมวัยนั้นท่านอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติสวยงาม และได้เห็นผลงานศิลปะและการช่างมากมายหลายประเภท ได้เห็นการทำงานของช่างศิลปะหลายคน นอกจากลุงของท่านแล้วท่านรู้จักปู่แป้ว และหลวงปู่เป่า ซึ่งเป็นช่างฝีมือยอดเยี่ยมในการแทงหยวกและเขียนลายไทย จังหวัดเพชรบุรีมีผลงานศิลปะเก่าแก่ของบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยอยุธยา ท่านได้เห็นงานปั้นลวดลายประดับโบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ งานเขียนและงานแกะสลักในวัดวาอาราม ตลอดจนหุ่นกระบอก หนังตะลุง หนังใหญ่ ได้ฟังดนตรีและดูลิเก จากสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ทำให้ท่านเกิดความสนใจในศิลปะขึ้นเป็นอันมาก กับอีกครั้งหนึ่งที่ท่านบอกว่าเป็นประสบการณ์ครั้งสำคัญของชีวิต คือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านได้เข้ามาอยู่กับพระภิกษุหลวงพี่ที่วัดโพธิ์นิมิต ตลาดพลู ฝั่งธนบุรี ขณะนั้นอายุเพียง ๑๒ ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

วันหนึ่งมีโอกาสได้เดินข้ามสะพานพระพุทธรยอดฟ้าฯ (เพิ่งทำพิธีเปิดใหม่ ๆ) ไปทางฝั่งพระนคร ผ่านโรงเรียนสวนกุหลาบ ถึงโรงเรียนเพาะช่าง พอถึงตรงนี้มีห้องแสดงผลงานศิลปะเป็นฝากระຈกใหญ่ นำสมัยมาก ที่อยู่ใกล้ ๆ ๓ ได้แก่ภาพเขียนสีน้ำ เป็นภาพจากรวรรณคดีเรื่องพระลอ ตอนตามไก่อภาพหนึ่ง และตอนเสียงน้ำอีกภาพหนึ่ง ฝีมืออาจารย์ขุนศรี

ตอนนั้นตัวเล็กมากต้องเกาะกำแพงชะเง้อมองอย่างจับจืดจับใจ และที่ใกล้ ๆ ภาพเขียนยังมีภาพแกะสลักลายลงรักปิดทอง ลายเครื่องรัก เครื่องถม สารพัด ยิ่งมองยิ่งซึ่ง ในประสบการณ์ครั้งนี้ทำให้เกิดรักอยากเป็นนักศิลปะมากขึ้นอีก แล้วก็เกิดความตั้งใจปรารถนาว่าชาตินี้ถ้าบุญมีคงจะได้มีโอกาสเข้าเรียนที่โรงเรียนเพาะช่างกับเขาบ้าง

การศึกษา

เมื่อท่านศึกษาวิชาสามัญจนจบชั้นมัธยมแล้วได้เข้าเรียนวิชาศิลปะและการช่างอื่น ๆ ที่โรงเรียนเพาะช่าง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมากที่สุดในการศึกษาวิชาศิลปะในสมัยนั้น โดยท่านได้เข้าศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ที่โรงเรียนเพาะช่างนั้นมีการสอนวิชาศิลปะและการช่างศิลปะมากมายหลายวิชา ทั้งแบบประเพณีและแบบใหม่ ทางโรงเรียนมุ่งผลิตครูสอนศิลปะและหัตถกรรม มีนักเรียนมาเรียนจากทั่วประเทศ ท่านได้ศึกษากับอาจารย์ที่มีฝีมือและความรู้ดีหลายคน เช่น อาจารย์ขุนศรี (สมนึก สิทธิเพียร) ซึ่งเป็นอาจารย์ทางการเขียนภาพไทยและลายไทย และภาพสีน้ำ มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๘ อาจารย์กัน สรลภ, อาจารย์โพธิ์ใจอ่อนนุ่ม, อาจารย์ใหญ่ น้ำทิพย์, อาจารย์แนบ บังคม, อาจารย์สังต์ มุสิกถาวร ซึ่งเป็นอาจารย์รุ่นเก่าแก่ และท่านได้ศึกษากับอาจารย์รุ่นใหม่อีกหลายท่านคือ อาจารย์เฉลิม นาดีรักษ์, อาจารย์แสวง ประพันธ์, อาจารย์จิรินทร์ จิตราวีทย์ และอาจารย์ชม พลอยแก้ว นอกจากนี้ท่านยังได้ศึกษากับอาจารย์ชาวญี่ปุ่นอีกสองท่านคือ อาจารย์นิโร โยโกดา ซึ่งสอนวิชาจิตรกรรม และอาจารย์ไวซาเซ สอนการปั้นแบบสมัยใหม่ นับ

ว่าท่านได้ศึกษามาอย่างกว้างทั้งวิชาศิลปะแบบประเพณีและศิลปะแบบใหม่ มีพื้นฐานเป็นอย่างดีทั้งในด้านทฤษฎี ปฏิบัติ ศิลปะและงานช่าง ท่านศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างจนจบหลักสูตรประโยคครูประถมการช่าง และสามารถสอบวิชาชุดประโยคครูวาดเขียนโทได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงสุดของวิชาครูวาดเขียนในสมัยนั้น

เมื่อสำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนเพาะช่างแล้วท่านก็มี วุฒิและสิทธิที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเปิดเป็นปีแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ มหาวิทยาลัยศิลปากรนี้แต่เดิมเป็นโรงเรียนศิลปากร ซึ่งศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (ซี. เฟโรจี) ร่วมกับข้าราชการในกรมศิลปากรก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาจิตรศิลป์ในด้านจิตรกรรมและประติมากรรมโดยตรง ไม่เหมือนโรงเรียนเพาะช่างซึ่งเน้นในเรื่องฝึกหัดครูการช่าง โรงเรียนนี้มีการเรียนอย่างเข้มข้นในทางศิลปะ ผลงานของอาจารย์และนักเรียนของโรงเรียนนี้ทำให้รัฐบาลสนใจเป็นอย่างมาก นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้ไปชมกิจการของโรงเรียน ได้เห็นมาตรฐานการสอนและการทำงานศิลปะ จึงเสนอคณะรัฐมนตรีให้ยกฐานะโรงเรียนนี้เป็นมหาวิทยาลัย นายพูนและเพื่อนที่จบจากโรงเรียนเพาะช่างอีกหลายคนได้สมัครเข้าเป็นนักศึกษารุ่นแรกของมหาวิทยาลัยนี้ และได้เข้าศึกษาในคณะจิตรกรรมและประติมากรรมในปีการศึกษา ๒๔๘๖ ในช่วงนี้เป็นยุคสงครามโลกครั้งที่ ๒ การตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นไปด้วยความยากลำบาก ศาสตราจารย์ศิลป์ ซึ่งขณะนั้นยังมีสัญชาติเป็นอิตาเลียนได้ถูกทางการคุมตัวไว้ที่บ้านของท่าน แต่การเปิดมหาวิทยาลัยก็ดำเนินต่อไป การเรียนการสอนมี

อุปสรรคเป็นอย่างมาก ทั้งอาจารย์และนักศึกษาช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคได้ จึงนับว่าเป็นยุคบุกเบิกของมหาวิทยาลัยนี้

การศึกษาในคณะจิตรกรรมและประติมากรรม แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับอนุปริญญาจิตรกรรมและประติมากรรม มีหลักสูตร ๓ ปี นักศึกษาที่เรียนดีมีโอกาสศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาจิตรกรรมหรือประติมากรรมได้อีก ๒ ปี ใน ๓ ปีแรกนั้น นักศึกษาต้องศึกษาวิชาศิลปะทั้งทฤษฎีและปฏิบัติทั่วไป เช่น วิชาวาดภาพ จิตรกรรม ประติมากรรม องค์ประกอบศิลปะ ประวัติศาสตร์และแบบอย่างศิลปะ วิจัยศิลปะไทย มณฑนศิลป์ สถาปัตยกรรมไทย โพรเจกชันและทฤษฎีแสงเงา กายวิภาคศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ฯลฯ การเรียนอย่างหนัก อาจารย์ที่เป็นหลักคือศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ซึ่งสอนเป็นส่วนใหญ่ อาจารย์อื่น ๆ มีดังนี้

- อาจารย์พระยาอนุমানราชธน ซึ่งเป็นอธิบดีกรมศิลปากรสมัยนั้นสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ศิลปวัฒนธรรม และประเทศตะวันออก

- อาจารย์พระพรหมพิจิตร สอนวิชาสถาปัตยกรรมไทย

- อาจารย์พระเทวากินิมิต สอนวิชาสายไทย

- อาจารย์ ม.จ.ยาใจ จิตรพงศ์ สอนวิชามณฑนศิลป์

- อาจารย์พระสาโรชรัตนนิมมานก์ สอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก

- อาจารย์พิมาน มูลประมุข สอนวิชาประติมากรรมเรขาคณิตการช่าง ทฤษฎีของแสง

- อาจารย์สิทธิเดช แสงหิรัญ สอนวิชาประติมากรรม
- อาจารย์แฉ่ม แดงชมพู สอนวิชาประติมากรรม
- อาจารย์แสวง สงฆ์มั่งมี สอนวิชาประติมากรรม
- อาจารย์สนั่น ศิลากร สอนวิชาประติมากรรม และเขียนภาพถ่ายเส้น
- อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ สอนวิชาประติมากรรม
- อาจารย์สนิท ดิษฐพันธ์ุ สอนวิชาจิตรกรรม
- อาจารย์จำรัส เกียรติก้อน สอนวิชาจิตรกรรม
- อาจารย์ประสงค์ ปัทมานุช สอนวิชาจิตรกรรม

ลา

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี สอนวิชาที่สำคัญหลายวิชา และอำนวยการสอนวิชาปฏิบัติทุกวิชา สอนอย่างจริงจังขยันขันแข็งและเข้มงวดเป็นอย่างมาก เพราะท่านต้องการมาตรฐานสูง ท่านได้กล่าวถึงการเรียนการสอนในสมัยนั้นไว้ว่า “ระหว่างปีการศึกษานั้นเป็นเวลาที่ยังมีสงครามโลกครั้งที่ ๒ อยู่ แต่การเรียนการสอนก็ยังยืมืออยู่อย่างเข้มแข็ง อาจารย์ผู้สอนตั้งใจสอนนักศึกษาเรียนอย่างเต็มที่ ชนิดที่แทบจะไม่มีวันหยุด ลำบากยุ่งยากอยู่อย่างเดียว อุปกรณ์การเรียนไม่สมบูรณ์ แต่ถึงกระนั้นเมื่อจบการศึกษาก็ปรากฏว่าบรรดานักศึกษาต่างได้รับความรู้ไปประกอบอาชีพกันอย่างดี ทำให้เกือบทุกสาขาวิชาช่าง”

การศึกษาระดับปริญญาหลักสูตรต่อจากอนุปริญญาอีก ๒ ปีนั้น เป็นการศึกษาแต่ละสาขาโดยเฉพาะทางจิตรกรรม

หรือประติมากรรม วิชาที่ศึกษาเพิ่มขึ้นมาอีกคือ ศิลปวิจารณ์ และวิชาสุนทรียศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นสถาบันแรก และแห่งเดียวที่สอนวิชา ๒ วิชานี้ในสมัยนั้น ท่านมีโอกาสศึกษาจบระดับอนุปริญญาจิตรกรรมและประติมากรรม

การทำงานและรับราชการ

เมื่อท่านจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว ครั้งแรกตั้งใจว่าจะประกอบอาชีพในทางศิลปะโดยตรง เช่น การเขียนปั้นแกะสลัก ระหว่างที่คอยงานอยู่นั้น ได้ทราบว่า ตำแหน่งครูสอนศิลปะที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนว่างลง จึงได้สมัครเข้าเป็นครูที่นั่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้เป็นครูสอนศิลปะระดับประถมและมัธยม ตั้งใจสอนเป็นอย่างดี แต่ไม่ได้ใช้วิชาความรู้อย่างเต็มที่ ศึกษาอย่างมากแต่ได้ใช้วิชาความรู้น้อย ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า “รู้สึกมือเหงานเบาสมองเกินไป”

จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๐ ท่านจึงมีโอกาสใช้วิชาความรู้มากขึ้น เมื่อได้รับการบรรจุเป็นครูตรีประจำโรงเรียนเพาะช่าง เป็นการเริ่มชีวิตราชการครูตั้งแต่บัดนั้น ที่นี้ท่านได้สอนวิชาศิลปะและทำงานศิลปะที่ได้รำเรียนมาเป็นเวลานานจากเพาะช่าง และศิลปากรอย่างเต็มที่ วิชาที่สอนมี การปั้น การเขียน ทฤษฎีสี ทฤษฎีแสงเงา และเรขาคณิตการช่าง ท่านเองมีความพอใจที่ได้สอนนักเรียนในระดับนี้และมีโอกาสทำงานศิลปะมากขึ้น และก็เป็นเกียรติที่ได้สอนโรงเรียนศิลปะ ในช่วงที่ท่านสอนอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่างนั้น ได้สนใจเรื่องการถ่ายภาพและได้ทำงานในด้านนี้ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากตำราทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท่านได้สอนอยู่ที่เพาะช่างเป็นเวลา ๗ ปี จึงได้ย้ายไปรับราชการสอนที่แผนกวิชาช่างภาพที่วิทยาลัย

เทคนิคกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ท่านรับราชการเป็นอาจารย์สอนที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพโดยตลอดจนเกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ก่อนเกษียณอายุราชการท่านเป็นอาจารย์ ๓ ระดับ ๘ และเป็นหัวหน้าคณะวิชาช่างภาพและช่างพิมพ์ เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ท่านได้รับราชการที่โรงเรียนเพาะช่างและที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพเป็นเวลาทั้งหมด ๔๑ ปี ได้ทำความเจริญก้าวหน้าให้แก่ราชการเป็นอันมาก

การทำงานศิลปะและผลงานศิลปะ

ท่านได้ศึกษาวิชาศิลปะและการช่างศิลปะจากโรงเรียนเพาะช่างและมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นเวลาเกือบสิบปีมีความรู้และความชำนาญทั้งในด้านจิตรกรรมและประติมากรรมที่เป็นศิลปะและการช่างศิลปะ ถึงแม้ว่าจะเป็นครูอาจารย์สอนวิชาศิลปะ แต่ก็ทำงานศิลปะควบคู่กันไปด้วยตลอดเวลา ท่านจึงมีผลงานศิลปะออกแสดงและอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ เสมอ ผลงานศิลปะที่สำคัญของท่านมีดังต่อไปนี้

- ภาพสีน้ำมันพระบรมฉายาธิลลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งพระองค์ ขนาดใหญ่กว่าพระองค์จริง ประดิษฐานที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

- จิตรกรรมสีน้ำมันขนาด ๒๕ นิ้วคูณ ๓๖ นิ้ว เป็นภาพวัดวาอาราม พระราชวังปุษนียสถาน และทิวทัศน์ในประเทศไทย จำนวนมากมาย ซึ่งใช้เวลาเขียนติดต่อกันอยู่หลายปี มีผู้ซื้อไปติดประดับสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- ผลงานแกะสลักลายไทยกรอบภาพจิตรกรรมพระ-

บรมฉายาธิลลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเขียนโดยอาจารย์จรัส เกียรติก้อง ประดิษฐานอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูตไทย กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

- ผลงานแกะสลักและภาพตกแต่งอีกมากมายซึ่งมีได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

- ประติมากรรมรูปพระวิสุกรรมประทับนั่งและประทับยืน หัตถ์ทรงดิ่งและฝั่ง (ชวานถาก) หล่อด้วยปูนซิเมนต์ทั้งขนาดเท่าคนจริงและเล็กกว่า เพื่อประดิษฐานเป็นรูปเคารพตามสถาบันการช่างหลายแห่งในประเทศไทย

ผลงานดังกล่าวเป็นผลงานในด้านจิตรกรรมและประติมากรรม ในด้านภาพถ่ายนั้นท่านได้เริ่มงานด้านนี้เมื่อเป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนเพาะช่าง ในสมัยนั้นยังไม่มีสถาบันสอนวิชาภาพถ่าย ต้องศึกษาค้นคว้าจากตำราด้วยตนเองจนสามารถปฏิบัติได้ เมื่อย้ายไปสอนที่แผนกช่างภาพ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพแล้ว ได้ทำงานด้านภาพถ่ายโดยตรง ในด้านการศึกษาวิชาภาพถ่ายในสมัยนั้นมีโรงเรียนเปิดสอนวิชาถ่ายภาพ โดยไม่จำกัดพื้นฐานความรู้สามัญ เปิดเป็นแห่งแรกที่วัดแก้วฟ้า (ล่าง) ถนนสีพระยา เป็นโรงเรียนสารพัดช่าง ส่วนที่เปิดสอนเป็นวิชาการและปฏิบัติจริง ๆ นั้นเปิดสอนที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ (แผนกช่างภาพ) ซึ่งเป็นที่ท่านสอนและปฏิบัติภาพถ่ายอย่างจริงจัง ในด้านภาพถ่ายนี้ท่านทำผลงานทั้งที่เป็นงานบันทึกและงานที่เป็นศิลปะไว้มากมาย มีการนำไปใช้และเผยแพร่ในนิทรรศการและสื่อมวลชน และเป็นหลักฐานต่าง ๆ ตลอดจนการตีพิมพ์ในหนังสือที่สำคัญ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ท่านได้ทำงานภาพถ่ายอย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้ ถือว่าท่านเป็นศิลปินภาพถ่ายชั้นครูอย่างแท้จริง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ

ท่านมีความคิดเห็นที่ “ต่างก็เป็นที่รู้จักกันแล้วว่า ผลงานของช่างไทยสมัยโบราณนั้น ท่านได้อุทิศจิตใจและมีมือให้แก่งานศิลปะจนสุดชีวิตของท่านก็ว่าได้ ผลงานที่มีค่าสุดยอดของเมืองไทยที่ท่านเห็นได้นั้นมีอยู่มาก เป็นต้นว่าพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนหรือสุโขทัย ลายสลักไม้หรือปูนปั้นสมัยอยุธยา ลายรดน้ำตู้พระธรรมของวัดเชิงหวายเหล่านี้ ใครเห็นต้องซึ่งถึงใจในคุณค่า แต่พอถึงช่างไทยสมัยปัจจุบันจะทำเท่าใดก็ได้ไม่เทียมเท่า เป็นเพราะอะไร เรื่องนี้จึงเป็นปัญหาที่น่าคิดสำหรับศิลปินไทยสมัยนี้” ถึงแม้ท่านจะเป็นศิลปินยุคใหม่และใช้เทคนิควิธีการและวัสดุใหม่ คือภาพถ่าย แต่ความผูกพันกับผลงานศิลปะในอดีตนั้นยังมีอยู่อย่างเต็มที่ ท่านรู้ซึ่งถึงคุณค่าของศิลปะในอดีต ซึ่งเป็นเรื่องที่ศิลปินยุคนี้จะมีความสำนึกเช่นนี้

รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับ

- เกียรตินิยมสูงสุดของสมาคมภาพถ่ายแห่งประเทศไทย Hon., F.P.S.T.
- เกียรตินิยม E. FIAP (Excellence, International Federation of Photographic Art) ของ สหพันธ์ศิลปะการถ่ายภาพนานาชาติแห่งสวีตเซอร์แลนด์
- เกียรตินิยมสูงสุดทางภาพถ่ายของสมาคมสยาม สยาม คัลเลอร์ สไลด์ Hon. F.S.C.C. (Hon. Fellowship of Siam Society Colour Slide Club)
- ได้ส่งผลงานเข้าประกวดในการประกวดภาพถ่ายแห่งประเทศไทยของสมาคมภาพถ่าย ได้รับรางวัลหลายครั้ง

เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นนายกสมาคมและเป็นกรรมการตัดสินภาพถ่ายแล้วจึงได้เลิกส่งผลงานเข้าร่วมการประกวด

- เป็นผู้แทนกรรมการไทยในการตัดสินภาพถ่ายของศูนย์วัฒนธรรมอาเซียนของยูเนสโก (ACCU)
- ได้รับเชิญแสดงผลงานในการแสดงจิตรกรรมและภาพถ่ายของอาเซียน

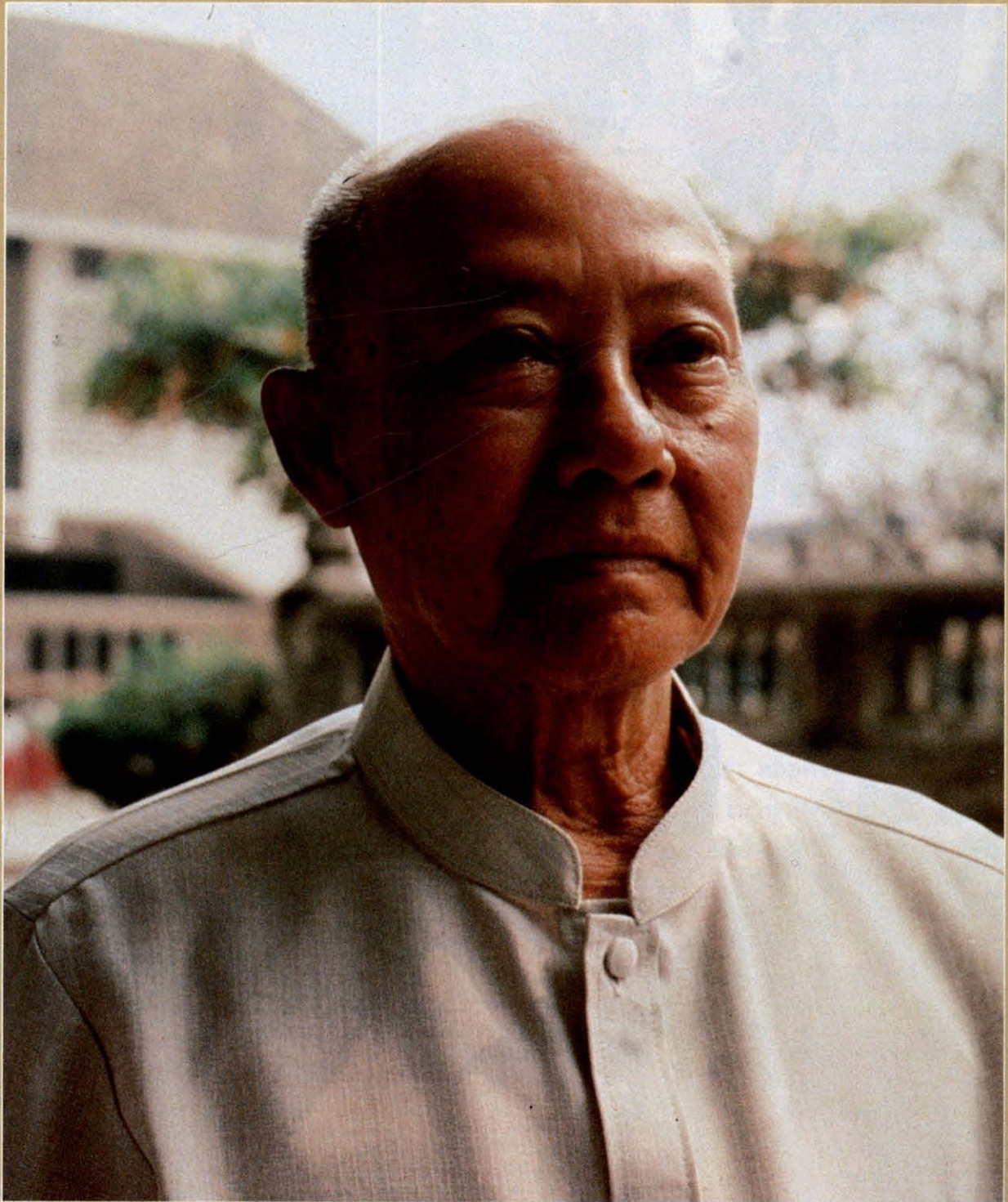
การดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลงาน

นายพูน เกษจำรัส เป็นศิลปินที่ยึดมั่นในศิลปะ ดำรงชีวิตอย่างดีงาม สมถะ เสียสละ แก่ส่วนรวมตลอดมา มีชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น ท่านได้กล่าวถึงชีวิตและการทำงานไว้ว่า “ชีวิตนี้มีเวลาน้อยสำหรับการทำงาน ถ้ายิ่งทำได้ก็ทำเรื่อยไป จนกว่าจะหมดเวลาของชีวิต ตั้งใจทำงานให้สังคมเสมอ ไม่เคยคิดที่จะปฏิเสธสถาบันใดเลยที่มาขอความช่วยเหลือ ตั้งใจจะถ่ายทอดวิชาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ศิษย์ จะทำงานและสร้างสรรค์ศิลปะ และงานถ่ายภาพจนกว่าจะทำงานไม่ได้ ต้องขยันทำงานให้มากเพื่อให้ทันกับเวลาที่เหลืออยู่น้อยเต็มที่แล้ว”

นายพูนเป็นศิลปินที่ประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตและการทำงาน ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม มีบทบาทกว้างขวางในสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือของวงการศิลปะและวงการอื่น ๆ เป็นความสำเร็จที่น่ายกย่องและเป็นตัวอย่างที่ดีงามที่ยาวชนรุ่นหลังจะดำเนินรอยตามได้

สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการพิจารณาเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ ด้านศิลปะภาพถ่าย

นายกรี้ วรรณริน

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - โขน)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายกรี วรตะริน

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - โขน)

นายกรี วรตะริน เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๗๔ ปี เป็นศิลปินผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์โขน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร มีความสามารถรอบรู้กระบวนการงานนาฏศิลป์ และการแสดงโขนทุกประเภท เป็นหลักและแม่แบบโดยเฉพะโขนตัวลิง เป็นผู้อนุรักษ์แบบแผนการแสดงโขน ทั้งยังสร้างสรรค์และประดิษฐ์ผลงานด้านการแสดงโขน - ละครหลายชุด ซึ่งวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และวงการนาฏศิลป์ทั่วประเทศ ได้ยึดถือเป็นแบบฉบับของการแสดงและการเรียนการสอน สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังนิเทศการสอนวิชานาฏศิลป์โขนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นผู้ร่วมพิจารณาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย และร่วมพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ตลอดจนส่งเสริมการเรียนการสอนระดับปริญญา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและวิทยากรในวิชาศิลปะนิพนธ์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยคุณธรรม เสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาและงานนาฏศิลป์ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไปอย่างสม่ำเสมอมากกว่า ๕๐ ปี จนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการนาฏดุริยางคศิลป์ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

นายกรี วรตะริน สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-โขน)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายกรี วรศะริน

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - โขน)

นายกรี วรศะริน เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ณ ตำบลบางลำภู อำเภอพระนครศรี จังหวัดพระนครศรี เป็นบุตรของนายเผื่อน และนางแป้น วรศะริน ได้สมรสกับนางสมถวิล ยิ่งเจริญ มีบุตร ๕ คน เป็นชาย ๔ คน หญิง ๑ คน ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๖ ซอยอินทราอนุสรณ์ ถนนพิบูลสงคราม ตำบลบางซื่อ เขตดุสิต กทม.

นายกรี วรศะริน ได้เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนวัดสังเวชวิทยาราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้ลาออกมาฝึกหัดโขนอยู่ที่บ้านเจ้าพระยารวมทรัพย์พัฒนา ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงวังในขณะนั้น และต่อมาได้ย้ายไปฝึกหัดโขนต่อ ณ วังสวนกุหลาบ ตำบลเทเวศร์ ได้เรียนหนังสือวิชาสามัญที่โรงเรียนศรีอยุธยา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งขึ้นเพื่อให้พวกโขนหลวงได้ศึกษาจนสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๓ ภายหลังย้ายไปฝึกหัดอยู่ที่ท้ายวังตำบลท่าเตียน และได้มีโอกาสแสดงถวายตัวต่อหน้าพระที่นั่ง

ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในวิชานาฏศิลป์โขนให้แก่ นายกรี วรศะริน คือ พระยานัฏกานุกรักษ์ คุณหญิงเทศ นักกานุกรักษ์ ครูจำเริญงานรตฤต ครูจำท้าวยุทธการ ครูสง่า ศศิวิมล และท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (ผู้ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔) นอกจากนี้ยังมีขุนชาย ครูสมัยรัชกาลที่ ๖ ท่านได้สอนให้เดินเส้า สอนท่าเดินโขนมาก่อน ตั้งแต่ยังไม่ได้ตั้งโขนหลวงของรัชกาลที่ ๗ ขึ้น

เริ่มเข้ารับราชการในปี ๒๔๗๒ โดยเป็นข้าราชการในกรมพิณพาทย์และโขนหลวง แผนกโขนหลวง ตำแหน่งพระยา-

วานร ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๘ บาท และได้มีโอกาสแสดงโขนต่อหน้าพระที่นั่ง รับรองราชอาคันตุกะและงานราชพิธีหลายครั้ง เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ก็สมัครเข้ารับราชการทหาร ที่กองพันทหารราบที่ ๙ ทหารรักษาวัง จนครบกำหนด

เมื่อมีคำสั่งให้โอนโขน-ละครหลวง มาขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร นายกรี วรศะริน จึงย้ายมาประจำโรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางค์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน) โดยได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นครูสอนวิชานาฏศิลป์โขน (ลิง) ภาคปฏิบัติ และเป็นศิลปินผู้แสดงไปพร้อมกัน

เมื่อไทยเกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเรื่องอินโดจีน นายกรี วรศะริน ได้เข้าประจำการและไปราชการทัพ จนได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ และหลังจากเสร็จสงครามแล้วได้กลับเข้ารับราชการในสังกัดเดิม ชีวิตราชการก้าวหน้ามาตามลำดับ

โดยในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ดำรงตำแหน่งศิลปินจัตวา แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๔๙๐ ดำรงตำแหน่งศิลปินตรี แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๕๐๑ ดำรงตำแหน่งศิลปินโท แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๕๑๑ ดำรงตำแหน่งศิลปินเอก แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต

ซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชานาฏศิลป์โขน

(ลิง) ภาคปฏิบัติและเป็นศิลปินผู้แสดงซึ่งโดยเฉพาะตัวหนุมาน นั้น นายกรี วรตะริน แสดงได้เป็นเยี่ยมและมีฝีมือเป็นเลิศ ยากที่จะหาผู้ใดทัดเทียมได้ แล้วยังทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกซ้อม ผู้ควบคุมการแสดง และดูแลทั่วไปในการแสดงนาฏศิลป์เบ็ดเตล็ด การแสดง โขน-ละคร ซึ่งกรมศิลปากรได้จัดแสดงให้ประชาชนชมเป็นประจำ ณ โรงละครศิลปากร และโรงละครแห่งชาติ งานดนตรีสำหรับประชาชน ณ สังคีตศาลา งานต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ งานถวายการรับรองพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ รับรองแขกของรัฐบาลและของส่วนราชการ องค์การรัฐวิสาหกิจ สมาคมและเอกชนทั่วไป รวมทั้งงานเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทยในส่วนภูมิภาคและต่างประเทศ

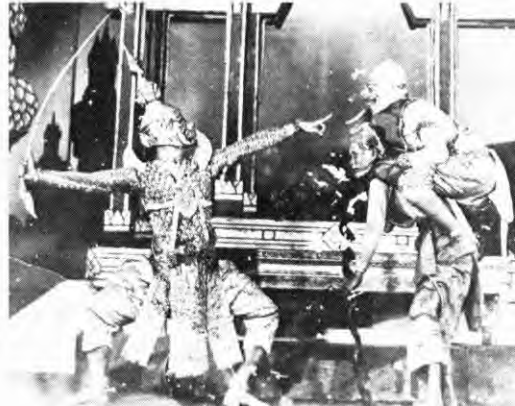
ในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมไทยกับต่างประเทศนั้น นายกรี วรตะริน ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้แสดง ผู้ฝึกซ้อม ผู้ควบคุมการแสดง และหัวหน้าคณะควบคุมข้าราชการศิลปปินและนักเรียนไปเผยแพร่ยังต่างประเทศหลายครั้ง เช่น

- พ.ศ. ๒๔๙๘ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สหภาพพม่า
- พ.ศ. ๒๕๐๐ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ราชอาณาจักรลาว
- พ.ศ. ๒๕๐๕ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สหพันธรัฐมาเลเซีย

- พ.ศ. ๒๕๐๕ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ราชอาณาจักรลาว
- พ.ศ. ๒๕๐๖ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สิงคโปร์
- พ.ศ. ๒๕๑๒ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สหพันธรัฐมาเลเซีย
- พ.ศ. ๒๕๑๓ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สาธารณรัฐเยอรมัน
- พ.ศ. ๒๕๑๔ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย
- พ.ศ. ๒๕๒๒ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สาธารณรัฐประชาชนจีน และญี่ปุ่น

นอกจากจะมีความชำนาญในการแสดงแล้ว นายกริวรตะริน ยังเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญพิเศษในด้านการค้นคิดประดิษฐ์ท่ารำ เช่น

พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้ประดิษฐ์ท่ากราวนอกขึ้นใหม่ เพื่อนำไปแสดง ณ สหภาพพม่า นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีอธิบดีกรมศิลปากร เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการสังคีต ได้ตั้งชื่อใหม่ เรียกว่า วีรชัยสิบแปดมงกุฏ พร้อมทั้งนี้ นายกริวรตะริน ได้คิดปรับปรุงเรียบเรียงท่าหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา และหนุมานจับนางเบญจกาย โดยจัดเป็นชุดพิเศษประกอบการเดี่ยวระนาด เพลงเชิดนอก ซึ่งมีหม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี) เป็นที่ปรึกษาเพิ่มเติมแก้ไขให้

พ.ศ. ๒๕๐๘ ประดิษฐ์ทำการแสดงโขน ตอนจัดทัพวานรตามบทร้องที่แต่งขึ้นใหม่ในท่าเขนลิง สิบแปดมงกุฏ เตียวเพชร และลิงพญา เนื่องในงานเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงละครแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๑๘ ประดิษฐ์ท่า และลีลาการเกี่ยวพาราสีในบทพาลีเดินเกี่ยวนางนารายณ์ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับบทร้องที่แต่งขึ้นใหม่ ในการแสดงโขน ตอน พาลีสอนน้องให้ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติ

ต่อมาได้ประดิษฐ์ท่ารำของฉุยฉายอิงตามบทร้อง ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม ได้แต่งขึ้น ในการแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรมให้ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติ และเมื่อได้เกษียณอายุราชการแล้ว ทางวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้จ้างไว้ในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์โขน (ลิง) และได้ประดิษฐ์คิดท่ารำชมตลาด หนุมานทรงเครื่องและลงสรงโขน ขึ้นบรรจุในตารางสอนชั้นสูงปีที่ ๒ และชั้นปริญญาตรี โดยมีครูลมุล ยะมะคุปต์ และครูเฉลย ศุขะวณิช เป็นที่ปรึกษา

ผลงานการประดิษฐ์ท่ารำและท่าเดินในบทลิง ของนายกรี วรตะริน ยังมีอีกมาก เช่น ประดิษฐ์ท่ารำระบำเพื่อนไทย ในละครเรื่องอาณาจักรพม่อขุนรามคำแหง ประดิษฐ์ท่ารำโคม ในละครเรื่องพระร่วง ประดิษฐ์ท่ารำโคม ในการแสดงหน้าพระที่นั่งในโอกาสต่าง ๆ ประดิษฐ์ท่าหนุมานตอนยกทัพยักษ์ และทำการเยาะเย้ยพระลักษณ์ ในตอนหนุมานตีทัพพระลักษณ์ และประดิษฐ์ท่าลิงรบกับยักษ์ เป็นต้น

ในด้านการสอน นายกรี วรตะริน ได้สอนวิชานาฏศิลป์โขนภาคปฏิบัติฝ่ายลิงแก่นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็น

เวลา ๒๒ ปี ได้ฝึกหัดศิลปินโขนลิงที่มีชื่อเสียงมาแล้วหลายรุ่น

นอกจากนี้ นายกรี วรตะริน ยังได้รับเกียรติเป็นผู้แสดงภาพท่ารำลงในหนังสืออธิบายนาฏศิลป์ไทย ซึ่งนายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีอธิบดีกรมศิลปากร เป็นผู้เรียบเรียง และเป็นศิลปินผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสแสดงฝีมือลีลาท่าเขนลิง ในการรำน้าพาทย์ เพื่อบันทึกท่ารำถ่ายภาพยนตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ นี้ด้วย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายกรี วรตะริน ไปถวายการสอน สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์และพระสหาย ณ โรงเรียนจิตรลดา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓

นายกรี วรตะริน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปวิทยาสาขานาฏศิลป์โขน มีความรู้ความสามารถพิเศษยิ่งในวิชาการนาฏศิลป์โขน ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ ผลงานการแสดงของกองการสังคีต กรมศิลปากร ส่วนหนึ่งได้มาจากการอุทิศแรงกายแรงใจของนายกรี วรตะริน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้แสดง ผู้ฝึกซ้อม ผู้ควบคุมการแสดงก็ตาม นับว่านายกรี วรตะริน เป็นศิลปินผู้หนึ่งที่มุ่งสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงไว้ให้กับประเทศชาติเป็นสำคัญ และด้วยเหตุนี้ถึงแม้ว่านายกรี วรตะริน จะมีอายุครบเกษียณราชการไปแล้วก็ตาม กรมศิลปากรก็ยังให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากรจนถึงปัจจุบัน

จากประวัติชีวิตและผลงานของนายกรี วรตะริน ที่กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - โขน) พุทธศักราช ๒๕๓๑

นางสาวจำเรียง พุฒประดับ

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - ละคร)

คำประกาศเกียรติคุณ
นางสาวจำเรียง พุฒประดับ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร)

นางสาวจำเรียง พุฒประดับ เกิดวันที่ ๑๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๙ ที่จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันอายุ ๗๒ ปี เป็นศิลปินผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร มีความสามารถรอบรู้กระบวนการงานนาฏศิลป์ การแสดงละครทุกประเภทเป็นหลักและแม่แบบ โดยเฉพาะตัวนาง เป็นผู้อนุรักษ์แบบแผนการแสดงนาฏศิลป์การละคร รวมทั้งสร้างสรรค์ และประดิษฐ์ผลงานการแสดงของวิทยาลัยหลายชุด เป็นผู้ร่วมพิจารณาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย และพัฒนาร่างหลักสูตรรายวิชาตลอดจนสื่อการเรียนการสอนระดับปริญญา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและวิทยากรในวิชาศิลปะนิพนธ์ นิเทศการสอนวิชานาฏศิลป์ไทย ทั้งในวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นวิทยากรอบรมวิชานาฏศิลป์แก่หน่วยงานทางราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรภาคเอกชน เป็นศิลปินผู้แสดงดีเด่น เป็นหัวหน้าคณะ ไปแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมในต่างประเทศ เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยจริยธรรมและคุณธรรม อุทิศตนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาในสาขาวิชานาฏศิลป์อย่างสม่ำเสมอมากกว่า ๕๐ ปี ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำแก่ศิษย์และบริการงานสังคมอย่างดียิ่ง จนเป็นที่ยอมรับในวงการนาฏดุริยางคศิลป์ ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

นางสาวจำเรียง พุฒประดับ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร)

ประวัติชีวิตและผลงาน

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร)

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙ ณ ตำบลท่าราบ อำเภอกระแจะ จังหวัดเพชรบุรี บิดาชื่อ นายเปี่ยม มารดาชื่อ นางเจิม ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่ บ้านเลขที่ ๑๓ ซอยศรีสุกรี ถนนสุขุมวิท ๗๑ คลองตัน กทม.

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา จากโรงเรียนประจำจังหวัดเพชรบุรี เมื่ออายุเพียง ๑๓ ขวบ โดยไม่ยอมเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไป และหันมาฝึกฝนวิชา นาฏศิลป์ไทย ทั้งนี้เพราะ ในระหว่างที่กำลังเรียนอยู่ที่โรงเรียน ประจำจังหวัดเพชรบุรีนั้น เวลาปิดเทอมทุกครั้ง ได้มีโอกาสเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อเยี่ยมญาติซึ่งเป็นข้าราชการรับใช้เบื้อง ยุคบาทในวังสวนกุหลาบ ได้เห็นการฝึกหัดโขนหลวงและ ละครหลวง บริเวณเรือนไทยในวังสวนกุหลาบ ทั้งศัพท์เสียง สำเนียงเครื่องดนตรีที่ตีสีสี่เป่าดังสนั่นหวั่นไหว เสียงขับร้อง เพลงไทย เสียงตบมือกระทืบเท้า เคาะจังหวะและเสียงขับลำทำ บทของครูและลูกศิษย์ดังอยู่ไม่ขาดระยะ ทำให้นางสาวจำเรียง เกิดความรู้สึกสนใจในการร้องรำมากจึงขออนุญาตบิดามารดา เข้ารับการฝึกหัดละครโดยไม่ยอมศึกษาวิชาสามัญชั้นสูงต่อไป

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ ได้เข้ารับราชการในกรม ปี่พาทย์หลวง กระทรวงวัง และได้รับคัดเลือกให้ฝึกหัดละคร หลวงเป็นตัวนาง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๖ บาท และได้เบี้ยเลี้ยงวันละ ๑๐ สตางค์ โดยเป็นศิษย์ในความปกครองของเจ้าจอมมารดา สาย และคุณจอมละม้ายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ครูผู้ช่วยฝึกหัดละครคือ ครูศิริ ครูจูโร สุวรรณทัต เริ่ม ฝึกหัดรำเพลงช้า เพลงเร็ว เซ็ด เสมอ หัตถ์นั่ง หัตถ์รำในท่า นาฏศิลป์ เช่น นั่งกระทบจังหวะ เพื่อให้รู้จักจังหวะ หัตถ์รำร้าย

กล่อมตัว กล่อมหน้า กล่อมไหล่ ตีไหล่ ตีแข้งศีรษะ ฯลฯ เพื่อให้ รู้จักการใช้วัยะต่าง ๆ ก่อนที่จะหัตถ์รำ ใช้บทและตีบทต่อไป

จากนั้นก็หัตถ์ร้องและตีบท ตามบทละครที่เป็นคำกลอน ประเภทละครในละครนอก ซึ่งเป็นท่าที่ดัดแปลงจากธรรมชาติ ให้สวยงาม เป็นลีลาทำนาฏศิลป์ เช่น บทไป มา ทำโกรธ ทำรัก ทำอาย ทำเดิน ทำคลาน ทำหมอบกราบ เป็นต้น เมื่อหัตถ์ตีบท รำ ใช้บทได้ดีแล้ว จึงเริ่มหัตถ์รำเป็นหมู่ ได้แก่ ระเบียบสับท ซึ่งเป็น แบบมาตรฐาน เพลงที่ร้องและทำรำค่อนข้างยากมาก (ปัจจุบัน อยู่ในหลักสูตรของนักเรียนนาฏศิลป์ชั้นสูงของวิทยาลัยนาฏ- ศิลป์) นอกจากนั้นยังได้ฝึกหัตถ์ระบำดาวดึงส์ ระบำพรหมมาสเตอร์ รำบทนางเมฆขลา ซึ่งเป็นท่าที่สวยงามและยากลำบากมาก ต้องใช้ เวลาฝึกหัดนานกว่าจะได้ดี

เมื่อครูผู้ฝึกสอนพิจารณาเห็นว่านางสาวจำเรียง ฝึกหัด รำตีบท ใช้บท รำเดี่ยว และรำเป็นหมู่ได้ดีแล้ว จึงคัดเลือกให้ แสดงละครเป็นเรื่อง โดยแสดงเป็นตัวนาง ซึ่งศิลปะการแสดง ละครนอกผู้แสดงต้องแสดงให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน แบบละครชาวบ้าน โดยมุ่งการดำเนินเรื่องมากกว่าลีลาทำรำ

ด้วยเหตุที่นางสาวจำเรียง มีความวิริยะอุตสาหะ และได้ รับการฝึกหัดตามกำหนดเวลาเป็นประจำอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ สามารถจดจำทำรำ จังหวะลีลาและท่าที่ อย่างแม่นยำ จากครู ผู้สอนและจดจำไว้อย่างไม่มีวันลืม นอกจากนั้นยังได้มีโอกาส รับการฝึกหัดนาฏศิลป์เพิ่มเติมที่บ้านเจ้าพระยาอรรณพพิพัฒน์ (ม.ร.ว.เย็น อิศรเสนา) โดยมีหม่อมครุท่วน (นางคุณลักษณ์ ภัทรนาวิก) ครูแปลกและแม่ครูซึ่งเป็นผู้ฝึกสอนอีกด้วย

นางสาวจำเรียง ย้ายเข้ามารับราชการในกรมศิลปากร

ด้วยคำสั่งโอนโอนละครหลวงจากกรมพิณพาทย์หลวง กระทรวง
วัง มาสังกัดกรมศิลปากร โดยประจำอยู่ที่โรงเรียนศิลปากร
แผนกนาฏดุริยางค์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน) ได้รับมอบ
หมายหน้าที่ให้เป็นครูสอนวิชานาฏศิลป์ละคร และเป็นทั้ง
ศิลปินผู้แสดง ซึ่งในการแสดงนาฏศิลป์ชุดต่าง ๆ นั้น นางสาว
จำเรียง พุฒประดับ จะได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวนางอยู่คู่หน้าเสมอ
เพราะเหตุว่าเป็นผู้ที่จดจำท่ารำได้แม่นยำมาก เช่น

- ระเบียบดาวดึงส์
- ระเบียบพราหมณ์
- ระเบียบย่องหงัด
- ระเบียบสู้บ
- ระเบียบบุษบาชมศาล

นอกจากนี้นางสาวจำเรียง ซึ่งแสดงเป็นนางเอกและตัว
เอกฝ่ายนางในการแสดงโขนละครหลายเรื่องเช่น

- แสดงเป็นนางนารายณ์ในการแสดงโขนชุดนารายณ์
ปราบนาค
- แสดงเป็นพราหมณ์เกศสุริยงในการแสดงละคร
นอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพราหมณ์เล็กพราหมณ์โต
- แสดงเป็นนางจันทร์ในการแสดงละครเรื่องพระร่วง
- แสดงเป็นนางรจนาในการแสดงละครนอกเรื่อง
สังข์ทองตอนเลือกคู่
- แสดงเป็นนางเบญจกายแปลง (นางสีดา) ในการ
แสดงโขนชุดนางลอย
- แสดงเป็นนางพญาคำป็น ในการแสดงละครเรื่อง
พญาผานองเป็นต้น

ซึ่งในการนี้จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ด้านนาฏศิลป์เพิ่ม
เติม จึงได้มอบตัวเป็นลูกศิษย์ของหม่อมครูถ้วน (นางคุณลักษณะ
ภัทรนาวิก) คุณหญิงเทศ นัฏภานุรักษ์ คุณครุम्मลลี คงประภัสร์
คุณครุम्मุล ยมะคุปต์ คุณครุผัน โมยากุล ท่านผู้หญิงแฉั่ว สนิท-
วงศ์เสณี (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง) และคุณครูเฉลย
ศุขวนิช (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง)

ชีวิตรับราชการในกรมศิลปากรของนางสาวจำเรียง
พุฒประดับ ตั้งแต่เริ่มต้นนั้น ได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ตามลำดับ
ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๙๖ ดำรงตำแหน่งศิลปินตรี แผนกนาฏศิลป์
กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๔๙๘ รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าแผนกนาฏ-
ศิลป์ กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๕๐๑ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกนาฏศิลป์ กอง
การสังคีต

พ.ศ. ๒๕๐๙ ดำรงตำแหน่งศิลปินเอก กองการสังคีต

พ.ศ. ๒๕๑๙ ดำรงตำแหน่งนาฏศิลป์ ๗ (ชั้นพิเศษ)
กองการสังคีต และเป็นนาฏศิลป์คนแรกของกรมศิลปากรที่ได้
ระดับ ๗

ซึ่งในระหว่างรับราชการนี้ นอกจากจะต้องเป็นผู้แสดง
นาฏศิลป์แล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการแสดงเป็นหัวหน้า
ควบคุมข้าราชการศิลปินและนักเรียน ไปเผยแพร่แลกเปลี่ยน
ศิลปวัฒนธรรมไทย ทั้งในและต่างประเทศหลายครั้ง เช่น
สหภาพพม่า ราชอาณาจักรลาว เดนมาร์ก ญี่ปุ่น สหพันธ์รัฐ
มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งในการไปต่างประเทศแต่ละครั้งได้มีโอกาส
ฝึกสอนให้ชาวต่างประเทศนั้น ๆ รำไทย เช่น รำวง เป็นต้น

นอกจากนั้นยังได้เดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยตามภูมิภาคต่าง ๆ แทบทุกจังหวัด และได้แสดงในโอกาสถวายการต้อนรับพระราชอาคันตุกะและรับรองแขกของรัฐบาล รวมทั้งหน่วยงานราชการ องค์กร รัฐวิสาหกิจและเอกชนทั่วไป

การสอนวิชานาฏศิลป์นั้น แตกต่างจากการสอนวิชาสามัญ เพราะผู้เรียนมิได้ใช้ตำราอ่านแต่ผู้เรียนจะต้องฝึกหัดจดจำเลียนแบบท่ารำตลอดจนลีลาท่าที่จากครูผู้สอน นางสาวจำเรียงเป็นครูสอนวิชานาฏศิลป์ที่มีหลักยึดถือปฏิบัติ ตลอดมาคือ

๑. เป็นผู้มีความสามารถ จดจำท่ารำได้แม่นยำและเชื่อมั่นตนเองไม่เปลี่ยนแปลงท่ารำบ่อย ๆ จนผู้เรียนเกิดความสับสน ต้องทำตนเป็นแม่แบบที่ดีมีความแคล่วคล่องว่องไว
๒. ต้องพยายามปรับปรุงตนเอง ฝึกหัดท่ารำและท่วงทีลีลาให้อยู่ในระดับมาตรฐานและถูกต้องในการวางอวัยวะต่าง ๆ
๓. ไม่ปิดบังอำพรางวิชา มีความจริงใจและตั้งใจที่จะถ่ายทอดวิชาให้ศิษย์เต็มความสามารถ สอนอย่างไม่ปล่อยปละละเลย
๔. ต้องให้การเรียนนาฏศิลป์เป็นการเรียนด้วยความสนุกสนาน โดยการทำอารมณ์ของครูให้แจ่มใสอยู่เสมอ ใจเย็นหนักแน่นและอดทน

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยโดยการประดิษฐ์ท่ารำการแสดงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ประดิษฐ์ท่ารำตามบทในการแสดงละครและโขนชุดต่าง ๆ และประดิษฐ์ท่ารำชุดระบำประทีปสุโขทัย เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ถ่ายทอดท่ารำแบบมาตรฐานและปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับการแสดงยุคปัจจุบัน เป็นแม่แบบและเป็นที่ปรึกษาในการบันทึกภาพท่ารำโครงการงานวิจัยดนตรีและนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร อำนวยการฝึกซ้อมการแสดง งานประจำของวิทยาลัยนาฏศิลป์ อำนวยการฝึกซ้อมการแสดงงานประจำร่วมกับกองการสังคีต ได้เคยเดินทางไปสอนนาฏศิลป์ (ละครเรื่องมโนราห์) ณ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อแสดงในงานครบร้อยปี ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังได้รับโลภิตติคุณ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาครบห้ารอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอัครกษัตริย์

นางสาวจำเรียง พุทธประดับ อายุครบเกษียณราชการเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๐ แต่ด้วยเหตุที่เป็นผู้มีความรู้และมีฝีมือในการแสดงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงเป็นตัวนางยากที่จะหาผู้ใดทัดเทียมได้ กรมศิลปากรจึงให้รับราชการต่อไปในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกรมศิลปากร จนถึงปัจจุบันนี้

ในการทำงานนั้น นางสาวจำเรียง พุทธประดับ มีจิตประจำใจคือ

“ปฏิบัติราชการงานอุทิศ
 สุจริตสังฆธรรมนำวิถี
 พรหมวิหารพูนเพิ่มเสริมความดี
 สมศักดิ์ศรีศิลปินแห่งชาติปด้อย”

จากประวัติชีวิตและผลงานของนางสาวจำเรียง พุทธประดับ ที่กล่าวมาสมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) พุทธศักราช ๒๕๓๑

นายเสรี หวังในธรรม

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการละคร)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายเสรี หวังในธรรม
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการละคร)

นายเสรี หวังในธรรม เกิดวันที่ ๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๕๑ ปี รัชการเป็นศิลปินของกรมศิลปากร ด้านนาฏดุริยางคศิลป์ รวมทั้งศิลปะเกี่ยวกับการละครอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีผลงานดีเด่นตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่เริ่มต้นรับราชการจนดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากรในปัจจุบัน เป็นที่รู้จักกว้างขวางในฐานะเป็นศิลปินที่สมบูรณ์ในความคิดสร้างสรรค์และความสามารถรอบด้าน ทั้งในฐานะผู้จัดรายการหรือผู้อำนวยการสร้าง ผู้กำกับการแสดง ผู้ประพันธ์เรื่องและแต่งบททั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง และเป็นผู้แสดงทั้งละคร ดนตรี ขับร้อง ทั้งเป็นนักพูด นักบรรยาย เป็นกวี และพิธีกรในงานต่าง ๆ ได้สร้างสรรค์รายการแสดงชุดต่าง ๆ ซึ่งได้ใช้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ได้รับความนิยมนเพิ่มขึ้นตลอดมา ได้จัดการแสดงและให้ความรู้ชุดดนตรีไทยพรรณานาฏยาภิธาน ขับขานวรรณคดี ศรีสุขนาฏกรรมและธรรมบันเทิง โดยเฉพาะรายการศรีสุขนาฏกรรม ซึ่งได้รับความนิยมติดต่อกันมา ๑๓ ปีเศษแล้ว และรายการชุดใหม่ที่ทำชื่อเสียงเป็นประวัติการณ์ คือ ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ซึ่งทำขึ้นจากบทประพันธ์ของยาขอบ ได้แสดงมาแล้วประมาณ ๔๐ ตอน ในระยะเวลาสามปีเศษ และยังคงดำเนินการต่อไป นับเป็นศิลปินที่เพียบพร้อมทั้งพรสวรรค์ ความเชี่ยวชาญและคุณสมบัติอื่น ๆ

นายเสรี หวังในธรรม สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการละคร)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายเสรี หวังในธรรม

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการละคร)

นายเสรี หวังในธรรม เกิดเมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ปัจจุบันอายุ ๕๑ ปี บิดาชื่อขุนสาธกอนสาร (เหลือ หวังในธรรม) มารดาชื่อ นางสง่า หวังในธรรม ศึกษาศึกษาครั้งแรกในระดับชั้นอนุบาลที่โรงเรียนศรีจรุง ต่อจากนั้นจึงไปรับการศึกษาต่อในระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนปิยะวิทยา และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนวัดชินโรส ต่อมาย้ายไปเรียนต่อที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (ปัจจุบันเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์) กรมศิลปากร ในระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนาฏศิลป์ นายเสรี ได้ฝึกหัดวิชาศิลปะทุกสาขา เช่น ดุริยางค์ไทย ดุริยางค์สากล คีตศิลป์ไทย นาฏศิลป์โขน เป็นต้น จนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในศิลปะนั้น ๆ เป็นอย่างดี นายเสรีรับราชการในตำแหน่งศิลปินจัตวา แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน และเมื่อจบการศึกษาชั้นสูงจากโรงเรียนนาฏศิลป์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ก็ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการชั้นตรี ตำแหน่งศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร ในระหว่างรับราชการนั้น นายเสรีได้เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งมาตามลำดับนับตั้งแต่เป็นหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย หัวหน้างานวิชาการ จนเป็นศิลปินระดับ ๘ ผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร

ในด้านประสบการณ์และการศึกษาในต่างประเทศ นายเสรีได้รับทุนจากต่างประเทศไปศึกษาวิชาการด้านศิลปะที่อีสต์เวสต์เซ็นเตอร์ ยูนิเวอร์ซิตี ออฟฮาวาย สหรัฐอเมริกา เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๕ ถึงพ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเวลา ๓ ปี ได้นำความรู้ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการรับราชการ ในตำแหน่งนักบริหารและในฐานะศิลปิน

นายเสรี หวังในธรรม เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการจัดทำรายการแสดง และมีความรอบรู้ในเรื่องการออกแบบรายการแสดง โดยจัดรายการแสดงที่มีทั้งสาระประโยชน์และความบันเทิง เช่น รายการชุดดนตรีไทยพรรณนา ว่าด้วยเรื่องเกี่ยว

กับดนตรีไทย เช่น ปี่พาทย์ประชันวง การบรรยายและสาธิตลักษณะวงดนตรีไทยทุกประเภท เป็นต้น รายการชุดนาฏยาภิธาน ว่าด้วยเรื่องการแสดงละครแบบต่าง ๆ เป็นการเปรียบเทียบกันรายการชัชชานวรรณคดี ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีต่าง ๆ ที่นำมาจัดทำเป็นบทนาฏกรรม และการบรรยายความรู้เกี่ยวกับเพลงต่าง ๆ จากบทกวีนิพนธ์ การบรรยายและสาธิตการเหวี่ยง และการพายเรือในชบวนพระราชพิธี นอกจากนี้ยังมีการสาธิตการอ่านทำนองเสนาะจากวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ประกอบนาฏลีลาอีกด้วย ได้คิดริเริ่มจัดรายการศรีสุขนาฏกรรม ซึ่งเป็นรายการที่ประกอบการละเล่นต่าง ๆ นับตั้งแต่โขน ละคร ลิเก ฟ้อน รำ ระเบียบ และการแสดงละครแนวตลก จัดเป็นแบบสารพันบันเทิง และอีกรายการหนึ่งที่นายเสรี หวังในธรรม เป็นผู้คิดริเริ่มให้จัดแสดงคือรายการ ธรรมะบันเทิง ซึ่งเป็นรายการแสดงแบบต่าง ๆ ด้วยเรื่องเกี่ยวกับธรรมะและศีลธรรม รายการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นับถือลือชื่อกันและมักจัดแสดงในมงคลวโรกาส เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันมหาจักรี เป็นต้น นับได้ว่า นายเสรี หวังในธรรม เป็นศิลปินที่มีความคิดริเริ่ม มีความเป็นตัวเอง มีความมั่นใจในความคิดสร้างสรรค์ในการจัดรายการต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งก็ล้วนเป็นรายการที่อำนวยความสะดวกความรู้ให้แก่ประชาชน พร้อมไปกับการบันเทิง จึงนับว่าได้บำเพ็ญประโยชน์ในฐานะศิลปินอย่างน่าชมเชย

โดยเฉพาะรายการศรีสุขนาฏกรรมนั้น นับแต่เริ่มเสนอสู่สายตาประชาชน ได้จัดแสดงเป็นประจำทุกวันศุกร์สุดท้ายและวันเสาร์รุ่งขึ้นของทุก ๆ เดือน จัดแสดงติดต่อกันมาเป็นเวลานานถึง ๑๓ ปี เป็นรายการที่ได้รับความนิยมชมชอบอย่างสูง จึงปรากฏว่ามีหน่วยราชการและเอกชนนิยมขอให้กรมศิลปากรจัดแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรมครั้งพิเศษ เพื่อหารายได้บำรุงการกุศลอยู่เนือง ๆ คุณค่าสำคัญที่ควรกล่าวถึงอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดรายการแสดงดังกล่าวของนายเสรี หวังในธรรม นั้นนอกจากจะเป็นที่นิยมแพร่หลาย ทำชื่อเสียงให้แก่กรมศิลปากร

เป็นอย่างมากแล้ว ยังมีผลทำให้เยาวชนที่ไม่เคยสนใจศิลปการแสดงแบบไทย เช่น โขน ละคร ฟ้อน รำ หันมาสนใจเข้าชมการแสดงที่นายเสรี หวังในธรรม คิดประดิษฐ์จัดขึ้นในรายการต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี รายการที่นักเรียน นักศึกษาและครูอาจารย์พากันสนใจอย่างมาก คือการสาธิตดนตรีและนาฏศิลป์ไทยในหัวข้อ “สิ่งควรรู้ก่อนดูโขน” ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม เป็นผู้บรรยายและสาธิตการแสดงเอง ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม มีอัจฉริยภาพและมีความสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการถ่ายทอดอธิบายความรู้ที่ยากจะเข้าใจและไม่เป็นที่สนใจมาก่อน ให้เป็นเรื่องสนุกสนาน เข้าใจง่ายและเป็นที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ ที่เข้าชมการบรรยายและสาธิต ได้รับความรู้เกี่ยวกับการแสดงโขน และเกิดความกระตือรือร้นที่จะชมการแสดงโขนเป็นชุด เป็นตอนยาว ๆ ต่อไป ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม ก็ใช้ความคิดริเริ่มปรับปรุงการแสดงโขนให้เข้ามามีเล่นกับยุคสมัย และให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชม โดยหยิบยกเอาคุณลักษณะพิเศษของตัวโขนมาประมวลจัดสร้างเป็นชุดโขนนำออกแสดงเผยแพร่ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่ประจักษ์ เพราะทุกครั้งที่กรมศิลปากรจัดแสดงโขนชุดต่าง ๆ เช่น ชุดพาลีสอนน้อง ชุดมารชื้อชื้อพิเภก ชุดท้าวผาสุราชว่าความ และชุดหนุมานชาญสมร เป็นต้น โดยนายเสรี หวังในธรรม จัดทำบท และเป็นผู้แสดงด้วยการแสดงโขนดังกล่าวทุกชุดได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่และเด็กเข้าชมกันอย่างคับคั่ง โรงเรียนต่าง ๆ จัดนักเรียนและครูอาจารย์เข้าชมเป็นหมู่คณะ จนต้องจัดรอบพิเศษแสดงให้โรงเรียนต่าง ๆ ชม เป็นประจำสัปดาห์หลายครั้ง นับว่า นายเสรี หวังในธรรม มีบทบาทสำคัญในการนำเยาวชนไทย ให้หันมาสนใจและนิยมตลอดจนสืบทอดอนุรักษ์ขนานนาฏศิลป์อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญในด้านวัฒนธรรมของชาติให้อยู่อันคงสืบต่อไป

นายเสรี หวังในธรรม มิได้มีอัจฉริยภาพในด้านการแสดงนาฏศิลป์เท่านั้น หากแต่ยังมีความรู้ความสามารถจัดเจนในด้านดนตรีและกวีนิพนธ์ โดยได้แต่งเพลงทั้งทำนองและบทร้อง

เพลงไทยสากลให้แก่กรมศิลปากรนับเป็นจำนวนมาก เช่น เพลง รอยเบื้องยุคลบาท เพลงสถิตในทหัยราษฎร์ เพลงกล่อมพระขวัญ เพลงเพื่อผู้มีมิตรการ เพลงเราคือคนไทย เพลงอย่าร้องให้ เพลงวิญญานนคร เพลงรัตนโกสินทร์จินตนา เพลงมาร์ชค่าย เสนาณรงค์ เพลงมิตรไมตรีเกาหลี-ไทย เพลงเกาหลี-ไทยไมตรี เพลงมิตรไมตรีญี่ปุ่น-ไทย เพลงมาเลเซีย-ไทยไมตรี เพลงมิตรมั่นใจไทย-มาเลเซีย เพลงนาอมาตา เพลงศิลปากร เพลงสมเด็จพระปิยชาติ เพลงสมเด็จพระมีงแม่ เพลงมหาวชิราลงกรณ์ เพลงลายสือไทย เพลงลายลักษณ์อักษรไทย เพลงบรมราชาชนนีศรีนครินทร์ เพลงชาติพลี เพลงพันธุ์ไม้ เพลงข้าราชการพลเรือน เพลงสวรรค์ และเพลงอิฐเก่าก้อนเดียว เป็นต้น เพลงเหล่านี้ได้ใช้ประกอบในการแสดงต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ เช่น ในงานต้อนรับพระราชอาคันตุกะและแขกเมือง และบางเพลงได้แสดงในต่างประเทศด้วย

ในหน้าที่ผู้บริหารราชการนั้น นายเสรี หวังในธรรม ดำรงในตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร นอกจากจะบริหารราชการด้วยความสามารถในงานในหน้าที่ดำเนินรัดหน้าไปด้วยดีเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาแล้ว ยังมีความรู้ความสามารถแต่งบทโขน ละคร บทลิเก และบทขับร้องรำ ถวายพระพร เนื่องในมงคลวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในโอกาสรับรองพระราชอาคันตุกะ และบทถวายพรผู้บริหารประเทศตลอดจนผู้มีเกียรติทั่วไป นอกจากนี้นายเสรี หวังในธรรม ยังมีความสามารถในการขับร้องเพลง การพากย์เจรจา โขน การบรรเลงดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล ตลอดจนเป็นผู้แสดงโขน ละคร เป็นผู้บรรยายรายการสาธิตนาฏศิลป์และดนตรีไทย และวัฒนธรรมสัญจรทั้งในกรุงและหัวเมือง ได้รับความสำเร็จสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่กรมศิลปากร พันฟูให้ประชาชนทั่วไปเกิดความสนใจเข้าชมการแสดงรายการต่าง ๆ ของกรมศิลปากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน เช่น รายการศรีสุขนาฏกรรม ซึ่งแต่เดิมเคยแสดงเดือนละ 1 ครั้ง ต่อมาจนถึง

ปัจจุบันต้องแสดงถึง ๔ ครั้ง และในอนาคตคงจะต้องเพิ่มวันแสดงให้มากขึ้นอีก การแสดงที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่นำชื่อเสียงมาสู่กรมศิลปากร และเป็นการแสดงที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงยิ่ง เป็นที่กล่าวขวัญถึงอย่างมาก ได้แก่ การแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ที่นายเสรีเป็นผู้ถอดความจากเรื่องเดิมของ “ยาขอบ” นำมาจัดทำเป็นบทละครพื้นทาง มีบทบรรยายและบทเจรจาเป็นคำกลอน และตัวนายเสรี หวังในธรรม เองก็แสดงเป็นมหาเถรกุโสดอด้วย แต่เดิมเคยจัดแสดงที่สังคีตศาลาสักปาด้าละครครั้ง ต่อมาประชาชนเรียกร้องถึงแย่งชิงกันซื้อบัตรเข้าชม ปัจจุบันจึงได้นำไปแสดงในโรงละครแห่งชาติ เพิ่มรอบการแสดงเป็น ทุกวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ สักปาด้าที่ ๒ ของเดือน รวม ๘ รอบ ปรากฏว่าผู้ชมจำนวนมากขึ้นทุกที จนมีแนวโน้มว่า กรมศิลปากรคงจะต้องเพิ่มวันแสดงขึ้นอีก เพื่อให้ประชาชนได้ชมโดยทั่วถึงกัน ละครพื้นทางเรื่องนี้แสดงมาแล้วประมาณ ๔๐ ตอน ในระยะเวลา ๓ ปีเศษ และคงต้องแสดงต่อไปอีกนาน

เนื่องในมงคลวโรกาสเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระชนมพรรษา ๕ รอบ ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ นายเสรี ร่วมกับโครงการแผ่นดินธรรมโดยการอนุเคราะห์จากกรมศิลปากรให้เสนอภาพยนตร์โทรทัศน์ “เรื่องมหาเวสสันดร” ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม ผู้ช่วยกำกับการแสดง แต่งบทประกอบเพลงและแสดงเป็นตัวชูชก

นายเสรีเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม นำเอาประวัติและบทบาทสำคัญ ๆ ของตัวละคร ในเรื่องรามเกียรติ์มาจัดทำเป็นบทโขนออกมาแสดงให้ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติเป็นประจำ เช่น ชุตพาลีสอนน้อง ชุตमारซื้อซื้อพิเภก ชุตท้าวมหาชมพู่ผู้ทรงนาง ชุตพระรามสุริยวงศ์ ชุตหนุมานชาญสมร และชุตสีดามารศรี เป็นต้น

นอกจากการนำตัวเอก ๆ ในเรื่องรามเกียรติ์ มาจัดทำ

เป็นบทโขนแล้ว นายเสรียังได้นำบทเด่น ๆ ของตัวละครในเรื่องต่าง ๆ มาจัดทำเป็นบทละครโดยเน้นตัวละครนั้น ๆ โดยเฉพาะ และตั้งชื่อตอนให้เหมาะสมกับท้องเรื่องเพิ่มความสนใจของผู้ชมให้กับละครเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น นำบทเด่น ๆ ของโกมินทร์มาจัดทำเป็นบทละครนอกตอน “โกมินทร์คะนอง” นำบทเด่น ๆ ของพระสังข์ มาจัดทำเป็นบทละครนอกชุด “กิริะเรื่องพระสังข์” และนำบทเด่น ๆ ของสมิงนครอินทร์ในเรื่องราชาธิราช มาจัดทำเป็นบทละครพื้นทางตอน “สังข์จะสมิงนครอินทร์” เป็นต้น

นายเสรี หวังในธรรม ได้แต่งบทละครปลุกใจให้รักชาติ เรื่อง “อิฐเก่าก่อนเดี๋ยว” จัดแสดงเนื่องในงานศิลปหัตถกรรมที่เวทีใหม่สวนอัมพร ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับความสนใจจากประชาชน นิสิต นักศึกษา และนักเรียนเข้าชมอย่างคับคั่ง และในมงคลวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นายเสรีก็ได้นำบทละครเรื่อง อิฐเก่าก่อนเดี๋ยว มาปรับปรุงให้กระชับขึ้นนำออกแสดงทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ โดยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรชายาทรงร่วมแสดงเป็นตัวเอกด้วย

นายเสรี หวังในธรรม เป็นผู้แต่งบทโขน ละคร ลิเก เพลงไทยสากล บทอวยพร และบทเบ็ดเตล็ด ไว้เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ

บทโขน แต่งเรื่องรามเกียรติ์ทุกตอน ตั้งแต่ต้นเรื่องรามเกียรติ์จนจบเรื่อง บางชุดบางตอนแต่งไว้ทั้งบทสำหรับแสดงแบบโขนหน้าจอและโขนฉาก บางชุดบางตอนมีทั้งแบบพิสดารและแบบย่อ เพื่อแสดงให้พอเหมาะกับเวลาที่กำหนด เช่น แสดงหน้าพระที่นั่ง ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงรับรองพระราชอาคันตุกะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทโขนที่แต่งจากเรื่องนารายณ์สิบปาง และแต่งบทโขนตามตำนานพื้นเมืองของจังหวัดลพบุรี คือ ตอนตำนานเขาวงพระจันทร์ (ท้าวกกขนาก)

บทละคร แต่งทั้งบทละครใน ละครนอก ละครพันทาง ละครเสภา ละครพูด บางเรื่องแต่งตอนเดียวจบ แต่บางเรื่อง แต่งขึ้นเพื่อใช้แสดงในเวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง เช่น บทละคร พันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ปัจจุบันแต่งมาถึงตอนที่ ๕๐ บทละคร พันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศแต่ละตอนมีความยาวประมาณ ๒๕ หน้ากระดาษพิมพ์ (ยาว) คำกลอนในแต่ละหน้าประมาณ ๑๖ - ๑๖ คำกลอน บรรจุเพลงร้องประมาณ ๓ - ๔ เพลง เพลงประกอบ การรำประมาณ ๒ เพลง บทละครผู้ชนะสิบทิศแต่ละบทจึงมีคำ ประพันธ์ยาวถึงประมาณ ๕๐๐ คำกลอน นับถึงปัจจุบัน (พฤศจิกายน ๒๕๓๑) จึงแสดงมาแล้วถึง ๑๖,๐๐๐ คำกลอน และเนื่อง ด้วยบทละครนี้เป็นคำประพันธ์ที่ไพเราะ ก็น่าใจ กระทั่งรัดและ แสดงได้อย่างมีรส ละครเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้ จึงเป็นเรื่องที่ ประทับใจ ตัดใจของผู้ชม ติดตามชมอย่างเนืองแน่นตลอดมา

บทลิเก แต่งไว้หลายเรื่อง เช่น เรื่องจันทโครพ พระ หันอากาศ

บทเพลงไทยสากล แต่งไว้หลายเพลง เช่น เพลงรอย เบื้องยุคลบาท เพลงสถิตในหทัยราษฎร์ เพลงกล่อมพระขวัญ เพลงเพื่อผู้มีดนตรีการ เพลงเราคือคนไทย เพลงอย่าร้องไห้ เพลงวิญญานนาคร เพลงรัตนโกสินทร์จินตนา เพลงมาร์ชค่าย เสนาณรงค์ เพลงมิตรไมตรีเกาหลี - ไทย เพลงเกาหลีไทย มิตร เพลงมิตรไมตรีญี่ปุ่น - ไทย เพลงมาเลเซีย - ไทย มิตร เพลงมิตรมั่นใจไทย-มาเลเซีย เพลงนาอมาตา เพลงศิลปะกร เพลงสมเด็จพระปิยชาติ เพลงสมเด็จพระมิ่งแม่ เพลงมหา- วชิราลงกรณ์ เพลงลายสือไทย เพลงลายลักษณ์อักษรไทย เพลงบรมราชชนนีศรีนครินทร์ เพลงชาติพลี เพลงพันธุ์ไม้ เพลง ข้าราชการพลเรือน เพลงสวัสดิ์ เพลงอิฐเก่าก้อนเดียว ฯลฯ

บทอวยพร แต่งบทอวยพรพระพระบาทสมเด็จพระเจ้า- อยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในมงคลวโรกาสต่าง ๆ ปีละประมาณ ๑๐ บท แต่งบทอวยพรใน

งานต่าง ๆ ปีละประมาณ ๕๐ บท บทเบ็ดเตล็ด เช่น บทเพลง พื้นเมือง บันทึกเสียงออกเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย และวิทยุศึกษา

นายเสรี หวังในธรรม เป็นศิลปินที่มีความสามารถรอบ ด้าน แสดงได้ทุกตัวทั้งพระ นาง ยักษ์ ลิง จนมีเกียรติได้แสดง หน้าพระที่นั่งทั้งในงานเป็นทางการ และส่วนพระองค์เป็นประจำ มีคุณสมบัติของศิลปินหลายลักษณะรวมอยู่ในตัว เป็นศิลปินนัก แสดงเองทั้งในการแสดงละครรำ ละครตีกตาบรรพ์ ละครพันทาง การแสดงประยุกต์ สามารถแสดงได้ทั้งตัวเอกและตัวประกอบ หลากหลาย เช่น เป็นกษัตริย์ ฤๅษี พรหมณ์ ชุนนาง ทหาร เป็น ผู้หญิง เป็นคนแก่ เป็นเด็ก และอื่น ๆ และแสดงได้เกือบทุกบท ทั้งบทตัวดี ตัวโกง ตัวตลก ฯลฯ แสดงให้เห็นความเป็นนาฏศิลปิน ที่มีอัจฉริยภาพสูง บทบาทที่นายเสรี หวังในธรรม เป็นผู้แสดงทุก บท จะได้รับความชื่นชอบจากผู้ชมเป็นอย่างมาก จนเป็นที่กล่าว ขวัญว่า เป็นตัวชูโรง ตัวละครสำคัญที่นายเสรี หวังในธรรม แสดง และได้รับคำชมเชยเป็นที่นิยมของผู้ดู เป็นต้นว่า บทนาง มณฑา ในละครรำเรื่อง สังข์ทอง ตอน มณฑาลงกระท่อมหาเนื้อ หาปลา บทชุก ในการแสดงละครเรื่อง พระเวสสันดร เป็น “ท้าวเสนาภูฏ” ในละครนอกเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นเณรवादใน เรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นอาจารย์คงในเรื่องไกรทอง เป็น ปองเปือในเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นมหาเถรกุโสดในเรื่องผู้ ชนะสิบทิศ เป็นฤๅษี ปุโรหิต เสนาผู้ใหญ่ ในเรื่องมโนห์รา เป็นพรหมณ์ผู้สอนเพลงปี่ให้พระอภัยมณี และฤๅษีเกาะแก้ว พิศดารในเรื่องพระอภัยมณี เป็นฤๅษีอาจารย์ของโกมินทร์ใน เรื่องโกมินทร์ เป็นนายมั่น ปันยาว ในเรื่องพระร่วง เป็นนาง เกศสุริยแปลงในเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนกุมภกัณฑ์ถวายม้า เป็น ตัวตลกประกอบในการแสดงเรื่องอื่น ๆ แทบทุกเรื่องแสดง ภาพยนตร์ไทยในโครงการแผ่นดินธรรม เนื่องในมงคลวโรกาส ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา เป็นตัวชูชก แสดงโขนเป็นมโหรี พญายักษ์ และพญา

วานร และตัวตลก นอกจากเป็นผู้แสดงแล้ว ยังเป็นผู้พากย์เจรจา และขับร้องอีกด้วย

นอกจากจะเป็นผู้แสดงแล้วยังเป็นผู้คิดรายการแสดงและจัดรายการแสดงในงานสำคัญคือ เป็นผู้ออกแบบรายการแสดงในงานพระราชพิธีต่าง ๆ ทุกครั้งที่กรมศิลปากรจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นผู้ออกแบบรายการในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดการแสดงถวายเพื่อทรงรับรองพระราชอาคันตุกะหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ออกแบบจัดการแสดงในโอกาสที่รัฐบาลมอบให้กรมศิลปากรจัดแสดงในงานรัฐพิธีต่าง ๆ ณ ทำเนียบรัฐบาล ออกแบบรายการศิลปวัฒนธรรมสัญจร ไปแสดงตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย เป็นผู้ออกแบบและจัดรายการดนตรีไทย พรรณนา นาฏยภาณ ขับขานวรรณคดี ศรีสุขนาฏกรรมและธรรมบันเทิง

เป็นผู้ออกแบบและกำหนดรายการภาพยนตร์สารคดีทุกชุด ในรายการแผ่นดินธรรมจัดมาแล้วกว่า ๑๐๐ ครั้ง ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕

- ออกแบบระบำไตรไมตรี ซีเกมส์
- จัดโซนในงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ใช้ผู้แสดงถึง ๒,๕๒๖ คน กลางท้องสนามหลวง
- จัดโซน ท้าวมาสีรราชว่าความ ในงานมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๖๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกองทัพบก ที่สนามกีฬากองทัพบก
- จัดมหกรรมรัชชมังคลาภิเษก ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

นายเสรี หวังในธรรม ได้เคยนำคณะนาฏศิลป์ไปแสดงต่างประเทศหลายครั้ง เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔ ไปแสดงนาฏศิลป์ไทย

ณ สหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ไปแสดงนาฏศิลป์ไทยในประชาคมภาคพื้นทวีปยุโรป ๑๐ ประเทศ เนื่องในมงคลวโรกาสเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานคร ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ไปแสดงนาฏศิลป์ไทย ณ ประเทศบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗ ไปแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมกับศิลปินของญี่ปุ่น ที่ประเทศญี่ปุ่น เมืองงานแสดงมหกรรม X: PO แวนคูเวอร์ (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จไปทอดพระเนตร)

สำหรับกรบรรยายทางวิชาการด้านดนตรี และนาฏศิลป์ไทยนั้น นายเสรี หวังในธรรม ได้บรรยายไว้หลายแห่งหลายเรื่อง กล่าวคือ

- เป็นผู้ออกแบบและบรรยายเกี่ยวกับวิชาการทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ในรายการต่าง ๆ เช่น สิ่งควรรู้ก่อนดูไซน กรมศิลปากรจัดรายการโดยการสนับสนุนของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕
- รายการ “วิวัฒนาการเสภา” บรรยายตามสถานที่ราชการ และสถานศึกษาทั่วไป รายการ “คู่ขวัญวรรณคดี” บรรยายตามสถาบันการศึกษาทั่วไป จัดเป็นประจำทั่วทุกภูมิภาค จัดมาแล้วมากกว่า ๕๐ จังหวัด
- รายการ “ดนตรีไทยพรรณนา” บรรยายและสาธิตในโอกาสวันสำคัญ ๆ ของทางราชการ
- รายการ “นาฏยภาณ” และ “ขับขานวรรณคดี” บรรยายและสาธิตในโอกาสที่กรมศิลปากรจัดรายการเป็นพิเศษ ณ โรงละครแห่งชาติ

นอกจากนี้ นายเสรี หวังในธรรม จะปฏิบัติหน้าที่ในราชการประจำและรายการพิเศษแล้ว ยังได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องนาฏศิลป์และดนตรีของภาคเอกชนอีกหลายแห่ง

นายประสิทธิ์ ถาวร

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายประสิทธิ์ ถาวร

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

นายประสิทธิ์ ถาวร เกิดเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๔๖๔ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี เป็นดุริยางคศิลปิน “ประจำสำนัก” แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้าราชการบำนาญกรมศิลปากร ภาคีสมาชิก ราชบัณฑิตยสถาน (สาขาศิลปะ) กรรมการที่ปรึกษาหลักสูตรวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นศิลปินผู้เชี่ยวชาญในวิชาดนตรีไทย ทั้งในด้านทฤษฎี ปฏิบัติ การประพันธ์เพลง และปรัชญาสุนทรียศาสตร์ มีความแตกฉานในศาสตร์แห่งดนตรีไทยอย่างลึกซึ้ง มีความสามารถสูงส่งในการบรรเลงระนาดเอก เป็นที่กล่าวขานและยกย่องในหมู่ผู้ชำนาญการดนตรีไทยว่าเป็นผู้มีความสามารถบรรเลงระนาดเอกได้ทุกสและทุกรูปแบบยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน เป็นเลิศทั้งในเชิงบรรเลงรวมวง และการบรรเลงเพลงเดี่ยว มีความรู้ความชำนาญอย่างยิ่งในการปรับวงดนตรีไทย ตลอดจนการวิเคราะห์ดนตรีไทย มีความสามารถยอดเยี่ยมในการอธิบายและพรรณนาเชิงเปรียบเทียบโดยใช้วิธีการอุปมาอุปมัย จนผู้ฟังสามารถเข้าใจเรื่องดนตรีอันล้าลึกได้อย่างกระจ่าง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ไม่ว่าผู้รับจะเป็นคนกลุ่มอายุใดก็ตาม ด้วยความรู้ความสามารถที่ได้สั่งสมมาแต่เยาว์วัย ในแวดวงของครู อาจารย์ ญาติและมิตร กอปรกับการที่ได้เป็นศิษย์เอกแห่งสำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และด้วยความช่างสังเกตศึกษาปฏิบัติทดลองด้วยตนเองจนแตกฉานทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ศิลปินทั้งในเชิงการประกอบอาชีพการอนุรักษ์เผยแพร่ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่อนุชนได้เป็นอย่างดี และทำหน้าที่เป็นครูดนตรีไทยเป็นเวลานานเกือบ ๕๐ ปี มีศิษย์เป็นจำนวนมากทั่วพระราชอาณาจักร และเป็นผู้ริเริ่มจัดการบรรเลงเพลงไทยแบบมหาดุริยางค์ตามความประสงค์ของอาจารย์ เป็นผู้มั่นในคุณธรรม ได้ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักดนตรีไทยอย่างสม่ำเสมอ

นายประสิทธิ์ ถาวร สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายประสิทธิ์ ถาวร

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

นายประสิทธิ์ ถาวร เป็นนักดนตรีและอาจารย์สาขา ดุริยางคศาสตร์ ที่มีทั้งฝีมือและวิชาความรู้ดีมากที่สุดคนหนึ่งของ วงการดนตรีไทย เกิดที่ตำบลท่าเจ้าสนุก อำเภอท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ บิดาชื่อ นายสุด เป็นอดีตนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงมาก มารดาชื่อนางพุ่ม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม ๖ คน และเป็นบุตรคนเดียวของ ครอบครัวที่เป็นนักดนตรีไทย

เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนประชาบาลวัดสรวงศ์ เมื่อ อายุ ๗ ปี จนอายุได้ ๑๓ ปี จึงมาเรียนต่อเป็นนักเรียนรุ่นแรก ของโรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ จนจบ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาดุริยางค์ไทย เพิ่มเติมจากกรมศิลปากรอีก ๑ ปี จนได้รับประกาศนียบัตร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒

หัดดนตรีไทยครั้งแรกเมื่อเรียนชั้นประถมศึกษา กับ พี่ชายชื่อ ครูละมุด จำปาเฟื่อง เรียนได้เร็วและมีฝีมือดี จนได้ เป็นคนระนาดเอกประจำวงปี่พาทย์ของพี่ชายมาตั้งแต่อายุยังไม่ครบ ๑๒ ปี จากนั้นได้เรียนระนาดเพิ่มเติมจากครูเจริญ ดนตรีเจริญ (หลานครูสุ่ม ดนตรีเจริญ) จนสามารถเดี่ยวระนาด ได้ เช่น เพลงพญาโศก และเชิดนอก

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ขณะที่นายประสิทธิ์ ถาวร มีอายุได้ ๑๓ ปี ครูทองดี (ซึ่งเป็นศิษย์คนโปรดคนหนึ่งของ หลวงประดิษฐ์ พิริยะ) เห็นหน่วยก้านทางดนตรีดี ประารถนา จะส่งเสริม เห็นความก้าวหน้า จึงได้พามาฝากครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะ วันที่เดินทางมา มีครูทองดี มารดาของครูทองดี (ซึ่ง เคารพนับถือกับตระกูลหลวงประดิษฐ์ พิริยะมาก) นายละมุด จำปาเฟื่อง (พี่ชาย) และนายประสิทธิ์ รวมเป็น ๔ คน ในตอนแรก ครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะปฏิเสธจะไม่รับ บอกว่า หมอทำนาย ไว้ในระหว่างนี้เคราะห์ร้าย ห้ามรับคนนอก ถ้ารับคนนอกจะ

เกิดเรื่องใหญ่ ครูทองดีและแม่ก็บอกว่า เมื่อเด็กไม่มีวาสนา ขอความกรุณาครูได้โปรดดูหน่วยก้านเด็กคนนี้หน่อย อนาคต จะเป็นนักดนตรีที่ดีได้ไหม ครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะ รับคำ พร้อมให้เด็กยกกระนาดมา เมื่อเข้าประจำที่เรียบร้อย นาย ประสิทธิ์ได้กราบเรียนถามครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะว่า จะให้ ผมเดี่ยวเพลงอะไร ท่านบอก เพลงสาธุการ นายประสิทธิ์เดี่ยว เพลงสาธุการได้ประมาณครึ่งเพลง ครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะได้ สั่งให้หยุดพร้อมเอามือมาจับผืนระนาด พลาทกล่าวประโยค ที่นายประสิทธิ์ ถาวร จดจำได้อย่างแม่นยำมาจนทุกวันนี้ว่า “ตกลง-ครูรับเจ้าเป็นลูกศิษย์...” ยิ่งความตื่นเต้นให้แก่ทุกคน เป็นที่สุด

ในวันทำพิธีฝากตัวเป็นศิษย์อย่างถูกต้องตามระเบียบ แห่งโบราณประเพณี มารดานายประสิทธิ์ได้เดินทางไปด้วย พร้อมกับคณะเดิมคือ มารดาครูทองดี ครูทองดี พี่ชายคือ นาย ละมุด จำปาเฟื่อง บิดานายประสิทธิ์ไม่สามารถเดินทางมางาน สำคัญของบุตรได้ เพราะตาเสีย มองอะไรไม่เห็น

นายประสิทธิ์ ถาวร ได้ศึกษาวิชาการดนตรีด้วยความ สนใจ เอาใจใส่อย่างดียิ่งที่บ้านหลวงประดิษฐ์ พิริยะ (ศรี ศิลปบรรเลง) อยู่ที่บ้านบาตรมาจนถึงวาระสุดท้ายของหลวง ประดิษฐ์ พิริยะ ระยะเวลาที่มีฝึกดนตรีบ้านหลวงประดิษฐ์ พิริยะใหม่ ๆ คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง ได้สอบถามถึง การ ศึกษา เมื่อทราบว่าจะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มาแล้ว จึงสนับสนุนให้ ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร จนจบชั้นมัธยม ปีที่ ๓ สาเหตุที่ไม่เรียนระดับสูงขึ้น เพราะขณะเรียนชั้นมัธยม- ปีที่ ๔ เกิดป่วยหนัก จะเป็นเพราะหักโหมซ้อมดนตรีหรือเพราะ เหตุอื่นก็ไม่ทราบได้กลับไปพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านอำเภอท่าเรือ ๑ ปี ๔ เดือน ครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะ ได้แสดงความรักความ ห่วงใย เขียนจดหมายแนะนำไปให้บ่อย ๆ เมื่อหายดีแล้ว จึงกลับมาศึกษาวิชาการดนตรีที่บ้านครูหลวงประดิษฐ์ พิริยะ ต่อ

เมื่ออายุครบบวช ได้ลาครูหลวงประดิษฐกลับไปบวชที่วัดจกกลณี อำเภอกำแพง จ.พระนครศรีอยุธยา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๒ ครูหลวงประดิษฐไพเราะ ได้แสดงความรักความเมตตาต่อนายประสิทธิ์ ถาวร เป็นอย่างยิ่ง ได้ไปค้างที่บ้านนายประสิทธิ์ ถาวร ที่อำเภอกำแพง ๒ คืน พร้อมนำวงดนตรีไทยไปประชันกันด้วย ๒ วง เรื่องนี้เป็นความประทับใจของนายประสิทธิ์ ถาวร ที่สุด นายประสิทธิ์ ได้ศึกษาบวชเรียนอยู่เป็นเวลา ๕ เดือน ต่อจากนั้น ได้กลับไปทำการค้าขายอยู่ที่บ้านเกิดระยะหนึ่งและไปเป็นครูสอนที่โรงเรียนบางบัวทอง จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้เข้ามารับราชการ ณ กองการสังคีตกรมศิลปากร รับเงินเดือน ๓๐ บาท ตำแหน่งศิลปินจิตวา จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงเลื่อนเป็นศิลปินตรี สังกัดโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เป็นศิลปินโท พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นศิลปินเอก พ.ศ. ๒๕๑๖ และท้ายสุดก่อนเกษียณอายุราชการเป็นอาจารย์ ๓ ระดับ ๗ กองศิลปศึกษา

ชีวิตครอบครัว มีภรรยาชื่อทองเต็ม มีบุตรชายคนเดียวชื่อ ธงชัย เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จังหวัดเชียงใหม่ มีความสามารถเล่นดนตรีไทยได้

นายประสิทธิ์ ถาวร เป็นนักระนาดเอกชั้นยอดเยี่ยมของไทย เป็นผู้ที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทุ่มเห่ฝึกฝนจนเป็นที่ถูกใจจนในที่สุดได้เป็นบุคคลสำคัญที่เปรียบดังหลักชัยแห่งวิชาการดนตรีไทย ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติแห่งสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไม่ว่าจะบรรเลงเพลงชนิดใด รูปแบบใด ทุกเพลงที่ผ่านเข้ามาสู่การพิจารณาแล้ว จะได้รับการบรรจงประดิษฐ์ปรับการบรรเลงจากนายประสิทธิ์ ถาวร เป็นอย่างยิ่ง หากเป็นการบรรเลงด้วยตนเองแล้ว ไม่เคยสร้างความผิดหวังแก่ผู้ฟังและผู้ได้พบเห็น และโดยเฉพาะชั้นเชิงกลยุทธ์ของการบรรเลงด้วยระนาดเอกแล้ว นับว่านายประสิทธิ์ ถาวร มีความสามารถเป็นเอก

นายประสิทธิ์ ถาวร เป็นนักวิชาการดนตรีไทยผู้หนึ่งที่สามารถให้เป็นที่ประจักษ์ว่าศาสตร์แห่งการดนตรีไทย มีความงามลึกซึ้งไม่ด้อยไปกว่าศิลปะการดนตรีในภูมิภาคอื่นของโลก มีดนตรีตะวันตกเป็นอาทิ ท่านเป็นผู้มีความชัดเจนในด้านกายภาพที่เกี่ยวกับฐานกำเนิดแห่งพลังงาน ที่มีผลต่อการบังคับเสียงดนตรีให้มีลักษณะต่างๆ อันสามารถนำมาผสม ประสานสอดทำนองขึ้นให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงตามที่คุณประพันธ์มีความประสงค์ได้อย่างมหัศจรรย์ยิ่งนัก ความเป็นผู้เจนจัดด้านกายภาพอันมีผลมาแต่การฝึกฝนจนสำเร็จผล ทำให้มีความสามารถบรรเลงระนาดเอกได้ทุกรส โดยเฉพาะถ้าเป็นการบรรเลงเพลงเดี่ยว นับว่ามีความเป็นเลิศและมีผู้ที่คอยติดตามชมผลงานของท่านเป็นจำนวนมากตราบนานเท่าทุกวันนี้

นายประสิทธิ์ ถาวร เคยเป็นครูสอนดนตรีไทย ที่โรงเรียนบางบัวทองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้สอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๕ หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบัน ได้สอนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปัจจุบันนอกจากจะสอนในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ได้เปิดบริการสอนแก่เยาวชนที่สนใจในวันหยุดราชการเป็นการส่วนตัวอีกด้วย จากความอุตสาหะในการสอน ทำให้สังคมไทยได้ผลงานที่สำคัญพอกมมากล่าวเป็นตัวอย่างได้ดังนี้

๑. ด้านบุคลากร

นายประสิทธิ์ ถาวร ได้ถ่ายทอดวิชาให้แก่ศิษย์เป็นจำนวนมาก จนปัจจุบันศิษย์เหล่านี้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นแกน ในการพัฒนาวิชาการดนตรีทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มีวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กรมการฝึกหัดครู และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอาทิ

๒. ด้านตำราเรียน

อาจกล่าวได้ว่า ตำราเรียนที่มีใช้ในปัจจุบันในเชิงทฤษฎีสำหรับการปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในวงการศึกษาระดับปัจจุบัน

ล้วนแต่มีผลมาแต่การอบรมสั่งสอนของท่าน ไม่น้อยกว่า ๗๐% โดยเฉพาะทฤษฎีที่ว่าด้วยการวิเคราะห์วิจัยและเทคนิคต่าง ๆ ส่วนมาก นายประสิทธิ์ ถาวร เป็นผู้ให้ความกระจ่างจนเป็นวิชาการที่ใช้ปฏิบัติได้ผล นอกจากนี้ ยังเป็นผู้นำจัดกำหนดแนวทางระเบียบในการประกวดดนตรีที่ใช้เป็นแบบแผนอยู่ในปัจจุบัน

ด้านสื่อการเรียนการสอน

ในยามที่สังคมไทยขาดแคลนครูสอนดนตรีไทย สื่อการเรียนการสอนชนิดแถบบันทึกเสียง ของนายประสิทธิ์ ถาวร ได้แพร่หลายไปทั่วทุกวงจการศึกษาดนตรีไทย สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนได้ดียิ่ง อีกทั้งเมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว ท่านยังเอาใจใส่ในการเลือกสรรเครื่องดนตรีที่ดีมีคุณภาพมาไว้จำหน่ายให้บริการแก่ผู้ที่ประสงค์จะได้เครื่องดนตรีที่ดีมีคุณภาพไว้ใช้สอยและศึกษา นอกจากนี้ให้ความรู้ในเชิงการศึกษาด้วยอย่างถี่ถ้วนและพิถีพิถันแล้ว ท่านยังเป็นผู้ที่เอาใจใส่ในเชิงวิจัย จนสามารถสรุปหลักเกณฑ์และทฤษฎีในการสร้างเครื่องดนตรีอันเป็นการพัฒนาการช่าง สร้างเครื่องดนตรีไทยให้มีคุณภาพได้มาตรฐานด้วย

งานที่ทำในปัจจุบัน

- เป็นศิลปินประจำสำนักแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย)
- เป็นภาคีสมาชิกราชบัณฑิตยสถาน สาขาศิลปะ
- เป็นกรรมการที่ปรึกษาและควบคุมคุณภาพการผลิตศิลปกรรมบัณฑิตสาขาดุริยางค์ไทย แห่งคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เป็นที่ปรึกษาโครงการเปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตดุริยางค์ไทย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เป็นที่ปรึกษากรรมการประกวดดนตรีไทยระดับชาติ

- เป็นหัวหน้าโครงการรวบรวมข้อมูลเพลงไทยของศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานดีเด่น

ผลงานทางวิชาการ

- เป็นผู้ริเริ่มกระบวนการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทยในเชิงวิเคราะห์วิจัย
- เป็นผู้สืบทอดเรียบเรียงกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ในการบรรเลงดนตรีไทย ในลักษณะต่าง ๆ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
- เป็นผู้ยืนยันและพิสูจน์หลักวิชาการของดนตรีไทยที่พัฒนาจนทัดเทียมความเจริญก้าวหน้าทางดนตรีของโลก
- เป็นผู้ริเริ่มสลายความยึดมั่นถือมั่นในวิชาการแห่งสำนักตนให้ก้าวไปสู่ความเป็นปรีชาญาณ
- เป็นผู้นำแห่งทฤษฎีที่ว่า การศึกษาดนตรีไทยไม่จำเป็นต้องมีพรสวรรค์เท่านั้น จึงจะเป็นเลิศได้ มีเพียงผู้ที่บอดสีและบอดเสียงเท่านั้น นอกนั้นหากมีความพร้อมสามารถจะศึกษาเอาดีได้ทุกคน โดยใช้หลักการเรียนการสอนที่มีเหตุผลและเป็นระบบเป็นแกนนำ
- เป็นนักปรับวงดนตรีไทย มือหนึ่งของประเทศไทย
- เป็นผู้นำในการประพันธ์เพลงเดี่ยวทุกชนิด ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่เสียรูปแบบอันดั้งเดิม
- เป็นผู้ริเริ่มพัฒนานักดนตรีในวัยเรียนชั้นทำงานบรรเลงร่วมกับการแสดงเสมอด้วยทำการบรรเลงโดยวงศิลปินรุ่นใหม่
- เป็นผู้ริเริ่มการบรรเลงวงปี่พาทย์พม่าในประเทศไทยเป็นคนแรก

- เป็นผู้ประพันธ์ทำนองเพลงระบำร้อนแร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ และเพลงพม่านิมิต เพลงทเวาประสิทธิ์เถา เพลงม่านรามัญ และเพลงเกร็ดอีกหลายเพลง เช่น พม่ากลองยาว และเพลงลูกบทต่าง ๆ
- เป็นผู้ก่อตั้งวงมหาตุริยางค์ขึ้นเป็นคนแรกของประเทศไทย จากจำนวนวงละ ๑๐๐ คนจนถึง ๔๐๐ คน
- เป็นผู้ริเริ่มในการคิดค้นเครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพแห่งมาตรฐานเสียงดนตรีไทยที่ควบคู่กับการแนะนำความรู้ที่ถูกต้องตามทฤษฎีแห่งดนตรีไทย
- เป็นผู้นำในการสร้างศูนย์กลางแห่งวิชาการดนตรีไทยที่กระจุกกระจายอยู่ให้มีศูนย์กลางอยู่ ณ หน่วยราชการ เช่น ในกรมศิลปากรและในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

การเผยแพร่ผลงานเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน

- บันทึกแผ่นเสียงของกรมศิลปากร
- บรรยายวิชาการและสาธิตการบรรเลงระนาดเอก ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพฯ
- เป็นหัวหน้าวงนำดนตรีไทยไปเผยแพร่ต่างประเทศ ทั้งแถบทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกาหลายครั้ง เช่น ประเทศรัสเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น เยอรมัน ออสเตรเลีย และอเมริกา เป็นต้น
- เป็นผู้ฝึกซ้อมการบรรเลงของนักเรียน นักศึกษา ออกเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์เป็นประจำ เมื่อครั้งรับราชการในกรมศิลปากร
- เปิดบริการความรู้สำหรับประชาชนและนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์จะศึกษาเพิ่มเติม

- รับเชิญเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการแก่สถานศึกษาและเอกชน
- ได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาในการประกวดดนตรีไทย “ประลองเพลงบรรเลงมโหรี” ร่วมกับธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด
- ได้รับแต่งตั้ง โดยคณะรัฐมนตรีให้ร่วมเป็นคณะกรรมการทำสารานุกรมดนตรีไทยของราชบัณฑิตยสถาน

ในช่วงที่ได้ไปมอบตัวเป็นศิษย์ประจำสำนักของครูหลวงประดิษฐไพเราะนั้น ครูหลวงประดิษฐไพเราะได้ขอร้องต่อหน้าคณะบุคคลที่ไปด้วยว่า ระยะเวลาทำการฝึกซ้อมอยู่ในสำนักของท่านห้ามไปรับงานนอก ในประเด็นนี้นายประสิทธิ์ถาวร ได้วิเคราะห์ว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่สุด การห้ามมิให้ไปรับงานนอกก็เพราะครูหลวงประดิษฐไพเราะมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะให้นายประสิทธิ์มีจิตใจเป็นสมาธิแน่วแน่ มุ่งมั่นศึกษาหาความรู้จริง ๆ มิใช่ฝึกบ้าง ไปออกงานโน้นงานนี้บ้าง จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

นายประสิทธิ์ ถาวร นอกจากจะเป็นนักดนตรีไทยที่มีความสามารถยอดเยี่ยมคนหนึ่งของบ้านเมืองไทยปัจจุบันแล้ว คุณสมบัติประการหนึ่งที่ควรสุดดีไว้ ณ ที่นี้ก็คือ ความกตัญญูรู้คุณต่อครูผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านดนตรีให้แก่ท่านทุกคน

“การมีครูคนเดียว ความรู้จะไม่กว้าง หากพบว่าครูคนอื่นมีดีอะไร เราต้องชวนขวยสืบทอด” นั่นเป็นคำที่ครูหลวงประดิษฐไพเราะย้ำแก่นายประสิทธิ์ ถาวร ไว้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อมีโอกาส นายประสิทธิ์ ถาวร จึงศึกษาหาความรู้จากผู้รู้แขนงต่าง ๆ ทั้งศิษย์ผู้พี่ และผู้เขี้ยวชาญในวงการดนตรีไทยเรื่อยมา ทำให้ท่านมีความรู้กว้างขวางและรอบรู้อย่างแท้จริง ดังกล่าวมา

ครูรุ่นพี่ จากสำนักครูหลวงประดิษฐไพเราะที่ท่าน
ขอศึกษาหาความรู้ด้วยคือ

๑. ครูเจริญ (นามสกุลจำไม่ได้) เป็นคนระนาดประจำ
วงครูหลวงประดิษฐไพเราะ ถ่ายทอดความรู้การตีระนาดให้
๒. ครูใจ ถ่ายทอดเพลงมอญให้

ครูรุ่นกลาง

๑. ครูเผื่อน นักระนาด ฝีมือเอกในสำนักครูหลวง
ประดิษฐไพเราะ ได้ถ่ายทอดความรู้หลายอย่าง และเพลง
บางเพลงให้
๒. เรือเอกโองการ (ทองต่อ) กลั่นชิ้น เป็นผู้ที่มี
ความจำเป็นแม่นยำมาก แม้ฝีมือทางดนตรีไม่ตึก แต่จดจำความ
รู้จากครูหลวงประดิษฐไพเราะได้หมด ท่านได้ถ่ายทอดความรู้
และสอนการตีกลองแขกสะละหมาให้

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาหาความรู้จาก

อาจารย์มนตรี ตราโมท (ซึ่งเป็นศิษย์ผู้พี่) ด้านความรู้
เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ท่านได้มอบโองการไหว้ครูให้เป็นคนแรกด้วย

ครูสอน วงฆ้อง ผู้เชี่ยวชาญด้านฆ้อง ได้ศึกษาเรื่อง
เพลงต่าง ๆ ทางฆ้อง วิเคราะห์เพลงต่าง ๆ ท่านผู้นี้ได้มอบ
โองการพระยาเสนาะดุริยางค์ให้อีก ๑ ชุด

หลวงบำรุงจิตเจริญ มอบตำราไหว้ครูไว้ให้ ท่าน
เป็นคนแม่นยำเพลง เป็นมือฆ้องที่วงการดนตรีไทยถือว่ายอดเยี่ยมที่สุด

หลวงไพเราะเสียงซอ ศึกษาแนวทางการสีซอ การ
ดำเนินทำนองซอจากท่าน

นางสนธิบรรเลงการ (ครูละเมียด) เป็นนักจะเข้
มือหนึ่งศึกษาวิชาการต่าง ๆ ท่านทำนองจะเข้เป็นอย่างดี

ครูพริ้ง กาญจนะผลิน ศึกษาเพลงเบ็ดเตล็ด เพลง
เกร็ดมากมายจากท่าน ได้ไว้หลายสิบเพลง ท่านผู้นี้มี
ความสามารถสูงมาก

ขุนสำเนียงชั้นเชิง ประสิทธิ์ประสาทเพลงหน้าพาทย์
ชั้นสูงให้สมัยที่อยู่บางบัวทอง ขณะที่ยังอายุได้ ๒๐ ปีกว่า ๆ (นับ
เป็นนักดนตรีไทยที่มีอายุน้อยที่สุดที่ได้รับการถ่ายทอดเพลง
หน้าพาทย์ชั้นสูงในสมัยนั้น)

ครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศึกษาวิธีการ สีลา การขับร้อง
เพลงไทย ว่าอย่างไร ตีระดับไหน แนวทางอื่น ๆ อย่างละเอียด
ทำให้เป็นประโยชน์เวลาถูกเชิญไปเป็นกรรมการตัดสินมาก

ครูเทียบ คงลายทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านปี่ ได้ศึกษาสีลา
ท่วงทำนองของปี่ว่ามีภาษาอย่างไร จนสามารถนำมาเป็นหลัก
ตีระนาดลือปี่ได้ ถือเป็นการเข้าแห่ โดยใช้ทำนองดนตรีพูดคุย
กัน

คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ผู้มีอุปการคุณสูงยิ่งท่านหนึ่ง
ตั้งแต่อยู่บ้านคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ถือเป็นการมารดาคนที่
สอง ท่านได้สอนการอ่านโน้ต เขียนโน้ต และมอบตำราโองการ
ไหว้ครูของหลวงประดิษฐไพเราะให้ด้วย

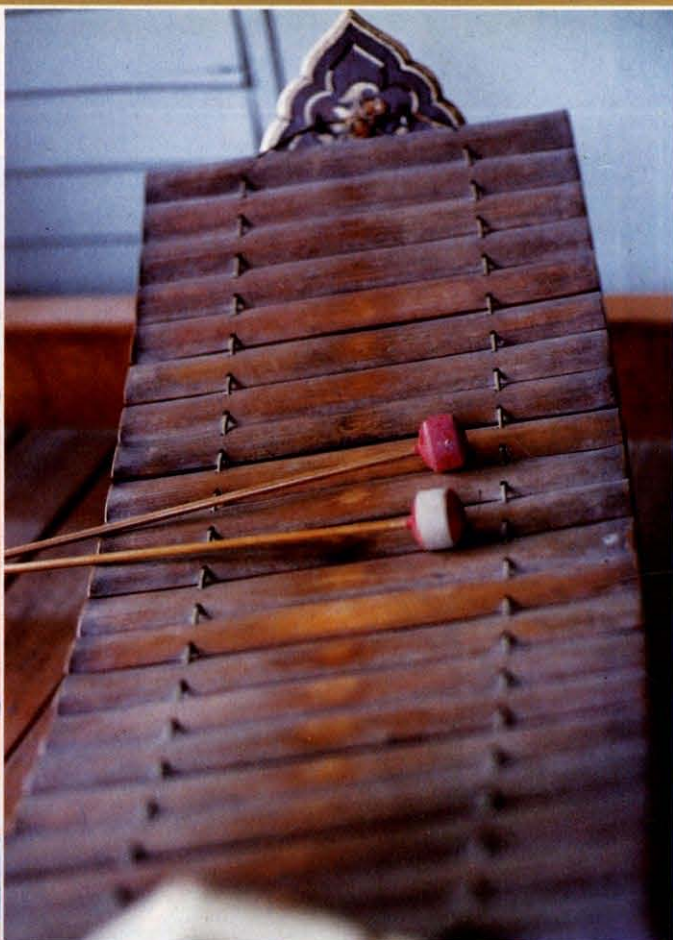
นอกจากนี้ยังครูท่านอื่น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชา
ความรู้อีกหลายท่าน ต้องขออภัยที่อาจจะลืมเว้นการกล่าวชื่อไว้
ณ ที่นี้

จากประวัติชีวิตและผลงานของนายประสิทธิ์ ถาวร
ที่กล่าวมาสมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธ-
ศักราช ๒๕๓๑

นายบุญยงค์ เกตุคง

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายบุญยงค์ เกตุคง

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

นายบุญยงค์ เกตุคง เกิดเมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๓ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๖๘ ปี ได้รับความศึกษาขั้นต้นและเรียนดนตรีไทยจากญาติที่จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่อายุได้ ๘ ปี ได้เริ่มชีวิตนักดนตรีไทยตั้งแต้อยู่ในวัยรุ่น โดยร่วมบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดงนาฏดนตรีในคณะของบิดา ได้แสวงหาความรู้ทางดนตรีไทย โดยเข้าเรียนดนตรีจากสำนักที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง จึงมีความรอบรู้ในกระบวนเพลงไทยหลายรูปแบบ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้รอบตัว มีความสามารถสูงในการเดี่ยวระนาดเอก ระนาดทุ้มและฆ้องวง เคยรับราชการเป็นนักดนตรีไทยวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ ต่อมาได้เป็นนักดนตรีไทยอาวุโสประจำสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม และหลังสุดเป็นหัวหน้าวงดนตรีไทยของกรุงเทพมหานคร จนเกษียณอายุราชการ นับว่าเป็นครูดนตรีไทยที่สามารถในการสอนและการปรับวงดนตรี ได้ถ่ายทอดความรู้ดนตรีไทยไว้แก่ศิษย์เป็นจำนวนมาก มีความสามารถในการประพันธ์เพลงไทยและมีผลงานประพันธ์เพลงสำคัญ ๆ หลายเพลงที่นิยมแพร่หลาย เป็นผู้มีความคิดในการประยุกต์ดนตรีไทยเข้ากับดนตรีสากลและดนตรีระบอบอิเล็กทรอนิกส์ โดยปฏิบัติการทดลองและออกแสดงไปพร้อมกัน เคยได้รับรางวัลเพลงประกอบภาพยนตร์ยอดเยี่ยม และได้มีโอกาสนำดนตรีไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศหลายแห่งทั้งในเอเชีย ยุโรปและอเมริกา เป็นศิลปินดุริยางค์ไทยที่มีผลงานดีเด่นเป็นครูที่มีศิษย์สืบทอดดนตรีไทยจนเป็นที่เคารพนับถือทั่วไป เป็นผู้อนุรักษ์ดนตรีไทยและเป็นนักค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับดนตรีประยุกต์ ผลิตผลงานต่อเนื่องกันมากกว่า ๕๐ ปี

นายบุญยงค์ เกตุคง สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายบุญยงค์ เกตุคง

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

นายบุญยงค์ เกตุคง เป็นบุตรชายคนใหญ่ของนายเที่ยง นางเขียน เกตุคง เกิดเมื่อวันอังคาร เดือน ๕ ปีวอก ตรงกับเดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๓ ที่ตำบลวัดสิงห์ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร บิดาและมารดามีอาชีพเป็นนักแสดงซึ่งต้องย้ายสถานที่ประกอบอาชีพบ่อย ๆ เมื่อยังเยาว์จึงอาศัยอยู่กับตา และยายที่จังหวัดสมุทรสาคร ได้รับการศึกษาชั้นต้นที่วัดช่องลม และเริ่มหัดเรียนดนตรีไทยกับครูละม้าย (หรือทองหล่อ) ซึ่งเป็นครูดนตรีอยู่บ้านข้างวัดหัวแหลม จังหวัดสมุทรสาคร อายุได้ ๑๐ ปี ก็สามารถบรรเลงฆ้องวงทำเพลงโหมโรงเช้าและโหมโรงเย็นได้ ซึ่งถือว่าได้ผลการศึกษาดนตรีขั้นต้น

ครั้นอายุได้ ๑๑ ปี บิดาได้นำไปฝากให้เป็นศิษย์ของครูหรั่ง พุ่มทองสุข ซึ่งเป็นครูดนตรีมีชื่ออยู่ที่ปากน้ำภาษีเจริญ โดยมีน้องชายชื่อบุญยัง เกตุคง ไปร่วมเรียนด้วย และได้เป็นเพื่อนร่วมเรียนดนตรีพร้อมกับนายสมาน ทองสุโชติ ได้เรียนที่บ้านครูหรั่งนี้ประมาณ ๒ ปี จนสามารถบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงเล็กได้ ก็ย้ายไปเรียนดนตรีกับพระอาจารย์เทิ้ม วัดช่องลม จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นสถานที่เรียนดนตรีที่มีชื่อเสียงมากอีกแห่งหนึ่ง ในยุคนั้น ครั้นอายุได้ ๑๖ ปี บิดาเห็นว่ามีความรู้เพลงการดีพอสมควรจะช่วยครอบครัวได้ จึงชวนให้ไปทำหน้าที่เป็นนักดนตรีประจำคณะนาฏดนตรีของบิดา ซึ่งแสดงเป็นประจำอยู่ที่วิก

บางลำพู กรุงเทพมหานคร โดยเริ่มจากคนตีฆ้องวงใหญ่แล้วจึงได้เป็นคนตีระนาดเอกต่อมา ทั้งนี้ ได้รับการฝึกสอนเป็นพิเศษจากอาชื่อ นายประสิทธิ์ เกตุคง ให้มีความรู้เรื่องเพลงสองชั้นบรรดาที่ลิเกใช้ร้องเป็นประจำ จึงมีความรู้และไหวพริบดีมากขึ้นในเรื่องเพลงประกอบการแสดง ผลจากการที่ได้ทำงานในวงการแสดงนาฏดนตรีนี้เองทำให้มีความรู้เรื่องลิเกเป็นอย่างดี จนต่อมาได้เป็นหัวหน้าคณะนาฏดนตรี

ย่านบางลำพูนั้น เป็นที่ใกล้ชิดกับบ้านนักดนตรีไทยหลายบ้าน โดยเฉพาะบ้านของสกุลดุริยประณีต ซึ่งมีนายชั้นและนายชั้น ดุริยประณีต บุตรชายครูสุข ดุริยประณีต มาช่วยบิดาครูบุญยงค์ตีระนาดประกอบการแสดงเป็นครั้งคราว จึงได้สนิทสนมไปมาหาสู่กันจนเกิดความคุ้นเคยเป็นอันมาก ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางเพลงกันมากขึ้นเป็นลำดับ จากนั้นได้เดินทางไปเรียนดนตรีต่อกับครูเพชร จรรย์นาฏ ครูดนตรีไทยฝีมือดีและเป็นศิษย์ที่มีชื่อเสียงมากของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เรียนทั้งดนตรีปี่พาทย์และแตงวง อยู่กับครูเพชร ได้ระยะหนึ่งก็มีความสามารถเริ่มแต่งเพลงได้ตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี (พ.ศ. ๒๔๘๑) และได้มีโอกาสไปแสดงฝีมือบรรเลงเพลงที่แต่งเองครั้งนั้นในงานที่มีการไหว้ครู ณ บ้านของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป-

บรรเลง) ได้รับคำนิยามยินดีว่าทางเพลงที่แต่งขึ้นนั้นดี จึงเกิดกำลังใจและหมั่นไปมาหาสู่บ้านท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ จนได้เป็นศิษย์ระนาดเอกคนหนึ่งของท่านในเวลาต่อมา เมื่อครูเพชรมีงานต่างจังหวัด บางครั้งก็ให้มาตามตัวไปช่วยงาน เพราะหน่วยก้านดีและตีระนาดเอกฝีมือจัดคนหนึ่งในยุคนั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในกรุงเทพมหานคร การแสดงนาฏดนตรีซบเซาลงจึงใช้เวลาว่างประกอบอาชีพแจวเรือจ้างอยู่ระยะหนึ่ง แล้วไปสมัครเป็นศิษย์ท่านครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ณ บ้านดนตรีวัดกัลยาณมิตร ธนบุรี จึงได้เรียนรู้ทางเพลงทั้งทางฝั่งพระนคร และทางฝั่งธนเป็นอย่างดี เมื่อน้ำลดแล้ว ได้กลับมาเล่นดนตรีประกอบการแสดงนาฏดนตรีให้บิดาอีก และจากความสนทนสนมที่มีอยู่เดิมกับบ้านดุริยประณีต จึงได้เรียนดนตรีเพิ่มเติมอีก จากครูสอน วงฆ้อง ซึ่งช่วยสอนดนตรีอยู่ที่บ้านนั้น จนได้สนิทสนมกับลูกทุก ๆ คนของนายสุข ดุริยประณีต จนสามารถร่วมบรรเลงกับคณะดังกล่าวนี้ ตลอดจนสามารถคิดทางเดี่ยวระนาดเอก ทั้งการเดี่ยวแบบธรรมดาและการเดี่ยวพิเศษ ที่เรียกว่าเดี่ยวระนาดเอก ๒ ราง และ ๓ ราง ซึ่งสมัยนั้นเป็นของแปลกและใหม่มากสำหรับวงการดนตรีไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ทำงานหลายอย่าง นับตั้งแต่เล่นดนตรีประกอบการแสดง การบรรเลงปี่พาทย์ตาม

งานต่าง ๆ ตลอดจนการประชันวง จนแม้แต่การขับรถแท็กซี่รับจ้างและเริ่มมีงานใหม่โดยร่วมเล่นละครทางวิทยุกระจายเสียงเป็นครั้งคราว

เมื่ออายุได้ ๒๖ ปี คือในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้ร่วมมือกับนายบุญยัง น้องชาย และนักร้องแหล่เทศน์มีชื่อเสียงมากคือพร ภิรมย์ จัดตั้งคณะนาฏดนตรีขึ้นรับแสดงทั้งเป็นการแสดงสด และแสดงทางวิทยุกระจายเสียง จนเกิดความชำนาญมากขึ้น ถึงปีพ.ศ. ๒๕๐๐ รัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้จัดให้มีการประกวดนาฏดนตรีขึ้น จึงส่งงานเข้าประกวดทางวิทยุกระจายเสียง ได้รับรางวัลชนะเลิศ ยอดเยี่ยม ได้รับถ้วยรางวัลทองคำแทหนัก ๕ บาทหนึ่งใบ พร้อมด้วยประกาศนียบัตรและเงินสดอีกเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

สมัยที่พลโทหม่อมหลวงขาบ กุญชร เป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นายบุญยังได้สะดวก ได้สมัครเข้าเป็นนักดนตรีประจำวงดนตรีไทยของกรมประชาสัมพันธ์ มีเพื่อนร่วมรุ่นที่เข้าไปช่วยงานในกรมประชาสัมพันธ์ตอนนั้น คือนายสมาน ทองสุโชติ และได้ร่วมวงดนตรีกับนักดนตรีฝีมือดีอีกหลายคนในวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์นั้น อาทิ ครูตรี วิเศษสุการ (ถึงแก่กรรม) ครูฉลวง จิยะจันทร์ ครูทัศนีย์ ดุริยประณีต และครู

ประสงค์ พิณพาทย์ ที่นับว่าสำคัญและได้เพิ่มเติมความรู้สึกลงในด้านเพลงการก็คือ ได้ใกล้ชิดสนิทสนมกับครูดนตรีไทยที่เก่งกล้าสามารถมากอีกท่านหนึ่งคือ ครูพุ่ม บาปุยะวาท ซึ่งเป็นหัวหน้าวงดนตรีไทยอยู่ในขณะนั้น

สมัยพลโท หม่อมหลวงขาบ กุญชร เป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ยุคนั้น การดนตรีไทยได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมาก ตลอดจนนำออกไปแสดงนอกรั้วมา เสมอมา เพลงการต่าง ๆ ของวงดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ยุคนั้นได้ชื้อว่า ยอดเยี่ยมไม่แพ้กรมศิลปากร นายบุญยงค์ เป็นทั้งคนระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ และข้องวงเล็ก คือสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายประเภท อย่างคล่องแคล่ว แถมยังสามารถแต่งเพลงใหม่ ๆ ให้แก่วงดนตรี และร่วมบรรเลงกับวงดนตรีสากล ในรูปแบบของวงดนตรีประสมไทยฝรั่งที่เรียกในยุคนั้นว่า “ดนตรีสังคีตสัมพันธ์” ได้เป็นผู้บอกเพลงร่วมกับครูพุ่ม ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ให้นักดนตรีสากลจดลงเป็นโน้ตสากลอยู่เสมอ นับว่าอยู่ในกลุ่มเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ดนตรีสังคีตประยุกต์มาแล้วแต่ครั้งนั้น

หลังจากที่รับราชการอยู่ในกรมประชาสัมพันธ์ได้ประมาณ ๕ - ๖ ปี ได้ไปแสดงฝีมือต่างประเทศที่ฮ่องกงและสาธารณรัฐประชาชนจีน กลับมาจากประเทศจีนได้ไม่นานก็ย้าย

ไปเป็นนักดนตรีไทยประจำวงดนตรีไทยของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๕ ซึ่ง นายจาง รังสิกุล เป็นผู้อำนวยการ หน้าที่การบรรเลงดนตรีได้เพิ่มจากการบรรเลงธรรมดาไปเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงละครไทย ละครพื้นทาง ตลอดจนหุ่นกระบอก ฯลฯ ทำให้ได้แสดงความสามารถมากขึ้น แทบจะเรียกได้ว่าคล่องในเชิงบรรเลงดนตรีไทยใช้ในโอกาสงานทุกประเภท บรรดามีในวงการบันเทิงธุรกิจ ส่วนงานนอกรั้วมา ก็ยังคงมีให้ได้แสดงฝีมืออยู่เป็นนิจ ชื่อเสียงจึงเป็นที่รู้จักแพร่หลาย จนถึงได้ทำเพลงประกอบละคร และภาพยนตร์ไทยต่อมาอีกหลายเรื่อง ได้ประดิษฐ์เพลงหน้าพาทย์พิเศษขึ้นเพลงหนึ่งชื่อว่า “ตระนาฎราช” สำหรับการแสดงละครครั้งสำคัญของคณะนาฎราช ในความควบคุมของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ออกแสดงทางโทรทัศน์ชาวดำ ช่อง ๕ ตลอดระยะเวลาหลายปี

อยู่ที่สถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ ได้ประมาณ ๕ ปี ก็ย้ายไปประจำในตำแหน่งหัวหน้าวงดนตรีของกรุงเทพมหานครและอยู่ประจำที่นั่นจนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ด้วยความสามารถในการดนตรี ทางกรุงเทพมหานคร ได้จ้างให้เป็นผู้เชี่ยวชาญปฏิบัติงานต่อไปอีกหลายปี

นายบุญยงค์ เกตุคง เป็นนักดนตรีที่มีโชคดี ได้รับการ

คัดเลือกให้บรรเลงดนตรีสำหรับเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปสู่ต่างประเทศ โดยหม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ บริพัตร ได้จัดให้มีการบันทึกเสียง “เพลงกลองของเมืองไทย” ที่วังสวนผักกาดโดยเป็นคนที่ระนาดเอก มีนักกลองฝีมือเอกคือยรรยงค์ โปร่งน้ำใจ ร่วมบรรเลง ในความควบคุมของคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ แผ่นเสียงนี้ ได้แจกจ่ายไปยังห้องสมุดดนตรีทั่วโลกทำให้ชาวต่างประเทศ เข้าใจดนตรีไทยได้ดีขึ้น

ในระหว่างที่ใกล้จะเกษียณอายุราชการ นายบุญยงค์ได้ร่วมมือกับอาจารย์บุรุษ แกสตัน นักดนตรีจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งมาศึกษาดนตรีไทยในประเทศไทย ได้แสดงฝีมือในการแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์เรื่องเงาะป่า จนได้รับรางวัลตุ๊กตาทอง เพลงประกอบยอดเยี่ยม หลังจากนั้น ได้ร่วมมือกันก่อตั้งวงดนตรีร่วมสมัยไทย-ตะวันตก ชื่อ “วงฟองน้ำ” บรรเลงเพลงไทยแท้ที่หาฟังยาก ตลอดจนเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในรูปดนตรีร่วมสมัยใช้ดนตรีไทยร่วมบรรเลงกับดนตรีสากล และเครื่องดนตรีไฟฟ้าที่กำเนิดเสียงจากวงจรอิเล็กทรอนิกส์ นำวงออกไปแสดงทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ได้รับคำชมเชยถึงความคิดอันทันสมัยในการประสมประสานดนตรีแนวใหม่เป็นนัยอย่างยิ่งโดยเฉพาะในต่างประเทศ

ในด้านการสืบทอดความรู้ความสามารถทางดนตรี

นายบุญยงค์ เกตุคง ได้สอนนักดนตรีไทยให้สืบทอดความรู้และฝีมือทางดนตรีไว้มากมาย ศิษย์นายบุญยงค์ มีทั้งคนไทยและคนต่างชาติจำนวนมาก

ชีวิตครอบครัวมีภรรยาคนเดียวชื่อพ้ายพ และมีบุตรสาวคนเดียวชื่อ จรรยา ชีวิตครอบครัวราบรื่นเป็นสุขประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานและมีชื่อเสียงในวงการดนตรีไทยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลงานของครูบุญยงค์ เกตุคง

๑. ผลงานการประพันธ์เพลง

๑.๑ ประเภทเพลงโหมโรง มีอยู่ด้วยกันหลายเพลง อาทิ เพลงโหมโรงสามสถาบัน โหมโรงสามจีน และโหมโรงจุฬามณี เป็นต้น

๑.๒ ประเภทเพลงเถา ได้แก่ เพลงเงี้ยวรำลึกเถา เพลงทยอยเถา ชะเวดากองเถา เรืองเพลงเถา กัลยาเยี่ยมห้องพิรุณสร้างฟ้าเถา เทพชาติเถา เดือนหงายกลางป่าเถา ศรีธรรมราชเถา เกษรสำอวดเถา ศรีอโศกเถา วัฒนาเวียตนามเถา ส่วนที่แต่งร่วมจับครุพุ่ม บาปุยะวาท มีเพลงเพชรน้อยเถาที่ตัดลงมาเป็นชั้นเดี่ยวครบเป็นเพลงเถาก็ได้แก่เพลงบุหลันลอยเลื่อนเถา

๑.๓ เพลงประกอบการแสดง ละครนาฏราชและเพลงระบำต่าง ๆ ที่ประกอบในละคร

๑.๔ เพลงเดี่ยวทางต่าง ๆ ได้แก่ ทางเดี่ยวระนาดเอก ๓ รวง เพลงอาหนู และเพลงอาเฮีย ฯลฯ

๑.๕ เพลงประกอบภาพยนตร์และโทรทัศน์ เงาะป่า

๑.๖ เพลงร่วมสมัย เจ้าพระยา คอนแชร์โต้ เพลงผสมต่าง ๆ ของวงฟองน้ำ

๒. ผลงานการแสดง

๒.๑ เป็นเจ้าของและหัวหน้าคณะนาฏดนตรีแสดงทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ชื่อคณะเกตุคงดำรงศิลป์

๓. ผลงานการบันทึกเสียง

๓.๑ แผ่นเสียงของวังสวนผักกาด อำนวยการโดย ม.ร.ว.พันธุ์ทิพย์ บริพัตร เพลงชุด Drum of Thailand ทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงระนาดเอก

๓.๒ เพลงบุหล่ง เดี่ยวระนาดเอก แผ่นเสียงดรามงกุฏ

๓.๓ บันทึกผลงานเพลงโหมโรงและเพลงเถาในหัวข้อ ๑,๑, ๑,๒ ข้างต้น ในโครงการ “สังคีตภิรมย์” ของ

ธนาคารกรุงเทพฯ และเก็บผลงานไว้ที่ศูนย์สังคีตศิลป์ และผลงานของวงดนตรีฟองน้ำ

๔. งานเผยแพร่ต่างประเทศ

๔.๑ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

๔.๒ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ๒๕๒๙ Exposition เยอรมัน ๒๕๒๕ ฮ็องกง ๒๕๒๕ (ฟองน้ำ)

๔.๓ มโหรีราชสำนัก อังกฤษ ๒๕๒๙ - ๒๕๓๐

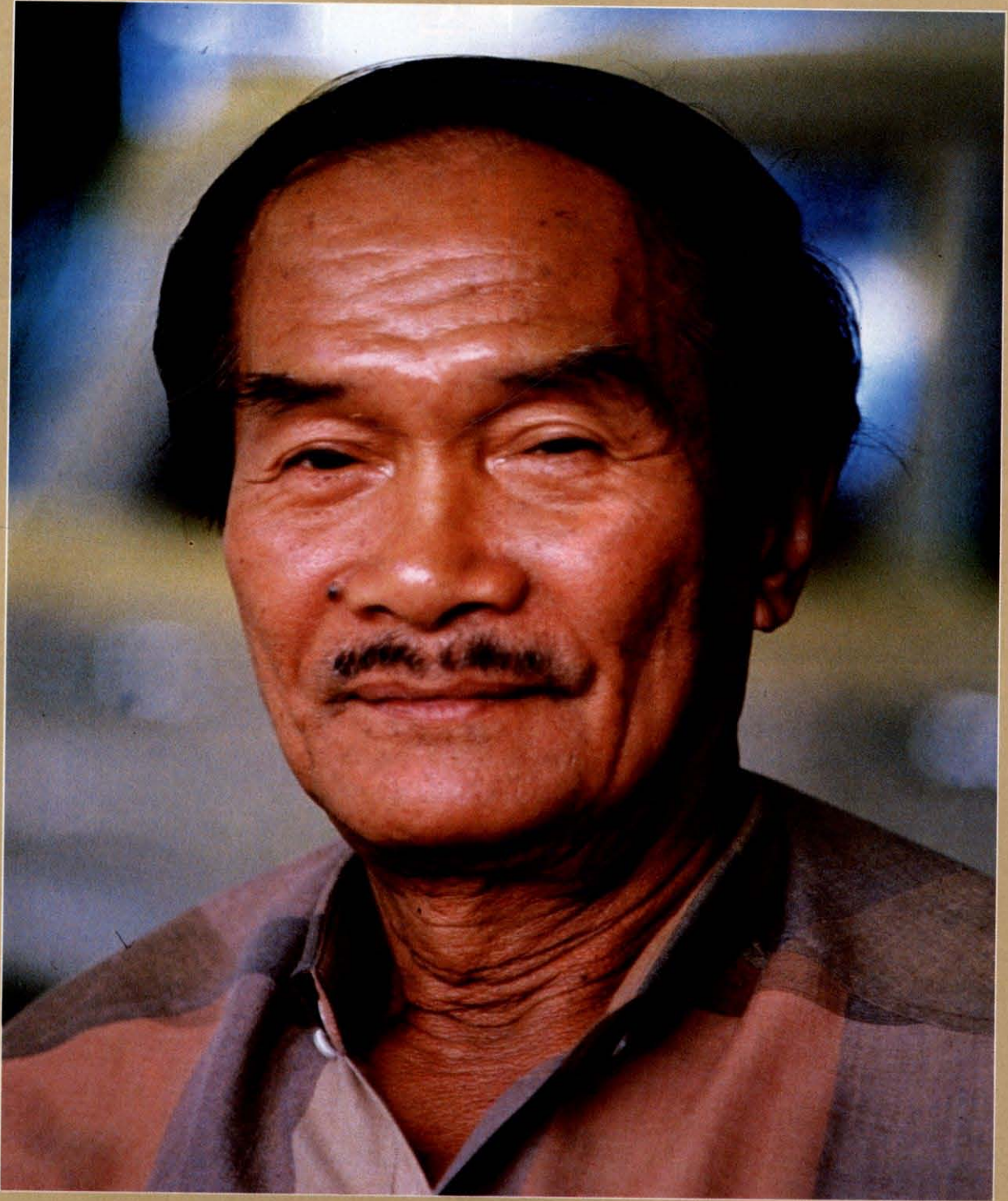
๕. รางวัล

๕.๑ ถ้วยทองคำ นาฏดนตรี

๕.๒ โล่เกียรตินิยม พระราชทาน ร.๙

จากประวัติชีวิตและผลงานของนายบุญยงค์ เกตุคง ที่กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช ๒๕๓๑

นายสมาน กาญจนะผลิติน

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

พฤษภาคม ๖๖
ขอให้ผมสักลวง ขอขมาต่อ กรมพิณ
ทรงตั้งคลัง ตามที่ขอมานั้นว่า "กาญจนะวัฒน์"
เขียน เป็นตัวอักษรโรมันว่า Kanchanaphalini
เมืองนั้นเกิดคน
ขอให้สักลวง กาญจนะวัฒน์มีจดหมายแจ้งเรื่อง
มันคงอยู่ในกรมศกนช้อกดีปวงสาน
กระที่นี้พิณนบุรี
วันที่ ๖ ต. ๖ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑

คำประกาศเกียรติคุณ

นายสมาน กาญจนะผลิน

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

นายสมาน กาญจนะผลิน เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี เป็นศิลปินเพลงที่ประกอบด้วยความรู้ความสามารถอันสูงส่งที่ได้สั่งสมมาจากบรรพบุรุษ ในสายสกุล กาญจนะผลิน ได้เรียนดนตรีไทยเป็นพื้นฐานจาก หมั่นคนธรรพประสิทธิ์สาร ผู้เป็นบิดา จึงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเพลงไทยอย่างแตกฉาน ครั้นเจริญเติบโตขึ้น ได้เรียนวิชาดนตรีสากลเพิ่มเติมจากโรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร มีความสามารถสูงในการบรรเลงเครื่องดนตรีสากลจนถึงระดับแสดงฝีมือเดี่ยวได้เป็นอย่างดี เคยรับราชการเป็นนักดนตรีเอกในกรมศิลปากร เป็นหัวหน้าวงดนตรีสากลของธนาคารออมสิน และโรงงานยาสูบ

ในขณะที่อารยธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อวงการดนตรีในประเทศ นายสมาน กาญจนะผลิน ได้พยายามที่จะหาแนวร่วมในการประสานวัฒนธรรมทั้งสองแบบนี้ให้ดำเนินไปด้วยกัน จึงเป็นผู้นำคนหนึ่งในบรรดาผู้ที่ประดิษฐ์เพลงไทยสากลประเภท “สังคีตประยุกต์” ขึ้น โดยนำเพลงไทยของเก่ามาประดิษฐ์ให้เป็นทางสำหรับบรรเลงด้วยวงดนตรีสากล และจัดเป็นเพลงขับร้องให้ผู้ฟังรับได้ง่ายขึ้น สามารถประสมดนตรีทั้งสองแบบให้เข้ากันได้อย่างสนิทสนม ได้ประพันธ์เพลงไทยสากลอย่างเป็นเอกเทศไว้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่เพลงปลุกใจ เพลงเพื่อจริยธรรม ศาสนา เพลงสำหรับเด็ก ลูกเสือ เนตรนารี เพลงประกอบภาพยนตร์และละคร ได้มีส่วนสร้างนักร้องมีชื่อไว้ในประเทศเป็นจำนวนมาก เพลงที่มีชื่อเสียงมากเป็นเพลงยอดนิยมและได้รับการยกย่องให้เป็นเพลงของชาติ ขับร้องประจำในรัฐพิธีต่าง ๆ คือ เพลงสดุดีมหาราชา และเพลงอื่น ๆ อีกมากกว่า ๒,๐๐๐ เพลง นายสมาน กาญจนะผลิน เคยได้รับพระราชทานรางวัลแผ่นเสียงทองคำมาแล้วถึง ๙ รางวัล เหรียญพระปรมาภิไธย ก.ป.ร. รางวัลเสาอากาศทองคำ รางวัลสังข์เงิน และรางวัลอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก ซึ่งเป็นเครื่องรับรองคุณภาพของผลงานและประกาศเกียรติคุณ ในฐานะบุคคลสำคัญของชาติ ที่ได้ผลิตผลงานรับใช้ประเทศชาติและเผยแพร่ผลงานไปทั่วโลกมาแล้ว

นายสมาน กาญจนะผลิน สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

ประวัติชีวิตและผลงานของ
นายสมาน กาญจนะผลิน
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

นายสมาน กาญจนะผลิน เป็นบุตรของหมื่นคนธรรพ์-ประสิทธิ์สาร (และ กาญจนะผลิน) และนางแห้ว เกิดที่ตำบลบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๐ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ซึ่งขณะนั้นบิดารับราชการเป็นนักดนตรีอยู่ในกรมมหรสพ และมีวงดนตรีส่วนตัวอยู่ในบ้าน จึงได้เห็นได้ฟังและได้สัมผัสกับดนตรีไทยหลายรูปแบบมาตั้งแต่เกิด ในจำนวนพี่น้องทั้งหมดด้วยกัน ๗ คน มีถึง ๔ คน ที่เจริญรุ่งเรืองได้ใช้ดนตรีประกอบอาชีพจนมีชื่อเสียง จนสามารถกล่าวได้ว่า ตระกูล “กาญจนะผลิน” นี้ เป็นตระกูลแห่งนักดนตรีของชาติโดยแท้

เมื่ออยู่ในวัยเด็ก ได้เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนมณีโสภณเป็นแห่งแรก แล้วย้ายไปเรียนต่อที่โรงเรียนวัดบางโพธิ์ และเรียนที่โรงเรียนสุวรรณพระสิทธิ์เป็นแห่งสุดท้าย ต่อจากนั้นก็เล่นดนตรีไทยอยู่ในวงดนตรีของบิดาจนอายุได้ ๑๙ ปี ตรงกับปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงได้สมัครเข้าเรียนในโรงเรียนนาฏดุริยางค์กรมศิลปากร (ปัจจุบันคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร) ได้เรียนทฤษฎีดนตรีไทยจากอาจารย์มนตรี ตราโมท เรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษจากอาจารย์คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ต่อเพลงไทยเพิ่มเติมจากครูเรืออากาศเอก โองการ (ทองต่อ) กลีบชื่น ส่วนดนตรีสากลและโน้ตสากลนั้น เรียนจากพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) และที่เป็นพิเศษคือ เรียนการเป่าแตรทรัมเป็ตจากครูขุนสมานเสียงประจักษ์ (เถาว์สินธุนาคร) และเรียนระนาดฝรั่ง (โซโลโฟน) จากครูเอื้ออัมพผลิน อาศัยที่เจนจัดในเรื่องเพลงไทยของเก่าเป็นอย่างดีมาแล้ว จึงเรียนได้รวดเร็วทั้งเพลงไทยและเพลงฝรั่ง จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงได้เรียนวิธีการแต่งเพลง และที่สำคัญคือได้เรียนรู้วิชาการแยกเสียงประสานกับครูประเสริฐ วิเศษศิริ ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ ที่จะทำให้นายสมาน กาญจนะผลิน มีความสามารถเหนือนักดนตรีธรรมดา และต่อมามีความสามารถถึงเป็นนักแต่งเพลงในที่สุด

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง การใช้ดนตรีสากลเพื่อการบันเทิงยามค่ำคืนเป็นที่นิยมมาก นายสมาน กาญจนะผลิน จึงได้ออกทำงานเป็นนักดนตรีประจำบาร์ และไนท์คลับต่าง ๆ ซึ่งสมัยนั้นมีอยู่มากแถบตำบลสี่พระยา ประสบการณ์ในการเล่นดนตรีกลางคืน ทำให้มีความรู้ในเพลงการมากขึ้น เล่นเพลงได้หลายแบบ ตั้งแต่เพลงแจ๊ส เพลงเต้นรำจังหวะบอลรูม มีความคล่องตัวในการอ่านและเขียนโน้ตเพลง เพราะสมัยนั้นใช้วิธีฟังเพลงฝรั่งจากแผ่นเสียง แล้วเขียนโน้ตไว้ใช้กันเอง ด้วยความจำเป็นบังคับเหล่านี้ทำให้ความสามารถในการแยกเสียงประสานค่อย ๆ สูงขึ้นทุกที กล่าวได้ว่า นายสมาน กาญจนะผลิน ทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน โดยที่กลางวันเป็นข้าราชการ ในกรมศิลปากร และนักดนตรีในไนท์คลับหลังจากพระอาทิตย์ตกดินไปแล้ว

นายสมาน กาญจนะผลิน เริ่มทดลองแต่งเพลงเล่น ๆ เมื่อทำงานเป็นนักดนตรีอยู่ที่ภัตตาคารและไนท์คลับที่ห้อยเทียนเหลา หรือที่มีชื่อเป็นไทยว่า หยาดฟ้าภัตตาคาร ความสามารถในการบรรเลงดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่า โดยเฉพาะแตรทรัมเป็ตนั้นเป็นที่ทราบกันดี เพราะการรับราชการอยู่ในวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากรนั้น มีงานบรรเลงออกสู่ประชาชนเช่น การบรรเลง ณ สังคีตศาลาทุกวันเสาร์ตอนเย็น รวมทั้งมีงานราชการต้อนรับแขกเมืองอยู่เป็นประจำ นายสมาน กาญจนะผลิน ได้ทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงเดี่ยวแตรทรัมเป็ตในเพลงที่ยากและต้องการความสามารถสูงหลายครั้ง

จากการที่ค้นคว้าย้อนหลังพบว่าสุจิตต์ดนตรีสากล กรมศิลปากรหลายฉบับมีชื่อนายสมาน กาญจนะผลิน บรรเลงเดี่ยวแตรทรัมเป็ต ในเพลงต่าง ๆ ดังนี้ (๒๔๙๑ - ๒๔๙๔)

- Herfurth : Fantasia “Alpine Echoes”
- Verdi : Grand March from Opera Aia
- Arditi : Il Bacio (The Diss Waltz)
- Schaeffer : The post in the Forest

Clark : Trampet Voluntary

นายสมาน กาญจนะผลิน รับราชการอยู่ในวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากรจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นเวลา ๑๐ ปี จึงได้ลาออกจากราชการมาประกอบอาชีพเป็นนักดนตรีเอกเทศ รับงานบรรเลง จัดตั้งวงดนตรีของตนเอง จึงต้องทำหน้าที่บริหารเป็นทั้งหัวหน้าและลูกวง ควบคุมการบรรเลงขับร้อง สอนนักดนตรีและนักร้อง เตรียมโน้ตเพลงเพื่อการบรรเลง และมีงานบรรเลงประจำอยู่กับวงดนตรี “ประสานมิตร” อันเป็นวงดนตรีที่ได้ชื่อว่าสรรหานักดนตรีฝีมือดีเข้ามาประจำและจ่ายเงินเดือนแพงมากกว่าวงอื่น ๆ การที่ได้ร่วมงานกับวงประสานมิตรนี้ ทำให้มีประสบการณ์สูงยิ่งขึ้นอีก และได้เพื่อนนักดนตรีฝีมือดี ๆ ไว้เป็นพรรคพวก เช่น ประสิทธิ์ พยอมพงศ์ ผู้ชำนาญในการเรียบเรียงเสียงประสาน สง่า ทองรัช, มาโนช ศรีวิภา, เล็ก ชุ่มงาม, อุโฆษ จันทร์เรือง, พิบูล ทองรัช, จันทรจ จุณทลจินดา, อุทิศดี ทินกร ซึ่งล้วนแต่เป็นคนดีมีฝีมือทั้งสิ้น

นักดนตรีที่ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงนั้น มิใช่แต่เพียงฝีมือดีและมีชั่วโมงการเล่นดนตรีสูงเท่านั้น แต่ต้องมีเพื่อนร่วมวงดี มีความสามานสมัครรักงานและหมั่นฝึกซ้อมด้วยกันสม่ำเสมอ เพื่อนที่มีฝีมือนั้น ช่วยเสริมงานกันและกัน ตัวอย่างเช่นมีเพื่อนช่วยแยกเสียงประสานเพลง ช่วยหางาน ตลอดจนการที่ได้บันทึกร้องดีมาประจำวง ก็ล้วนเป็นตัวจักรสำคัญในการเสริมสร้างชื่อเสียงทั้งสิ้น นายสมาน กาญจนะผลิน เป็นผู้ที่มีโอกาสดีในเรื่องเหล่านี้ มีเพื่อนที่มีความสามารถสูง เช่น ซาลี อินทรวิจิตร มีนักร้องเสียงดีคอยร้องเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ เช่น พิทยา บุญยรัตน์พันธุ์, เพ็ญศรี พุ่มชูศรี, สุเทพ วงศ์กำแหง และชรินทร์ นันทนาคร เป็นต้น

นายสมาน กาญจนะผลิน ได้ทำหน้าที่นักดนตรีวงประสานมิตร จนวงนี้เลิกกิจการไปในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงได้ย้ายไปเป็นหัวหน้าวงดนตรีของธนาคารออมสิน นักดนตรี นักร้อง

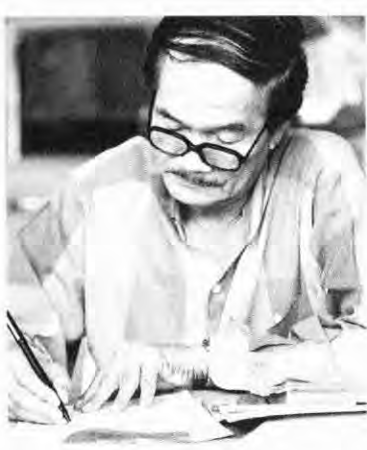
คนสำคัญในวงนี้ก็คือ พิมพ์ปฏิภาณ พึ่งธรรมจิต นันทน์ละอองศรี ฯลฯ ได้รับหน้าที่นี้อยู่ประมาณ ๕ ปี จึงได้ย้ายไปเป็นหัวหน้าวงดนตรีโรงงานยาสูบ อยู่ในตำแหน่งนี้มาจนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๒๕

ส่วนงานบรรเลงดนตรีในไนท์คลับเวลากลางคืน ได้ปฏิบัติสืบทอดมาจนถึงปี ๒๕๑๘ จึงได้หยุดเล่นดนตรีกลางคืน เพื่อจะได้มีโอกาสพักผ่อน และใช้เวลาในการแต่งเพลง แยกเสียงประสานเพลงต่าง ๆ มากขึ้น

ชีวิตครอบครัวนั้น เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๘๗ นายสมาน กาญจนะผลิน แต่งงานกับ นางสาวละออ แสงสุโขไส ซึ่งเป็นนักดนตรีหญิง สามารถบรรเลงเครื่องเป่าในวงดนตรีของกรมศิลปากร โดยเฉพาะแซกโซโฟนนั้นถนัดมาก จึงเป็นคู่ชีวิตที่มีรสนิยมแบบเดียวกัน สามารถเข้าใจกันและช่วยเหลือกันและกันได้เป็นอย่างดี ครอบครัวนี้มีบุตร ๕ คน ชาย ๔ หญิง ๑ ได้แก่

๑. ชาย ชื่อสุขุม รับราชการกองดุริยางค์สากล กรมศิลปากร
๒. ชาย ชื่ออำนาจ ทำงานธนาคารออมสิน
๓. ชาย ชื่อสมมาตร รับราชการกองดุริยางค์สากล กรมศิลปากร
๔. หญิง ชื่ออุ้งนุ ทำงานธนาคารกรุงไทย
๕. ชาย ชื่อสุราช ประกอบอาชีพส่วนตัว

ชีวิตของนายสมาน กาญจนะผลินนั้น ได้ผูกพันกับวงดนตรีไทยเดิมมาแต่ยังเยาว์วัย พี่น้องหลายคนก็เป็นนักดนตรีประจำอยู่ในกรมศิลปากร อาทิ ครูพริ้ง กาญจนะผลิน ซึ่งชำนาญดนตรีไทยบรรเลงได้รอบวง และมีชื่อเป็นครูเครื่องหนึ่งที่ยอดเยี่ยม ความผูกพันกับเพลงไทยเท่านั้น ลึกซึ้งมาก และถือว่าเป็นทุนชั้นต้นที่จะหันเหชีวิตจากการเป็นนักดนตรีธรรมดา ให้ขึ้นมาสู่การเป็นนักประพันธ์เพลง โดยเฉพาะเพลงไทยสากลในแนวไทยเดิมที่ท่านถนัดมาก การที่ได้รับการฝึกหัดอย่างดีมาจาก

บิดาในเรื่องเพลงการทำให้นายสมาน กาญจนะผลิน เป็นคนละเอียด ในการประพันธ์เพลง ดังจะเห็นได้จากการนำทำนองไทยเดิม มาประดิษฐ์เป็นแนวสากลนั้น ไม่ได้ใช้วิธีการ “ตัด-ต่อ” หรือ แกะไขเพลงเหล่านั้น ทว่ายกมาเต็มทั้งเพลงไม่ขาดไม่เกินอาศัย การเปลี่ยนจังหวะ ทำเสียงประสานใหม่ เลือกนักแต่งบทร้อง นักร้องที่มีคุณภาพมาช่วยบรรเลงขับร้อง เพลงของนายสมาน กาญจนะผลิน ส่วนมากจึงคุ้นหูคนไทย ทั้งรุ่นเก่าที่ชอบฟังเพลง ไทยเดิมก็ชอบเพลงนายสมาน กาญจนะผลิน ไปจนถึงเด็กวัยรุ่น และเด็กเล็ก

นายสมาน กาญจนะผลิน เป็นผู้ที่มีมองโลกในแง่ดี ทำงานด้วยความสนุกสนานและตั้งใจอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบต่องานสูง และตั้งใจปรับปรุงงานของตนเองอย่างจริงจัง เป็นบุคคลที่ทันสมัย รู้วิธีการประยุกต์ใช้ดนตรีตะวันตกให้เข้ากับดนตรีตะวันตก จึงได้ริเริ่มการบรรเลงดนตรีประสมที่เรียกว่า “สังคีตประยุกต์ขึ้นเป็นคนแรก” มีแนวทางของตนเองเป็น เอกลักษณะชัดเจน และปฏิบัติสืบทอดต่อมาอย่างเป็นระบบจนถึงทุกวันนี้ เป็นนักดนตรีสากลที่รักเพลงไทยเดิม มีความเฉลียวฉลาดที่จะนำเพลงไทยเหล่านั้นมาประยุกต์ทำขึ้นใหม่ให้เป็นที่ต้องใจวัยรุ่น และสิ่งสำคัญก็คือสามารถที่จะให้แนวทางแก่ผู้ประพันธ์ บทร้องเพลงว่าทำนองแบบนี้ต้องการบทร้องอย่างไรจึงจะเหมาะสม เหนือไปกว่านั้นยังมีความชำนาญในการคัดเลือกนักร้องว่าเพลงแบบนี้ใครร้องคนใดจึงจะเหมาะสม จึงสามารถผลักดันให้นักร้องมีชื่อเสียงขึ้น ได้เป็นจำนวนมาก

ในส่วนของเกี่ยวกับการนำทำนองเพลงไทยเดิมมา ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเพลงไทยสากลนั้น นายสมาน กาญจนะผลิน ได้เป็นผู้ประสานรอยเชื่อมระหว่างดนตรีไทยเดิม และดนตรีสากลเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ตั้งวัยรุ่นที่ไม่สนใจเพลงไทยเดิม ให้ได้รู้จักทำนองเพลงเก่า หากจะนำเพลงไทยสากลที่นายสมาน กาญจนะผลิน ผลิตขึ้นจากทำนองไทยเดิมนับกันแล้ว ไม่มีนักแต่งเพลงคนใดใช้เพลงไทยเหล่านี้ได้มากมายหลายแห่งหลาย

มุมเท่าที่นายสมาน กาญจนะผลิน ปฏิบัติมานับได้หลายสิบปี ความหลากหลายในรูปแบบที่นำมาใช้นั้น จะได้บรรยายให้เห็น ในหัวข้อที่ว่าด้วยผลงานการประพันธ์เพลง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวน หลายประเภท และนับจำนวนได้มากกว่า ๒,๐๐๐ เพลง

ในด้านอุปนิสัยใจคอ เป็นบุคคลที่ประกอบด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักเพื่อนฝูง และทำงานให้แก่วงการ สังคมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดที่ขอความช่วยเหลือก็จะช่วยเหลือแนะนำในทันที เป็นคนรักครอบครัวและเลื่อมใสศรัทธาให้ การศึกษาและอบรมมาอย่างดีจนมีความรู้ความสามารถ เป็น นักดนตรีอย่างน้อย ๓ คน ที่มีฝีมือสามารถแทนตัวสิบตระกูลได้

ผลงาน

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว นายสมาน กาญจนะผลิน มีผลงาน ด้านดนตรีหลายประเภทดังต่อไปนี้

๑. ผลงานในฐานะนักดนตรี

เป็นที่ยอมรับกันว่า นายสมาน สามารถเป่าแตรทรัมเป็ต ได้อยอดเยี่ยมคนหนึ่งของเมืองไทย เคยเป่าทั้งประเภทรวมวง เต็มไววง ไปจนถึงงานดนตรีประเภทคลาสสิก ก็เคยมีชื่อมาก เคยเล่นร่วมวงกับวงแบนด์กู๊๊ดแมนเมื่อสมัยที่วงของแบนด์ กู๊๊ดแมนมาแสดงในเมืองไทย

ในการตีระนาดฝรั่งนั้น นายสมานก็เป็นผู้มีฝีมือยอดเยี่ยมคนหนึ่งในฐานะที่ตีได้เรียบและไหว (เป็นศัพท์สังคีต ดนตรีไทยที่แสดงความคล่องและเร็ว) เสียงระนาดนั้นคม ชัดเจน และแม่นยำ

ในด้านการบรรเลงดนตรีประเภทคีย์บอร์ด นายสมาน ก็มีฝีมือในการบรรเลงเปียโน อีเล็กโทนและแอดค็อคเตียน เป็น อย่างดี จนถึงบรรเลงคู่กับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นได้เป็นประจำ

ผลงานบรรเลงดนตรีนี้ ปรากฏในแผ่นเสียงทั้งเก่าและใหม่เป็นจำนวนมาก

๒. ผลงานการประพันธ์เพลงและการแยกเสียงประสาน

ในหัวข้อเรื่องเพลงที่นายสมาน ประพันธ์ขึ้นมาสามารถแบ่งประเภทของเพลงออกไปได้เป็นหลายประการดังต่อไปนี้

๒.๑ เพลงไทยสากลที่ประดิษฐ์ขึ้นจากเพลงไทยเดิมของนายสมาน กาญจนะผลิน ประเภทนี้ กล่าวได้ว่าเป็นงานอนุรักษ์เพลงไทยแท้ของเก่าในรูปแบบหนึ่ง โดยนำเพลงเหล่านั้นมาบรรเลงในแนวสากล เปลี่ยนท่วงทำนองเสียง ปรับจังหวะแต่งไว้ซึ่งลีลาไทยแท้ ไม่ตัดทอน หรือตัดต่อให้ของเดิมขาดหรือเกินไปจากเดิม จึงมิได้เป็นการทำลายเพลง หลายเพลงที่นิยมในลีสลาตทุกจังหวะ นายสมาน กาญจนะผลิน มีแนวทางปฏิบัติต่อเพลงไทยสากลแนวนี้เป็นของตนเองและยึดถือติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อยอีกคือ

๒.๑.๑ เพลงบรรเลง โดยใช้เครื่องดนตรีตะวันตก ประกอบฉิ่งกลองอย่างไทย

๒.๑.๒ เพลงสังคีตประยุกต์ ใช้เครื่องดนตรีไทย จัดเป็นวงดนตรีวงหนึ่ง บรรเลงร่วมหรือสลับกันกับวงหัตถ์ดนตรี ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลล้วน คงจังหวะฉิ่งกลองเด่นชัดเมื่อบรรเลงอย่างไทย และแยกเสียงประสานอย่างตะวันตกเด่นชัดเมื่อบรรเลงอย่างตะวันตก ได้ประดิษฐ์ไว้ทั้งในรูปของเพลงบรรเลงเพื่อการฟัง และเพื่อการลีลาศ มากกว่าใช้ในการขับร้อง

๒.๑.๓ เพลงขับร้อง จัดได้ว่าเป็นผู้นำในการประดิษฐ์เพลงไทยสากลประเภทขับร้อง โดยใช้ทำนองไทยเดิมของเก่ามาเป็นตัวตั้ง ปรับจังหวะลีลาและการประสานเสียงสรรห่านักร้องและนักประพันธ์คำร้องที่เหมาะสม รวมทั้งเป็นต้นคิดในเนื้อหาสาระของบทเพลงที่จะนำมาเข้ากับทำนอง หลาย

เพลงที่ประสบความสำเร็จสูงสุดเช่นเพลงรัก (จากโสมส่องแสง) เพลงวิหคเหิรลม (จากเพลงลาวลวดค้าย) เพลงสัญญารัก (จากเพลงแสนคำนึง) เพลงพ้อแ่มแง่มอง จุบเยี้ยจันทร์ (จากเพลงแขกมอญบางขุนพรหม ๒ ชั้น) นายสมาน ได้แสดงอัจฉริยะในการเลือกเพลงของเก่า มาปรุงแต่งเป็นทางสากลได้อย่างเหมาะสม ได้ความสำเร็จมากในกลุ่มนี้ ทั้งยังช่วยให้ผู้ที่ห่างเหินเพลงไทยแท้ ได้ทำนองของเก่าฝังใจไว้ได้โดยอาศัยทางดนตรีสากลเป็นสื่อ

๒.๑.๔ นำเพลงไทยแท้มาบรรเลงด้วยตนเองในรูปแบบของเพลงเดี่ยว เช่นการเดี่ยวระนาดฝรั่งเพลงลาวแพน เพลงพม่าเขว เพลงจันรั้ว ใช้เทคนิคอย่างไทย งานดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการอนุรักษ์เทคนิคการบรรเลงเพลงไทย และเหมาะในการกระตุ้นให้ต่างชาติรับเพลงไทยได้ง่ายขึ้น เพื่อก้าวเข้ามาสู่ดนตรีไทยอันแท้จริง งานที่กล่าว ๓ ชั้นนี้ ได้รับคำชมเชยจากบรรดานักระนาดตะวันตกมาก

๒.๑.๕ นำเครื่องดนตรีไทยแท้มาเดี่ยวเพลงไทย คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญมาบรรเลงโดยเฉพาะ (เช่น หลวงไพเราะเสียงซอ) ใช้เทคนิคพลิกแพลงผสมกันระหว่างไทยกับตะวันตก บรรเลงรับด้วยวงสากล คล้ายสังคีตประยุกต์ในหัวข้อ ๒.๑.๒ แต่ผิดกันตรงที่ทำเป็นเพลงเดี่ยวพิเศษ

๒.๒ เพลงไทยสากลที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเอกเทศ ได้แก่ เพลงไทยสากลที่แต่งขึ้นเองโดยมิได้อิงเพลงหนึ่งเพลงใดโดยเฉพาะมีทั้งเพลงขับร้องเดี่ยว และร้องคู่ ชายหญิง นายสมานเป็นนักแต่งเพลงที่ประสบความสำเร็จมีผลงานในหัวข้อดังกล่าวนี้มากมาย อาทิเพลง รักคุณเข้าแล้ว เพลงเพียงคำเดียว และเพลงครวญ เป็นต้น

๒.๒ เพลงไทยสากลประเภทเพลงปลุกใจและเพลงเคารพ งานชิ้นเอกของนายสมาน กาญจนะผลินคือเพลง สดุดีมหาราชฯ ซึ่งขณะนั้นคนไทยร้องกันไปทั่วโลก และร้องในรัฐพิธีใหญ่ ๆ ตั้งแต่พระราชวงศ์ นายกรัฐมนตรี ไปจนถึงสามัญชน

จัดได้ว่าเป็นเพลงระดับชาติที่สำคัญและเป็นเพลงอมตะ

๒.๔ เพลงสำหรับเด็ก และเพลงส่งเสริมจริยธรรม ได้แก่ เพลงชื่อ ก.ไก่ ถึง ฮ.นกยูง เพลงพระรัตนไตร เพลงที่แต่งให้เปรี๊ญธรรมสมาคม ชุด ๑ เพลงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไม่น้อยกว่า ๓๐ เพลง ชุด ๒ ธรรมธारा

๒.๕ เพลงสำหรับนักเรียน กลุ่มลูกเสือและอนุชาชาต นอกจากจะแต่งเพลงให้แก่ลูกเสือและเนตรนารี กว่า ๑๐๐ เพลงแล้ว ยังจัดทำเพลงเหล่านี้ขึ้นเป็นเพลงชุด สำหรับการละเล่นในพิธีการต่าง ๆ เช่น แด้มป์ไฟ ฯลฯ

๒.๖ เพลงไทยสากลในแนวลูกทุ่ง และเพลงร่ำวง นายสมาน กาญจนะผลิน ได้ผลิตเพลงลูกทุ่งแท้ ๆ และกึ่งลูกทุ่งที่ไพเราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยในหมูชนทั่วไป ได้แก่ เพลงท่าฉลอม เพลงแสนแสบ เป็นต้น

๒.๗ เพลงโฆษณาสินค้า

๒.๘ เพลงประกอบภาพยนตร์และโทรทัศน์ หลายเรื่อง เช่น เพลงจากเรื่องลูกทาส

๓. ผลงานการเรียบเรียงเสียงประสาน

นายสมาน กาญจนะผลิน มีผลงานด้านการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงสำคัญ ๆ หลายเพลง อาทิ เพลงสดุดีมหาราชา และเพลงสังคีตประยุกต์อื่น ๆ

๔. รางวัลเกียรติยศ

ปี ๒๕๐๗ ได้รับพระราชทานแผ่นเสียงทองคำปีแรก ๕ รางวัล จากเพลงใจพี่และวิหคเหิรลม คำร้องโดย สุนทรียาณ เวียงกาญจน์

ปี ๒๕๐๘ ได้รับตุ๊กตาทอง จากภาพยนตร์ไทยเรื่องลูกทาส ในเพลงพระรัตนตรัย คำร้องโดย ชาลี อินทรวิจิตร

ปี ๒๕๐๙ ได้รับพระราชทาน “เหรียญ ปร.” จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและได้รับพระราชทานแผ่นเสียง

ทองคำอีก ๑ รางวัล ในการเรียบเรียงเสียงประสานเพลง อย่าย้ายรัก ของพร พ็รุณ

ปี ๒๕๑๔ ได้รับพระราชทานแผ่นเสียงทองคำอีก ๓ รางวัล คือ รวงชนะเลิศประเภท ก. ในเพลงอาลัยรัก ชนะเลิศประเภท ข. เตี้ยวระนาตฝรั่งเพลงลาวแพนและดนตรียอดเยี่ยมประเภท ข.

ปี ๒๕๑๘ ได้รับรางวัลเสาอากาศทองคำ ของสถานีวิทยุ สสส. ในทำนองเพลงเพียงคำเดียว ซึ่งแต่งร่วมกับ สุนทรียาณ เวียงกาญจน์

ปี ๒๕๒๐ ได้รับโล่เกียรติยศจากสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย จากทำนองเพลง เรียบเรียงเสียงประสานในเพลงสดุดีมหาราชา

ปี ๒๕๒๒ ได้จัดทำเพลงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และชุดธรรมธारा ร่วมกับคุณพูนศรี เจริญพงษ์ ทำเทปออกขายหารายได้บำรุงมูลนิธิเปรี๊ญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย

ปี ๒๕๒๔ รับสังข์เงินจากนายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ที่ทำเนียบรัฐบาล

๕. งานอื่น ๆ

นายสมาน กาญจนะผลิน ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินเพลงที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ และที่ปรึกษาในกิจกรรมดนตรีหลายรูปแบบเช่น

๕.๑ เป็นกรรมการสมาคมสตรีแห่งประเทศไทย

๕.๒ เป็นกรรมการสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย

๕.๓ เป็นกรรมการจัดสร้างห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมบริพัตร

๕.๔ เป็นกรรมการจัดงานลูกเสือแห่งชาติ

๕.๕ เป็นกรรมการมูลนิธิเปรี๊ญธรรมแห่งประเทศไทย จากประวัติชีวิตและผลงานของนายสมาน กาญจนะผลิน ที่กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล) พุทธศักราช ๒๕๓๑

นายสง่า อารัมภีร์

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายสง่า อารัมภีร

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

นายสง่า อารัมภีร เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔ ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี ได้เข้าเรียนดนตรีในกองดุริยางค์กองทัพอากาศ เป็นศิษย์ของครูโพธิ์ ศานติกุล และพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เคยรับราชการเป็นนักดนตรีและนักแต่งเพลงของกองดุริยางค์กองทัพอากาศ ด้วยความมานะพยายามฝึกฝนวิชาดนตรีด้วยตนเอง จึงสามารถร่วมงานเป็นนักประพันธ์เพลงประกอบการแสดงละครเวทีของคณะละครศิварมย์ ประสบความสำเร็จครั้งแรกเมื่อแต่งเพลง “น้ำตาแสงได้” ในละครเรื่องพันท้ายนรสิงห์ เมื่อมีอายุเพียง ๒๔ ปี ได้ผลิตผลงานเพลงประกอบการแสดงละครเวที ภาพยนตร์และโทรทัศน์

นายสง่า อารัมภีร เป็นนักประพันธ์เพลงไทยสากลที่มีความสามารถรอบตัว โดยประพันธ์ทั้งบทร้อง ทำนอง แยกเสียงประสาน ควบคุมวงดนตรี สรรหานักร้องที่เหมาะสมกับเพลงที่ประพันธ์ขึ้นนั้น ตลอดจนถึงการบันทึกเสียง ได้ส่งเสริมให้นักร้องจำนวนมากมีชื่อเสียงเด่นดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ เป็นนักเขียนหลายนามปากกา และสามารถจรนาบทร้องเพลงที่เลิศในลักษณะแห่งกวีนิพนธ์ ตลอดจนถ่ายทอดนิพนธ์ของกวีเอก ออกเป็นเพลง ไทยสากลได้อย่างแนบเนียน ถึงพร้อมด้วยสุนทรีย์ภาพแห่งดนตรี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๗ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๔๕ ปี สร้างสรรค์ผลงานประพันธ์เพลงมากกว่า ๒,๐๐๐ เพลง ซึ่งรวมทั้งเพลงประกอบละครและภาพยนตร์กว่า ๒๕๐ เรื่อง นอกจากงานดนตรี นายสง่า อารัมภีร ยังเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมนักแต่งเพลงและสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย

นายสง่า อารัมภีร สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)

ประวัติชีวิตและผลงานของ
นายสง่า อาร์มگیر
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง
(เพลงไทยสากล)

นายสง่า อาร์มگیر หรือที่รู้จักกันในนามแฝงว่า แจ้ว วรจักร์ เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด บรรพบุรุษมีเชื้อสายมาจาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดที่ตำบลบางขุนพรหม เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ บิดาชื่อนิยมบุญ และมารดาชื่อพิศ ตระกูลฝ่ายบิดามีอาชีพในการทำดอกไม้ไฟ และฝ่ายมารดามีอาชีพทำนา มีพี่น้องท้องเดียวกันรวมทั้งนายสง่า ๗ คน นายสง่า เป็นบุตรคนที่ ๓ และเป็นบุตรชายคนโต มีพี่สาว ๒ คน น้องสาว ๑ คน และน้องชาย ๓ คน เมื่อเกิดมานั้น บิดามารดาเห็นว่าเป็น เด็กที่มีชะตาแรงด้วยความเชื่อถือในเรื่องโหราศาสตร์ จึง ได้ยก ให้เป็นบุตรบุญธรรมของนาวาอากาศเอก ขุนสวัสดิ์ทิมขัมพร และนางพิศวง (หรือทรงสอางค์) ทิมขัมพร ทั้งยังได้มีการ เปลี่ยนดวงชะตามาเป็นคนเกิดวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ โดยเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตของนายสง่าดีขึ้นด้วยประการทั้งปวง

ชีวิตในระยะแรกเริ่ม อยู่ในภาวะขัดสน ได้เรียน หนังสือแต่ไม่ได้สอบไล่หลายครั้งเพราะ ไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียน จนเมื่อมาอยู่กับบิดามารดาบุญธรรมแล้ว ความเป็นอยู่จึงสะดวก สบายขึ้น นับเป็นโชคดียิ่งหนึ่งที่นายสง่าเกิด ณ ตำบลบาง-ขุนพรหม ซึ่งยุคที่เป็นเด็กนั้น เขตบางขุนพรหมเป็นหมู่บ้านแห่ง นักดนตรี เริ่มจากวังบางขุนพรหม ซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต อันเป็น สถานที่ที่มีวงดนตรีบรรเลงเป็นประจำทั้งวงปี่พาทย์ มโหรี เครื่อง สาย จนถึงแตรวงบรรเลงเพลงไทยและเพลงฝรั่ง นายสง่าก็ได้ ยิน ได้ฟังเพลงไพเราะดังออกจากเขตวังนั้น มิได้ขาด นอกจากนี้ เขตใกล้เคียงอันเป็นที่ตั้งของวัดอินทร์วิหาร วัดใหม่อมตรส วัดสามพระยา ยังเป็นที่อยู่ของนักดนตรีกลุ่มเครื่องสายที่สำคัญ หลายบ้าน อาทิ บ้านของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ไรซ์ชิวิน) บ้านหลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาทย์) บ้านขุนสนธิบรร-

เลงการ (จจ จิตตเสวี) และครูละเมียด จิตตเสวี บ้านของนาย เตียง ธนโกเศศ เรื่อยมาจนถึงบ้านพิณพาทย์ในซอยวัดสาม พระยา เสียงดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในวัยเด็ก ซึ่งฝังลึก ติดตัวเรื่อยมา ประกอบกับบิดาและมารดาบุญธรรม เป็นผู้รัก ดนตรี สรรหาเครื่องเล่นงานเสียงเพลงไทยเพลงฝรั่งมาไว้ฟังเล่น ในบ้าน เสียงเพลงจึงเป็นเพื่อนนายสง่ามาตั้งแต่วัยเด็ก ได้ฟัง เพลงของ “พรานบุรพ์” อันเป็นเพลงไทยสากลในระยะแรกเริ่ม ซึ่งแต่งขึ้นเป็นเพลงประกอบการแสดงละครมากเป็นพิเศษ จึงฝัง ใจในเพลงประกอบละครเรื่อยมา

การศึกษา

นายสง่า เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนเทียนรูปพลี ซึ่ง อยู่ในย่านบางขุนพรหม การเล่าเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก อ่าน หนังสือแตกฉานมาแต่เล็ก ต่อมาบิดา มารดาบุญธรรม ย้ายไปรับ ราชการที่จังหวัดลพบุรี จึงเรียนหนังสือที่บ้าน โดยมารดา บุญธรรมเป็นผู้สอน โดยเฉพาะภาษาไทยนั้น ได้เรียนก้าวหน้าไป ไกลมาก ได้สอบเทียบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ได้ และได้เริ่มเข้าฝึกงาน แก่เครื่องยนต์ที่หมวดซ่อมของกองบินน้อยที่ ๔ โคกกระเทียม จังหวัดลพบุรี สมัยนั้นเห็นว่า การเรียนได้อ่านออกเขียนได้เป็น ที่พอใจแล้ว จึงฝึกงานอาชีพ การศึกษาในโรงเรียนจึงจบลง เพียงนั้น

ในเรื่องของการศึกษาวิชาดนตรี กล่าวได้ว่า นายสง่า เรียนด้วยตนเองมาโดยตลอด เริ่มจากการฟังเพลง ซึ่งมีแผ่นเสียง เพลงประกอบละครเป็นพื้น ได้แก่ เพลงของพรานบุรพ์ ซึ่งมี นางสาวประทุม ประทีประเสน เป็นนักร้องคนสำคัญ ต่อมาก็ แผ่นเสียงเพลงจากละครเรื่องต่าง ๆ ของหลวงวิจิตรวาทการ

เพลงจากภาพยนตร์เสียงศรีกรุงของ เรือโทมานิตย์ เสนะวิณิน และขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ยุคนั้น เป็นยุคเพลงละครทั้งหมดรวมทั้งละครร้องโนแนวเก่าของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ละครคณะแม่เลื่อน แม่บุญนาค เป็นต้น ทั้งหมดนี้จัดได้ว่าเป็นครูด้วยประสบการณ์การฟังเท่านั้น

นายสง่า เป็นผู้รักการอ่านหนังสือ เรียกได้ว่าเป็นหนอนหนังสือมาตั้งแต่อายุได้ ๑๐ ขวบ หนังสือนวนิยายยุคนั้น ไม่ว่าจะเป็นของดอกไม้นวด แม่อนงค์ แม่ราตรี ยາชอบ ตลอดจนหนังสือวารสารเช่น เสนาศึกษาที่อ่านจนหมด ทั้งวรรณคดีของเก่าก็มีได้ละเว้น จึงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์กับภาษาไทยในแนวลึก ชอบโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และรักบทประพันธ์ประเภทกาพย์ห่อโคลงมากเป็นพิเศษ สามารถที่จะเขียนบทความ เรียบเรียงบทกลอนต่างๆ ได้ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยรุ่น ในระหว่างที่เรียนแก้เครื่องยนต์นั้น จิตใจมิได้อยู่กับเครื่องยนต์เลย อ่านหนังสือ หรือได้ยินใครบรรยายถึงสถานที่แห่งใดงามน่าชม จิตใจก็อยากจะออกไปชมให้เห็นกับตา ดังนั้น ในปี ๒๔๗๙ ขณะที่ผู้ปกครองไปธุรกิจที่กรุงเทพฯ นายสง่า จึงออกจากบ้านไปท่องเที่ยวลำพังตัวคนเดียว รับจ้างทำงานคุมเครื่องเรือนยนต์ที่บ้านแหลม เพชรบุรี จนถึงปี ๒๔๘๐ จึงกลับบ้าน และเข้ารับราชการทหาร ถึงปี ๒๔๘๓

การเข้ารับราชการทหารที่ลพบุรีนั้น กองบินน้อยที่ ๔ โคกกระเทียม มีเรืออากาศเอกเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร เป็นหัวหน้าหน่วย จัดให้มีวงดนตรีบรรเลงเพื่อความรื่นเริงของหน่วยงานขึ้น นายสง่า เป็นนักร้องประจำก่อนที่จะได้เรียนดนตรี เพราะมีพื้นเดิมสามารถร้องเพลงเก่า ๆ ได้แม่นยำมาก่อน เมื่อว่างการร้องเพลงก็ถือโอกาสหัดเป่าปี่สั้น ปี่ปัดโกโล่ พื้นเดิมที่ได้ยินมามากแต่เด็ก ทำให้เรียนได้รวดเร็วมาก

วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔ บิดามารดาบุญธรรมได้ย้ายกลับเข้ามาประจำที่กองทัพอากาศ กรุงเทพมหานคร นายสง่า อาร์มกีร์ ได้ติดตามลงมาด้วย และในปีนี้เอง ก็ได้เรียนดนตรีอย่างจริงจังกับครูคนแรกในชีวิต คือ เรืออากาศโท โพธิ์ศานติกุล ด้วยเหตุที่มีความรักและความตั้งใจจริงในการเรียนดนตรี นายสง่า แม้จะมีอายุเกินกำหนดการเป็นนักเรียนกองดุริยางค์ กองทัพอากาศ ครูก็เมตตาให้เป็นนักเรียนพิเศษประเภทฝากเรียน ซึ่งได้เรียนดนตรีอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ประกอบกับระยะนั้น รัฐบาลได้มอบหมายให้กองทัพอากาศสร้างภาพยนตร์เรื่องบ้านไร่ของเรา จากโครงเรื่องของจอมพล.พิบูลสงคราม มีพระเจดดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เป็นผู้แต่งทำนองเพลงประกอบ และขุนวิจิตรมาตรา เป็นผู้แต่งเนื้อร้อง นายสง่า จึงได้เข้าถึงนักประพันธ์เพลงชั้นเอกแห่งยุค ด้วยการสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด ยอมตัวเป็นผู้รับใช้ท่านทั้งสอง และหาโอกาสต่างๆ ที่จะเรียนจากท่าน จนแม้แต่กระดาษโน้ตเป็นลายมือของพระเจดดุริยางค์ร่างทำนองเพลงต่างๆ นายสง่า ก็เก็บไว้บนหิ้งบูชา การได้คลุกคลีกับวงการภาพยนตร์ครั้งแรกได้ชื่อนะนำมา นอกจากจะได้เรียนรู้เรื่องเพลงประกอบภาพยนตร์เป็นครั้งแรกแล้ว ยังได้ร่วมเป็นตัวแสดงประกอบอีกด้วย นับเป็นประสบการณ์ครั้งแรกที่ชี้ชะตาแนวการดำเนินชีวิตการดนตรีประกอบการแสดงของ นายสง่า ซึ่งดำเนินต่อมาจนประสบความสำเร็จเป็นนักประพันธ์เพลง

ครูที่ได้เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้วิธีประพันธ์เพลงนอกจากครูโพธิ์ ศานติกุล (โพธิ์ดำ) แล้ว ยังมีอีกท่านหนึ่ง คือครูโพธิ์ชูประดิษฐ์ (โพธิ์ขาว) ท่านผู้นี้เป็นนักประพันธ์ทำนองเพลงไทยสากลของกองดุริยางค์ทหารอากาศรุ่นนั้น ส่วนบทร้องประพันธ์โดยนักเขียนคนสำคัญที่ใช้นามปากกาว่า เวทงค์ หรือเรืออากาศ

โท ทองอินทร์ บุญยเสนา อีกสองท่านที่ต่อมาเป็นบุคคลสำคัญในเวทีการแสดงและทำหน้าที่ประพันธ์คำร้องคือ ครูเนรมิตร (อำนวยการ กัลสนิมิ) กับครูมารุต (ทวี ณ บางช้าง) เพียง ๖ - ๗ ท่านที่นายสง่า อาร์มภีร์ ได้ใกล้ชิดในระหว่างที่อยู่กองดุริยางค์ กองทัพอากาศยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั่นก็เพียงพอที่จะตักตวงความรู้และประสบการณ์ในการประพันธ์เพลงบรรเลงดนตรีได้ถึงขั้นแนวหน้าของวงการดนตรีไทยสากล

นายสง่า ได้เริ่มงานประพันธ์เพลงไทยสากลโดยเป็นผู้ช่วยอยู่ห่าง ๆ ในงานราชการบางครั้งต้องแต่งเพลงใหม่เพื่อใช้ในราชการ ก็ทำหน้าที่เป็นผู้แต่งบทร้องเพลง และในปี ๒๔๘๕ นั้นเอง จึงได้มีโอกาสใกล้ชิดรับใช้ พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เมื่อครั้งที่ท่านไปทำงานที่โรงถ่ายภาพยนตร์ของทหารอากาศที่ทุ่งมหาเมฆ เป็นระยะที่ท่านเมตตาสอนวิชาจดโน้ตเพลงจากเสียงเปียโนให้ และในปีนั้นนายสง่าก็สอบผ่านวิชาดนตรีปีที่ ๒ ไปได้ จากความตั้งใจจริง ความเอาใจใส่ฝึกฝนอย่างหนัก ต่อเนื่องกันเป็นเวลา ๓ - ๔ ปี จึงมีความรู้ทางดนตรีดีมากขึ้น เป็นลำดับ แทบจะเรียกว่าออกหางานทำได้แล้วอย่างสบาย ครั้นในปี ๒๔๘๖ กองภาพยนตร์ทหารอากาศได้ตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์สากลขึ้น อำนวยการสอนโดยมาตามสวัสดี ธนบาล ต้องการผู้บรรเลงเปียโนประกอบการเดินรำ นายสง่า อาร์มภีร์ จึงได้ทำหน้าที่นั้น รวมทั้งนักเขียนนามปากกา “เวทาค์” ได้สอนให้หัดเขียนข่าวและเขียนหนังสือให้ ทั้งแนะนำให้รู้จักนักเขียนมีชื่อในยุคนั้น ได้แก่ “ยาขอบ” “แม่อนงค์” “นายรำคาญ” “อาษา” “อุษณา เพลิงธรรม” “อรพรรณ” “เหม เวชกร” รวมทั้งพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ผู้เป็นเจ้าของบริษัทภาพยนตร์ ทำให้รู้จักผู้คนกว้างขวางขึ้น อาศัยที่เป็นคนอ่อนน้อม ถ่อมตน และสามารถร่วมวงสนทนาวงสุรกันได้อ ความสนิทสนมจึงเพิ่มพูน

มากขึ้น จนในที่สุดหนทางเข้าสู่การละครเวทีก็เปิดให้แก่ นายสง่า อาร์มภีร์ อย่างราบรื่นและกว้างขวาง

ทั้งหมดนั้น นับเป็นการเรียนดนตรีสากลจากประสบการณ์ชีวิต โดยมีผู้แนะนำสั่งสอนให้หลายท่านด้วยความเมตตา ทำให้ท่านมีความรู้สึกซึ่ง

ชีวิตการทำงาน

ในระหว่างที่รับราชการเป็นทหารอากาศนั้น ได้ทำหน้าที่นักร้อง นักดนตรี ช่วยแต่งเพลงจนได้รับพระราชทานยศเป็นจ่าอากาศตรี เมื่อว่างราชการก็ออกเล่นดนตรีหารายได้พิเศษ ได้คุ้นเคยกับ “แก้วฟ้า” (แก้ว อัจฉริยกุล) นารถ ถาวรบุตร เอื้อสุนทรสนาน ได้ช่วยงานครูนารถ ถาวรบุตรในการทำดนตรีสำหรับมหาอุปการะเรื่องดารณี ซึ่งพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาทรงนิพนธ์ขึ้น แต่ไม่ได้เปิดแสดง สงครามทำให้ภาพยนตร์ขาดตลาด การละครเวทีจึงเข้ามาแทนที่ บิดาบุญธรรม คือนาวาอากาศเอกขุนสวัสดิ์ที่ข่มพร และคุณแม่พิศวง ได้ก่อตั้งคณะละครศิวารมย์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ แสดงประจำที่ศาลาเฉลิมกรุงด้วยเรื่องนันทาทวีเป็นเรื่องแรก ติดตามมาด้วยเรื่องพันท้ายนรสิงห์ ทำให้นายสง่าต้องทำหน้าที่นักดนตรี นักแต่งเพลงให้แก่คณะละครของบิดาและมารดาบุญธรรม ซึ่งให้วิชาดนตรีทางอ้อมมาตลอด และละครเรื่องพันท้ายนรสิงห์นั้นเอง ส่งให้เพลง “น้ำตาแสงใต้” ของนายสง่า อาร์มภีร์ เต้นตั้งเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว เพลงนี้ นายสง่าอธิบายว่า ใช้ประสบการณ์จากทำนองไทยเดิมเพลงเขมรไทรโยค ปนกับเพลงลาวครวญ สร้างทำนองขึ้นใหม่ทั้งหมด ส่วนบทร้องเป็นของครูเนรมิตร ครูมารุต และสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ ร่วมกันแต่ง

เพลงน้ำตาแสงใต้ ไม่ใช่เพลงแรกที่นายสง่า อาร์มภีร์ แต่ง แต่เป็นเพลงแรกที่ประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่ กลายเป็นเพลงอมตะจนทุกวันนี้ เพลงแรกที่ท่านแต่งคือเพลง “บัวงาม” แต่งช่วงน้ำท่วมใหญ่ปี ๒๔๘๕

เนื่องจากนายสง่าได้เข้าไปมีบทบาทในคณะละครคิววามย์ จนได้รับความสำเร็จดังกล่าวมาแล้ว ทำให้เป็นงานประจำติดตัว ดังนั้น เมื่อกองทัพอากาศแต่งตั้งยศให้เป็นจ่าอากาศโท และกำลังย้ายที่ทำงานคือกองดุริยางค์ทหารอากาศจากทุ่งมหาเมฆกลับไปดอนเมือง จึงตัดสินใจลาออกจากกองทัพอากาศ มาทำงานให้แก่วงการละครอย่างเต็มตัวในปี ๒๔๘๘ จากบรรดาเพื่อนร่วมงานที่เคยเรียนโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ และทำงานร่วมกันมา และกำลังจะมีชื่อเสียงในวงการบันเทิง อันได้แก่ สุรพล แสงเอก ชูตรี มีสมมนต์ และไสล โกรเลิศ เป็นอาทิ

ชีวิตของนายสง่า อาร์มภีร์ จึงหันเข้าสู่วงการละครเวที และผลิตผลงานเพลงละครเป็นงานหลักมาตั้งแต่ปี ๒๔๘๘ ในขณะที่เพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ใช้ชีวิตในวงการดนตรีอย่างสามัญ คือ เล่น ร้อง แต่ง สำหรับบริการทั่วไป แต่งงานของนายสง่าเป็นงานศิลปะประยุกต์ทางดนตรีและละคร ซึ่งต้องอาศัยความสามารถพิเศษหลายประการมารวมกัน ต้องอาศัยความรู้ทั้งในการดนตรี การแสดง และจัดการแต่งเพลงให้พอเหมาะกับคุณภาพเสียงของนักแสดง ให้เหมาะกับบทบาท ในการแสดงละครนั้น ดนตรีมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นจะไม่สามารถถึงคนให้ชมละครอยู่ได้ถึง ๒ - ๓ ชั่วโมง ดังนั้นงานที่นายสง่าทำจึงจัดเป็นผลงานสร้างสรรค์เพื่อประชาชนโดยแท้จริง

งานของคณะละครเป็นงานต่อเนื่อง บางครั้งต้องแบ่ง

การแสดง ๒ ที่ หรือ ๓ ที่พร้อมกัน เพราะเมื่อมีชื่อเสียงประสบความสำเร็จในเพลงน้ำตาแสงใต้แล้ว คณะละครอื่น ๆ ก็ขอร้องให้ช่วยแต่งเพลงให้ อันได้แก่ คณะเทพศิลป์ คณะชุมนุมศิลปิน ฯลฯ การแสดงเปิดที่โรงละครหลายแห่ง อาทิศาลาเฉลิมกรุง ศาลาเฉลิมบุรี พัฒนาการ ศาลาเฉลิมนคร โรงละครเทียนแก้วเทียน โรงละครไซบีท์ ตั้งบู๊ให้ (มักแสดงละครแนวจีนและเพลงสำเนียงจีน) เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง งานการแสดงที่โรงละครเฉลิมไทยก็เด่นดังขึ้นเป็นโรงละครเอกในยุคนั้น งานแต่งเพลงก็เพิ่มขึ้นอีกเป็นทวีคูณ ทั้งเพลงที่ใช้ร้องในฉาก จนถึงเพลงสลับฉากหน้าม่าน (เวลาเปลี่ยนฉาก) ก็ต้องแต่งขึ้นใช้การ นับจำนวนเพลงที่ผลิตขึ้นในยุคนั้นไม่ต่ำกว่า ๒๕๐ เพลง

ความเป็นศิลปินของนายสง่า อาร์มภีร์ ไม่ได้มีแต่เพียงในเรื่องของตนตรี แต่ยังเขียนบทความ ร่วมแต่งบทละคร มีทั้งละครเวทีและละครวิทยุ ได้ร่วมแต่งเพลงกับเพื่อนร่วมอาชีพอีกหลายคน กว้างออกไปทุกที่ อาทิ ได้ร่วมงานกับ สุนทรียา ณ เวียงกาญจน์ ซาสี อินทรวิจิตร สมาน กาญจนะผลิน ไสล โกรเลิศ ได้ร่วมงานกับบริษัทผลิตแผ่นเสียงเช่น ด.เจ๊กชวน นำไทย และกมลสุโกศล รวมทั้งฝึกฝนตนเองในวิชาถ่ายรูป สามารถเป็นช่างภาพ เรียนอัดล้างขยายและแต่งภาพขาวดำด้วยเส้นดินสอ โดยเรียนจาก ม.ล.ด้อย ชุมสาย และประมุข ชาดบุตร ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่ถนนวรจักร และ ณ ที่นี้เองที่นายสง่าได้พบกับสุภาพสตรีนามวิภา ชาดบุตร ภายหลังได้แต่งงานกันในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และอยู่ที่บ้านวรจักรนั้น ด้วยเหตุนี้เอง นามปากกาของนายสง่า จึงใช้เป็นประจำในการเขียนคอลัมน์ดนตรีและการละครว่า “แจ้ว วรจักร” เป็นนามปากกาที่รู้จักกันทั่วไปมาจนทุกวันนี้ และมีผู้กล่าวกันว่านามปากกานี้ท่านตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักด้วย

ความสามารถของนายสง่า อาร์มگیرค่อย ๆ ปรากฏขึ้นทุกปีที่ผ่านมา งานที่ทำร่วมกับพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล กับบริษัทอัครวิภาพยนตร์ ละโว้ภาพยนตร์ ของพระองค์เจ้าอนุสรณ์-มงคลการ ช่วยส่งให้เพลงของนายสง่าเป็นที่รู้จักมากขึ้นโดยการบันทึกแผ่นเสียงร่วมกับบริษัทดีคูเปอร์ ยอดหินสดัน บริษัทนาโไทยบริษัทกลมสุโกศล และห้าง ต.เจ๊กชวนตรากระต่าย ได้คัดเลือกนักร้องที่เป็นนักแสดงบันทึกเสียงไว้มากมาย เช่น สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ สวลี ผกาพันธ์ ฉลอม สิมะเสถียร อันเป็นผลงานในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๔๙๕

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ภาพยนตร์เริ่มมีบทบาทชัดเจนขึ้นและความนิยมในการดูละครลดน้อยลง พ.ศ. ๒๔๙๗ เริ่มมีการฉายภาพยนตร์จอใหญ่ ซิมิมาสโคป ที่เรียกว่าหนังจอยักษ์ คนก็เริ่มละจากวงการละครไปหาวงการภาพยนตร์ปี ๒๔๙๗ เป็นปีที่ชาวคณะศิวารมย์ต่อสู้เพื่อแสดงละครเป็นยุคสุดท้าย ณ โรงละครศรีอยุธยา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องลาจากเวทีละคร หันมาสู่วงการภาพยนตร์ และแต่งเพลงอย่างเอกเทศ เพื่อป้อนตลาดแผ่นเสียงต่อไป

เมื่อว่างงานแต่งเพลงประกอบละคร และงานแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์มีน้อย นายสง่าก็หันมาเป็นนักเขียน และร่วมทีมงานหนังสือพิมพ์หลายฉบับ อาทิ หนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๙๕) นิตยสารดารานา (๒๔๙๕) เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานและประสบการณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งไปทำหน้าที่เลือกเพลงที่จะบันทึกแผ่นเสียงให้กับห้างกลมสุโกศลด้วย

มิถุนายน ๒๔๙๕ เป็นการเริ่มศกใหม่ของวงการโทรทัศน์ แม้จะเป็นเพียงขาวดำ ที่ช่อง ๕ บางขุนพรหม แต่ก็เปิดโอกาสที่จะได้แสดงฝีมือ ในด้านการละครทีวี ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่อง

หนึ่งสำหรับชีวิตการทำงาน นับเป็นงานท้าทายมาก เพราะงานแสดงสดทางทีวีผิดกับละครเวทีมาก ผิดกับภาพยนตร์ และนอกจากนั้นยังมีรายการเพลงออกอากาศบ่อยอีกด้วย การที่ได้จับงานทีวี ช่วยให้งานที่เคยทำมาก่อนได้รับการนำมาออกอากาศซ้ำเป็นรูปแบบของละครทีวี รวมทั้งต้องสรรหานักร้อง ทดสอบการขับร้องหน้ากล้อง ตลอดจนฝึกซ้อมดารานักร้องทั้งหลายอีกด้วย

นายสง่า อาร์มگیر ได้มีส่วนช่วยให้มีนักร้องเพลงไทยสากล มีผลงานดีเด่นเป็นที่รู้จักมากมายหลายคน อาทิ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี สุเทพ วงศ์กำแหง ชรินทร์ นันทนาคร สวลี ผกาพันธ์ จินตนา สุขสถิตย์ นริศ อารี ม.ร.ว.อนันต์ศรี สวัสดิวัตน์ ธานินทร์ อินทรเทพ ทนงศักดิ์ กักดีเทวา สุพรรณ บูรณพิมพ์ ชาญ เย็นแข สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ พิศมัย วิไลศักดิ์ นางลักษณ์ โรจนพันธ์ ฯลฯ อีกเป็นจำนวนมาก หากไม่นับนักร้องยุคปัจจุบันนี้

ผลงาน

นายสง่า อาร์มگیر มีผลผลิตจากงานที่ทำต่อเนื่องมาจากปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึง ๒๕๓๑ เป็นเวลากว่า ๔๐ ปี สิ่งหนึ่งที่สมควรกล่าวไว้ในที่นี้ก็คือ ความเป็นผู้ทำงานอย่างครบวงจร ซึ่งนักประพันธ์เพลงหลายคนไม่สามารถทำได้เหมือน ในขณะที่นักแต่งเพลงบางคนทีประสบความสำเร็จจะเขียนแต่เพียงทำนองเพลงหรือเขียนแต่เพียงบทร้องเพลง แต่สง่า อาร์มگیر สามารถแต่งทั้งทำนอง และเนื้อร้องไปพร้อม ๆ กัน เพลงที่เกิดขึ้นจากสมองจึงสมบูรณ์ในรูปแบบ ความหมาย อารมณ์และเหมาะสมแก่นักร้องที่แต่งให้ในคราวเดียวกัน เป็นความร่วมมือที่ประเสริฐสุด นอกจากนั้น ความเป็นนักดนตรีเขียนโน้ตเพลงได้ รู้หลักการประสานเสียง รู้ความสามารถของนักดนตรีและนักร้องที่จะร้องเพลงของ

ตน เพลงที่แต่งขึ้นจึงใช้การได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาแก้ไข และใช้นำออกแสดงละครเวที ละครวิทยุ ตลอดจนละครทีวีได้ สะดวก รวดเร็ว

การที่ได้สั่งสมความรู้ภาษาไทยจากวรรณคดี และหนังสือต่าง ๆ ที่อ่านมาแต่เยาว์วัย มีโอกาสช่วยให้บทเพลงที่แต่งขึ้นนั้น มีคุณภาพทางภาษาและมีคุณลักษณะทางฉันทลักษณ์ที่งดงามจนงานหลายชิ้นที่ประพันธ์ขึ้นนั้นนั่งตามประหนึ่ง บทกวีนิพนธ์

การที่เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด มีสายตาที่แหลมคม ในการคัดเลือกนักร้องมาร้องเพลงที่ตนเองแต่งขึ้นก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผลงานเพลงที่แต่งขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จ

การที่รู้จักเลือกนักดนตรี วงดนตรี และสถานที่บันทึกเสียงเพลงที่ดี ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้งานบันทึกแผ่นเสียงดำเนินไปอย่างราบรื่น จะมีอยู่ก็เพียงการจัดจำหน่าย ซึ่งไม่ได้ทำเอง ซึ่งสมัยก่อนที่งานดนตรีจะเปลี่ยนรูปมาเป็นธุรกิจการค้างานที่จะต้องทำในการจัดจำหน่ายก็ไม่ใช่วิธีการที่จะต้องแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตายเหมือนทุกวันนี้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า ลักษณะการผลิตงาน เป็นงานประเภทครบวงจรที่น่าชื่นชมยิ่ง

เป็นความจริงที่เพลงหลายเพลงของนายสง่า อาร์มกีร์ มีผู้ร่วมงานช่วยแต่งบทร้องบ้าง แต่งทำนองบ้าง แต่ก็ไม่มากเท่างานที่ทำด้วยตนเองแบบสำเร็จรูปตั้งแต่ต้นจนจบ

ขอเสนอตัวอย่างผลงานของนายสง่า อาร์มกีร์ พอเป็นสังเขป ดังนี้

ก. งานประพันธ์เพลง

๑. เพลงประกอบละครเวที ได้แก่บรรดาเพลงที่ร่วมกับคณะศิวารมย์ เทพศิลป์ เสน่ห์ศิลป์ ชุมนุมศิลป์ มีทั้งเพลงประเภทขับร้อง เพลงระบำ เพลงมาร์ช ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ เพลงน้ำตาแสงใต้ จากละครเวทีเรื่อง พันท้ายนรสิงห์ มีเพลงประเภทนี้สำหรับละครกว่า ๒๕๐ เรื่อง

๒. เพลงประกอบภาพยนตร์ ร่วมงานกับอัศวินภาพยนตร์ ดาราไทยภาพยนตร์ เนรมิตรภาพยนตร์ เพลงที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ น้ำตาแสงใต้ หนึ่งในร้อย เรือนแพ ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์มีมากกว่า ๕๐ เรื่อง

๓. เพลงประกอบละครทีวี ร่วมงานกับหลายคณะที่มีชื่อเสียงมากคือเพลงในเรื่องทหารเสือพระนเรศวร และมีเพลงประเภทนี้มากกว่า ๕๐ เรื่อง

๔. เพลงที่แต่งอย่างเป็นเอกเทศ ไม่อยู่ในการแสดง

- ประเภทเพลงที่นิยมใช้ในวันมงคลสมรส ซึ่งมีชื่อเสียงมาก ระฆังทอง นิทราทิพย์ คีนหนึ่ง ฝนนี

- เพลงที่ขับร้องโดย นักร้องต่าง ๆ และมีชื่อเสียงแพร่หลาย สวลี ผลาพันธ์ เพลงดวงใจ พรุ้งนี้ ระฆังทอง รักจริงหรือเปล่า หากรู้สัจนิรันดร์ หนึ่งในร้อย เมื่อนานนี้ นิทราทิพย์ สุเทพ วงศ์กำแหง เพลง พี่รักเธอไม่คลาย คีนหนึ่ง พิงดนตรีเกิดชื่นใจ ฝนน้อยใจ สุดที่รัก จนกว่าจะพบกันอีก จินตนา สุขสถิตย์ เพลง นกขมิ้น มงกุฎเพชร กุสสตรี ชรินทร์ นันทนาคร เพลง ทาษเทวี เรือนแพ ฝนนี รัก ไม่มีพรมแดน สไบแพร แก้วตาพี่ กิ่งแก้วแขวนฟ้า สุดฟากฟ้า เกล็ดแก้ว เพ็ญศรี พุ่มชูศรี เพลง เรืองละม แม้ทะเลยังระทม สอนรัก นกน้อยในกรงทอง รักคนที่

เขารักเรามากกว่า ธาณินทร์ อินทรเทพ เพลง ไกลกังวล ตึกดา
 ยอดรัก ดาวเรือง ลินจง บุณนากรินทร์ เพลง รักแรมไกล
 เหมันต์ครวญ ฉลอง สิมะเสถียร เพลง สายน้ำผึ้ง ครวญสาวท
 เพชรล้ำค่า ยอดฟ้าเวียงดอย เรียมครวญ รวงทอง ทองลั่นทม
 เพลง ที่รักเราไม่ควรพบกันเลย สวรรค์หาย น้ำไหลใจคน ยอด
 อนาคต ทนงศักดิ์ ภักดีเทวา เพลง สายโลหิต แก้วกึ่งฟ้า รักแท้
 สุพรรณ บูรณพิมพ์ เพลง ภิรมย์รัก เรียกหารัก พ่อรัก วิญญาณ
 รัก ลอยลำ พรำรัก ไอ้รัก แม่พิมพ์ของชาติ นริศ อารี เพลง
 ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ ชาญ เย็นแซ เพลง คณิงนาง เทวีในฝัน ห่วงรัก
 ห่วงอาลัย เพลินชมไพร สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เพลง น้ำตาแสงได้

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงผลงานที่นักร้องร้องอัดแผ่นเสียงให้
 ในอดีต นักร้องใหม่ที่นำเพลงของนายสง่า อาร์มภีมาร้อง
 บันทึกแผ่นเสียงซ้ำจนมีชื่อเสียงก็มี เช่น เพลงหนึ่งในร้อย ร้อง
 โดย ยูนันท์ ภมรมนตรี ฯลฯ

ข. งานเขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ

เป็นนักเขียนที่มีผลงานแพร่หลาย ใช้นามปากกา
 หลายชื่อดังต่อไปนี้ มหาเมฆ น้อยหน้า อัญชลี ณ เวียงฟ้า
 แจ้ว วรจักร

หนังสือที่เขียนปรากฏผลงานอยู่ในสยามสมัย
 (๒๔๘๗ - ๘๘) ดาราไทย ไทยรัฐ เสียงปวงชน ฟ้าเมืองไทย
 ไทยโทรทัศน์ ฟ้าเมืองทอง ฟ้าอาชีพ ฟ้านารี ถนนดนตรี

ค. งานสร้างสรรค์อื่น ๆ

- เป็นผู้ก่อตั้ง และกรรมการสมาคมนักแต่งเพลง
- เป็นคณะกรรมการดำเนินการ ห้องสมุดดนตรี

ตุลกระหม่อมบริพัตร หอสมุดแห่งชาติ

- เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยใน
 พระบรมราชูปถัมภ์

- เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
 - เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง
 - เป็นที่ปรึกษา คณะไทยช่วยไทย ชมรมกล่อม
- ขวัญผู้ปฏิบัติราชการชายแดน ชมรมมิตรมวลชนมิตรสงเคราะห์

ขณะนี้นายสง่า อาร์มภี หรือแจ้ว วรจักร ยังแต่งเพลง
 และเขียนหนังสืออยู่ เพลงที่แต่งไว้ทั้งหมดประมาณ ๒,๐๐๐
 เพลง เพลงที่ท่านปรารถนาจะทำต่อไปในอนาคตก็คือเพลงที่
 เกี่ยวกับแม่น้ำทุกสายในประเทศไทย

สำหรับผู้ร่วมผลงานเพลงได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
 อนุสรมงคลการ แก้ว อัจฉริยะกุล สุรัฐ พุกกะเวส สุนทรียา ณ
 เวียงกาญจน์ อาจันต์ ปัญจพรรค ชลอ ไตรตรองศร ซาสี อินทร-
 วิจิตร ธม ธาตรี อ.กวี สัตโกวิท และไสล ไกรเลิศ เป็นต้น

จากประวัติชีวิตและผลงานของนายสง่า อาร์มภี ที่
 กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
 เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล)
 พุทธศักราช ๒๕๓๑

นายหวังดี นิมา

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายหวังดี นิมา (หวังเต๊ะ)

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน)

นายหวังดี นิมา หรือที่รู้จักกันดีในนามหวังเต๊ะ เกิดเมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๘ ที่จังหวัดปทุมธานี ปัจจุบันอายุ ๖๔ ปี หวังเต๊ะ เป็นศิลปินผู้มีความสามารถเป็นเลิศด้านศิลปะเพลงพื้นบ้าน มีความชำนาญเป็นพิเศษในการแสดงลำตัด โดยตั้งเป็นคณะชื่อลำตัดหวังเต๊ะ รับงานแสดงเป็นอาชีพมาจนถึงปัจจุบันกว่า ๔๐ ปี จนชื่อหวังเต๊ะ แทบจะกลายเป็นสัญลักษณ์ของลำตัด แม้ว่าจะชำนาญในเพลงพื้นบ้านแบบอื่น ๆ ด้วย กล่าวได้ว่า หวังเต๊ะ เป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์และสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้ยืนยงอยู่ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ หวังเต๊ะเป็นศิลปินที่มีความสามารถรอบตัว มีความเป็นเลิศทั้งด้านปฏิภาณและความคิดในการแสดงเพลงพื้นบ้าน สามารถด้นกลอนสดและแต่งคำร้องได้อย่างคมคาย เหมาะสมกับลีลาและสถานการณ์ สร้างความบันเทิงเริงรมย์แก่ผู้ฟังผู้ชมตลอดเวลา อย่างยากจะหาใครเทียบได้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน หวังเต๊ะได้แสดงให้เห็นหาชนประจักษ์ถึงอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาและการแสดงได้อย่างเชี่ยวชาญ สมกับสุนทรียลักษณ์ของภาษาไทยที่มีมาแต่โบราณกาล หวังเต๊ะเป็นศิลปินผู้มีคุณธรรม ได้ใช้ศิลปะการแสดงเป็นสัมมาชีพอ่างซื่อสัตย์ตลอดมา ทั้งได้ถ่ายทอดศิลปะวิชาให้แก่ทั้งบุคคลในคณะและสถาบันต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ นับว่าหวังเต๊ะเป็นศิลปินที่ได้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งด้านสร้างสรรค์และอนุรักษ์ศิลปะ อันเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมไทยมาตลอดระยะเวลายาวนาน

นายหวังดี นิมา หรือหวังเต๊ะ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน)

ประวัติชีวิตและผลงานของ

นายหวังดี นิมา (หวังเต๊ะ)

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน)

นายหวังดี นิมา หรือที่รู้จักกันดีในนาม “หวังเต๊ะ” นักลำตัด เกิดเมื่อวันศุกร์ เดือนยี่ ปีฉลู ตรงกับเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ที่บ้านตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี บิดาชื่อ นายเต๊ะ นิมา หรือนายหวังเต๊ะ มารดาชื่อนางลำไย นิมา

อาชีพหลักของบิดามารดามีอาชีพทำนา อีกทั้งบิดายังเป็นนักลำตัดที่มีชื่อในยุคนั้น ด้วยสมัยก่อนการประชันลำตัดนั้น ประชันกันจริง ๆ คือแต่ละคนต้องเขียนและเตรียมข้อมูลเพื่อที่จะมาค่อนข้างกันหรือจะเรียกได้ว่าชุดประวัติกันมาว่าก็ได้ ในสมัยนั้น จะแสดงกันย่นรุ่งใช้ผู้แสดงข้างละสองคน คือชาย ๒ หญิง ๒ ไฟฟ้าและเครื่องเสียงก็ไม่มี การเดินทางไปกลับส่วนมากต้องใช้เส้นทางเรือและเดินกันไป

ส่วนมารดานั้นก่อนที่จะมาแต่งงานอยู่กับบิดา เดิมเป็นละครชาตรีมาก่อน ดังนั้นหวังเต๊ะจึงได้เรียนรู้ท่ารามาจากมารดา มาก มารดาเสียชีวิตประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๖

หวังเต๊ะจบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๖ จากโรงเรียนวัดหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อันเป็นโรงเรียนใกล้บ้าน ในละแวกบ้านเกิดของหวังเต๊ะนั้นมีการหัดกระบี่ กระบอง ชกมวย หวังเต๊ะมีใจรักมาตั้งแต่เด็กจึงให้ความสนใจในเรื่องกระบี่ กระบอง แต่ที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือลำตัด

หวังเต๊ะได้รับการถ่ายทอดมรดกอันล้ำค่ามาจากบิดาแทบจะทุกขั้นตอน หรือสืบทอดเจตนารมณ์มาทั้งหมดก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเป็นลีลา ท่าที่ การแต่งเพลง ริเริ่มสร้างสรรค์ ในวัยเด็กมักติดตามบิดาไปในที่ต่าง ๆ เพื่อดูและศึกษา พอมีความสามารถ

บิดาก็นำออกแสดงด้วย บิดาพูดว่า “เอ็งเล่นได้แล้วซ้อลำตัดแถมยิ้มเหงือกแดงมีจุดเด่นอยู่ในตัวแล้ว” จะเห็นได้จากการตีบททำหน้าท่าตาในรูปร่างต่าง ๆ เช่นจิ้ง แยก ขอทาน มักจะโชว์เหงือกที่แดงด้วยเสมอ ลำตัดในสมัยนั้นนิยมออกเป็นภาษา ฉะนั้นการตีบททำหน้าท่าตาหรือที่เรียกว่าตีหน้าตีตาจึงมีบทบาทมาก เพื่อจะได้สอดคล้องกับภาษานั้น ๆ ร่วมแสดงกับบิดาตอนนั้นอายุราว ๑๓ ถึง ๑๔ ปี

บิดาจะแต่งเพลงร้องเองเวลาไปไหนก็จะหนีบสมุดไปด้วย จึงเป็นสิ่งจูงใจให้หวังเต๊ะมูมนะและพยายามที่จะแต่งเพลงเอง จึงเริ่มฝึกหัดว่าเพลงและแต่งเพลงไปพร้อมกัน

การฝึกร้องเพลงของหวังเต๊ะในสมัยนั้น ร้องตั้ง ๆ กลางนา การท่องเพลงก็จะใช้วิธีเดินท่องไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ นอกเหนือจากลำตัดแล้วยังชำนาญเพลงพื้นเมืองอื่น ๆ อีก เช่น เพลงเรือ เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย เพลงขอทาน ฯลฯ เป็นต้น

ครูของหวังเต๊ะนอกเหนือจากบิดามีอีกหลายคน เช่นครูแก้ว ผมโป่ง นายถนอมท่าเกษม นายจางสายสมอ นายชะโอด-ท่าไช นายประยูร ครูผู้หญิงก็มีแม่จรรยาหน้าปาก เมื่อบิดาเสียชีวิตในปีพ.ศ. ๒๕๐๕ นั้น หวังเต๊ะได้ตั้งคณะเป็นของตนเองแล้วได้เป็นโต้โผหรือหัวหน้าคณะลำตัดเมื่ออายุ ๒๖ ปี

หวังเต๊ะ เข้ามาใช้ชีวิตวัยหนุ่มโดยพักอยู่กับญาติที่ถนนตกในปีพ.ศ. ๒๔๘๕ ปีนั้นน้ำท่วมใหญ่ได้เข้าทำงานในบริษัทเดินเรืออีสต์ เอเชียติก ประมาณปีพ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๘ พอตีช่วงนั้น

มีสงครามประกอบกับอายุครบเกณฑ์ทหาร จึงเข้าเป็นทหารปีพ.ศ. ๒๔๘๙

เมื่อขึ้นจากเรือยังคงพักอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้สมัครับภรรยาคนแรกปีพ.ศ. ๒๔๙๒ ชื่อ นางสาว ชื่น รักษา ราชวิตร เป็นหลานสาวขุนรักษา รักษา ราชวิตร ปัจจุบันภรรยาคนแรกคือนางชื่น นิมา อายุ ๗๐ ปี มีบุตร ๓ คน ภรรยาคนที่สองชื่อนางประยูร ยมเยี่ยม ปัจจุบันอายุ ๕๒ ปี มีบุตร ๒ คน ภรรยาคนที่สามชื่อนางศรีนวล ขำอาจ ปัจจุบันอายุ ๔๒ ปี มีบุตร ๑ คน

หวังเต๊ะเน้นการแสดงลำตัดไปในลักษณะคักกลอนที่คมคาย จะไม่นำคำพูดที่เน้นหนักเข้าไปในทางเพศมาแสดง แม้ในขณะที่แสดง ลูกน้องในวงจะพูดล้าไปบ้างก็จะตำหนิทันทีโดยการมองหน้า

บางที่เจ้าภาพมาหางานจะพูดว่า “ว่ากันให้หนัก ๆ เลยนะลงกันให้แดง ๆ เลย” หวังเต๊ะก็จะพูดโน้มน้าวให้เจ้าภาพเข้าใจว่า “ศิลปะการแสดงของลำตัดนั้น สิ่งสำคัญคือคักกลอนหรือเพลงที่จะนำมาใช้ร้องโต้ตอบกัน ถ้าเราไปลงตรง ๆ เท่ากับเป็นการดูถูกคนดู สู้เราใช้การลงที่เรียกว่าหักคอรองจังหวะและลงให้คมคายมันจะไม่มีตีหรือ งานของคุณที่หากถือว่าเป็นงานมงคลจะเอาคำพูดหยาบ ๆ ไปใช้ในงานมันจะเป็นการไม่ให้เกียรติเจ้าภาพนะ”

หวังเต๊ะมักไม่ชอบดูลำตัดคณะอื่น ๆ เพราะดูแล้วจะโกรธและหัวเสียทันที บางครั้งพูดว่า “อยากจะเรียกมาดำ อะไรกันทั้งคำพูดก็หนักชอบพูดเข้าทางเพศแล้วก็รียายังบดสีอีกลำตัดจะสูญเพราะพวกนี้พวกไม่มีศิลปะ” ท่านต่อต้านและรณรงค์เรื่องนี้มาก

หวังเต๊ะพร้อมที่จะให้ความรู้แก่ผู้สนใจ มีนิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันมาขอสัมภาษณ์เพื่อไปทำวิทยานิพนธ์ ท่านจะตอบรับทันที นัดวันและเวลาให้มาพบที่บ้าน หรือจะให้ท่านไปบรรยายหรือนำคณะไปสาธิตให้ตามสถานที่ราชการต่าง ๆ ท่านก็จะรับคำทันทีไม่เคยทำให้ผู้มาเชิญผิดหวัง

นอกจากนี้ หวังเต๊ะยังศึกษาค้นหาข้อมูลตลอดเวลาไม่เคยหยุดนิ่ง สิ่งที่ทำให้ท่านเพลิดเพลินในยามว่างคือปลากัดแพะ ท่านจะทำคอกแพะเอง ชาติต้องเป็นโคสนเป็นประจำ ถ้าวัว ไก่ ไส้เสือก ล้าม ไส้สูงเท่า ต้องเป็นงานใหญ่ และอีกข้อหนึ่งคือไม่เคยประแปง ข้าวเข้าของท่านคือมือเที่ยงของทุกคน ทั้งยังเขียนเพลงโดยไม่ต้องใช้สมุดก็ได้ ซองบุหรี ซองยากันยุง ถุงกระดาศใช้ได้ทั้งนั้น

การฝึกสอนลูกศิษย์ในรุ่นแรก ๆ สอนกันทีละ ๖ - 7 คน ผู้ปกครองจะนำมาฝากและกินอยู่ที่บ้านท่าน ปัจจุบันนี้การสอนลูกศิษย์สะดวกและรวดเร็ว ไม่ต้องมาพักอยู่ด้วยก็ได้ ใช้วิธีให้จดเนื้อเพลงแล้วตัวท่านจะบันทึกเสียงลงในเทปนำกลับไปฟังกันเอง พอจำเนื้อร้องได้คล่องแล้วจะให้มาร้องให้ฟังเพื่อที่จะได้ติชมว่าส่วนไหนใช้ได้ส่วนไหนต้องแก้ไข

หวังเต๊ะเป็นลำตัดคณะแรกที่ออกโทรทัศนทางช่อง ๔ บางขุนพรหม และออกอากาศทางวิทยุที่ สถานีวิทยุ ๑ ป.ณ.

แม้ขณะนี้อายุ ๖๓ ปีแล้วก็ยังแสวงหาความรู้ด้านเพลงพื้นเมืองต่าง ๆ นำเข้ามาสอดแทรกกับลำตัดเพื่อที่จะให้เพลงพื้น

เมืองต่าง ๆ ไม่สูญไป มีอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งล่าตัดทำท่าว่าจะสูญแต่เพราะด้วยมีใจรักและยึดถือเป็นวิชาชีพ จึงตัดแปลงการแสดงด้วยวิธีต่าง ๆ เช่นนำบทเพลงมาเรียบเรียงให้เข้ากับยุคสมัยนั้น ๆ กำหนดเวลาแสดงให้กระชับขึ้นเพื่อคนดูจะได้ไม่เบื่อหน่ายพอคนดูสนุกรีบเลิกเพื่อเป็นการกระตุ้นและเร่งเร้าให้อยากติดตามดูอีก ด้วยความสามารถทั้งอนุรักษ์และพัฒนาของหวังเต๊ะล่าตัดจึงอยู่รอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

หวังเต๊ะ ได้นำชื่อบิดามาตั้งเป็นชื่อคณะล่าตัดของตน คือล่าตัดคณะหวังเต๊ะ จนชื่อนี้แทบจะกลายเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงล่าตัดไปแล้วจนถึงวันนี้ เมื่อเอ่ยถึงล่าตัดก็ต้องนึกถึงหวังเต๊ะ และเมื่อเอ่ยชื่อหวังเต๊ะ ก็หมายถึง ล่าตัดไปโดยปริยาย ล่าตัดหวังเต๊ะจึงสะท้อนถึงกิตติศัพท์และความสามารถของนายหวังดี นิมา ว่าเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนโดยแท้จริง

ในด้านชีวิตครอบครัว หวังเต๊ะ ไม่เคยละทิ้งภรรยาและบุตร มีความรับผิดชอบและให้ความอบอุ่นต่อครอบครัวเป็นอย่างดี ไม่ยอมให้ลูก ๆ ออกไปใช้ชีวิตตามลำพัง มักจะพูดกับลูก ๆ ว่า “ปายังมีกำลังให้ป้าเป็นคนเลี้ยงดูเถอะ” ดังนั้นลูกทุกคนจึงต้องอยู่ในความรับผิดชอบของท่าน และท่านได้ให้ช่วยเหลืองานต่าง ๆ เช่นขับรถ รับงาน และติดต่องานต่าง ๆ เป็นตัวแทนบิดา การตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ เงินทองทรัพย์สิน จะประชุมลูก ๆ และให้ออกความคิดเห็นโดยทั่วหน้ากัน จะไม่ทำสิ่งใดตามใจตนเอง และเป็นฝ่ายยอมรับฟังความคิดเห็นของลูกทุกคน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาโยกย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง คือกรุงเทพย่านถนนตึก ผังธนาย่านคลองสาน บางบัวทอง

คลองสำลี บางมดเขตราชบุรีบูรณะ สีแครงพงค์ และจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นบ้านเกิด คือที่อยู่ปัจจุบัน

ภรรยาทั้งสามของท่านไม่เคยทะเลาะหรือแม่แต่ขึ้นเสียงต่อกัน

ลูกทั้งหกคนก็เคารพกันตามฐานะ ไม่มีใครล่วงเกินกันหรือแม่แต่ใช้คำพูดโต้เถียงกัน

ชีวิตของท่านในด้านครอบครัวเป็นชีวิตที่อบอุ่น ท่านจึงทำงานด้วยความเบิกบานเพราะท่านมีสุขภาพจิตดี ท่านจึงจัดสร้างผลงานออกมาในรูปแบบที่สดใส มีสาระ ไม่เครียด ทั้งยังให้ความสนุกสนานขบขันในแง่มุมต่าง ๆ ด้วย

การแสดงในแต่ละคืนคณะหวังเต๊ะจัดทำเป็นรูปแบบไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

๑. การโหมโรง	๒. การขึ้นหน้ากลอง
๓. ฝ่ายหญิง	๔. ฝ่ายชาย
๕. เพลงลอย	๖. หญิงชายต่างขึ้นมาแก้เพลง
๗. รวมเพลงพื้นเมืองเข้ามา	๘. บทสรุปตอนเล็กคือเพลงลา

๑. การโหมโรง ใช้ฉิ่ง ฉับ กรับ กลอง ตีเป็นจังหวะทำนองต่าง ๆ กันเช่น ลาว พม่า แยก มอญ ไม่มีคนร้อง

๒. การขึ้นหน้ากลองหรือเรียกว่าบันตน จะเป็นการนั่งร้องคล้ายกับเป็นการเชิญชวนให้ผู้ชมมานั่งรายล้อมหน้าเวที

๓. ฝ่ายหญิง เป็นการร้องในทำนองออกตัว คือถ่อมตน ว่าอาจจะสู้ฝ่ายชายไม่ได้วอนผู้ดูให้ความเมตตาช่วยเป็นกำลังใจ หรือถ้าเป็นงานในพิธีต่าง ๆ เช่นงานบวช งานศพ ก็จะจัดนำเนื้อร้องให้สอดคล้องกับงาน เช่นกล่าวถึงพระคุณพ่อพระคุณแม่ หรือเนื้อร้องเป็นคติเตือนใจ แต่ถ้าเป็นงานศพเนื้อร้องก็จะเป็นในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย และเป็นการกล่าวขวัญถึงคุณความดี ความอาลัยรักที่ญาติมีต่อผู้ตาย

๔. ฝ่ายชาย เป็นการร้องในทำนองถ่อมตนเช่นกัน แต่จะสอดแทรกคำกลอนในทำนองเกี่ยวพาราสีฝ่ายหญิง แต่ก็มี การกระทบกระเทียบเปรียบเปรยฝ่ายหญิงไปในที่

๕. เพลงลอย เป็นเพลงที่ใช้ร้องก่อนจะหมดยืนของแต่ ละฝ่าย เนื้อร้องจะเป็นการร้องในทำนองทำทนายคู่ต่อสู้ว่าตนเอง นั้นก็มีวิชาดี ๆ ที่เหนือกว่า ถ้าแน่จริงก็ขึ้นมาแก้ลำกัน

๖. หญิงชายต่างขึ้นมาแก้เพลง หรือเรียกว่าขึ้นมาแก้ลำ โดยขึ้นมาประจันหน้ากัน บทเพลงจะจัดเป็นดับเป็นตอนหญิงว่า ชายแก้ หรือชายว่าหญิงแก้เหล่านี้เป็นต้น แม้จะขึ้นมาทั้งสอง ฝ่าย การแสดงลำตัดจะไม่มีการถูกเนื้อต้องตัวกัน

๗. รวมเพลงพื้นเมืองเข้ามา เมื่อต่างแก้ลำกันตก แล้ว ก็จะนำเพลงพื้นเมืองเข้ามาสอดแทรก ซึ่งทางคณะหวังเต๊ะ ได้รวบรวมเอาเข้ามาเช่นเพลงเรือ เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงขอทาน แล้วแต่ผู้ชมจะเรียกร้องให้ เล่นเพลงใด

๘. บทสรุปตอนเล็กคือเพลงลา เนื้อร้องจะเป็นคำกล่าว ขอบคุณผู้ที่มานั่งชม บรรดาเจ้าภาพที่จัดหาคณะลำตัดมารวมทั้ง แม่ครัวที่จัดเลี้ยงอาหาร พร้อมทั้งอวยพรให้ทุกท่านมีความสุข ให้ร่ำรวยจะได้หาลำตัดมาแสดงอีก

การจัดรูปแบบการแสดงจะรวบรัดให้พอเหมาะพอควร กับระยะเวลา เช่นตั้งแต่ ๒๐.๓๐ น. ถึง ๒๔.๐๐ น. เป็นต้น

ตัวอย่างกลอนลำตัด

เทปลำตัดคณะหวังเต๊ะ ชุด สนโหนดนกัน ออกจำหน่าย ราวปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ตัดมาเฉพาะที่ว่าได้บท สนโหนดนกัน

สร้อย สนโหนดนกัน เอ็งเอยไม่ได้วันเเกรงกลัว
สนโหนดนวา เอ็งเอย วันนี้ได้วักันนั๊ก....

ชาย ๑ เธอก็ลำตัดฉันก็ลำตัดเคยจดประวัติกันเอาไว้

ชาย ๒ ด้วยรู้เส้นเห็นไส้ภายในครอบครัว

๑ ครอบครัวของเธอจอมเออฉันพอจะรู้

๒ ว่าเดี่ยวฉันจะบอกคุณหนู ๆ ให้เขารู้กันให้ทั่ว

๑ วันไหนไม่มีงานนี้ อยู่บ้านไม่ไปไหน

๒ ชอบจับกลุ่มเล่นไฟชนิดที่ไม่มีตัว

๑ วันนั้นผมไปทำงานเข้าหลังบ้านลืมให้เสียง

๒ ฉันเดินหลบไปข้างระเบียง เดินเลาะเรียงไปข้างรั้ว

๑ เดินย่องเบา ๆ แล้วแอบเข้าไปข้างหลัง

๒ แม่ประยูรพูดเสียงดังว่าเขายังไม่ได้ตัว

- ๑ ผมเลยเอามือแคะฝาทำทำเป็นเจ้าหน้าที่
๒ พอเห็นกางเกงสีก็ อีโอดหนีลีมตัว (ลูกคู่รับ)
๑ เมื่อเห็นกางเกงสีก็โอดหนีจนขากางขึ้นข้างบนลง
ข้างล่างแผ่นหน้าต่างกันให้หัว
๒ อ้อ แต่แม่บุญปลูกคนนี่วังหนีไม่คิดชีวิต
๑ รอดไปได้หลุดหนีต่ามึงติดอยู่ข้างรั้ว
๒ บางคนกลัวเต็มที บ้างวังหนีเข้าห้องน้ำ
๑ แหมบางคนก็ตะกรุมตะกรามไปพยายามสระหัว
๒ บ้างก็รีบขึ้นไปบนเตียง ไปนอนเรียงตามกันเป็นตับ
๑ แหม แม่ประยูรนี่แกล้งทำนอนหลับ เขาว่าตำรวจจับ
เขาไม่กลัว
๒ อ้อ วันนี้แม่หวังต้องตกเตียง นี่คอเหนียงแทบหัก
๑ เปลา เราเดินตะกุกตะกัก เราไปตั้งหลักอยู่ในครัว
๒ แม่ประยูรรออยู่บนเตียง นอนเรียงหลับตาปี แกแกล้ง
ทำกรนหลับตาปี กำเอี้ยวซีไว้สองตัว...(ลูกคู่รับ)

หญิง ๑ เออ....ว่าแม่ประยูรนอนอยู่บนเตียง นอนเรียงหลับ
ตาปี

หญิง ๒ เขาหาว่าฉันแกล้งนอนกรนหลับตาปี ยังกำเอี้ยวซี
ไว้สองตัว

- ๑ แหม....เขาว่าวันไหนหยุดเล่นลำตัด อีแฉะนัดกันเป็นนิจ
๒ ชอบเล่นไพ่ญาดิมิตร ได้อย่างสะกิดกันจั่ว
๑ คอยไปว่าหลังบ้าน แหมไปหางานลีมให้เสียง
๒ เขาเดินหลบไปทางระเบียง แล้วก็หลบเสียงไปข้างรั้ว
๑ เขาบอกว่าเขาเดินไปเบา ๆ แล้วแอบเข้าไปข้างหลัง
๒ หาว่าแม่ประยูรบอกเสียงดัง หาว่ายังไม่ได้ตัว

- ๑ แกละเอามือแคะฝาแล้วทำทำเป็นเจ้าหน้าที่
๒ ว่าฉันเห็นกางเกงสีก็ อีโอดหนีลีมตัว
๑ หาว่าเรากลัวเต็มทีวังหนีเข้าไปในห้องน้ำ
๒ เข้าไปตะกรุมตะกรามไปพยายามสระหัว
๑ หาว่าแม่ประยูรนอนอยู่บนเตียง นอนเรียงอยู่เมื่อตะกี้
๒ แกล้งนอนกรนหลับตาปี แล้วกำเอี้ยวซีไว้สองตัว
๑ นายหวังก็กลับเข้าไปได้เตียง ไปนอนเรียงห่มโสร่ง
๒ แหม....หวังกำลังนอนโคงโคง ยังกำไอ้โคงไว้หนึ่งตัว
(ลูกคู่รับ)

จากประวัติชีวิตและผลงานของนายหวังดี นิมา (หวัง-
เต๊ะ) ที่กล่าวมา สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้รับการยกย่องเชิดชู
เกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน)
พุทธศักราช ๒๕๓๑

ศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๒๘

สาขาวรรณศิลป์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

สาขานาฏศิลป์

ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี

สาขาดนตรีไทย

นายมนตรี ตราโมท

สาขาทัศนศิลป์

นายเพื่อ หริพิทักษ์

ศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๒๙

สาขาวรรณศิลป์

นางกัณหา เคียงศิริ (นวนิยาย)

นายอบ ไชยวสุ (หัตถศิลป์)

สาขาทัศนศิลป์

นายคำหมา แสงงาม (การปั้นแกะสลัก)

นายประสงค์ ปัทมานุช (จิตรกรรม)

นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ (ประติมากรรม)

นาวาเอกสมภพ ภิรมย์ ร.น. (สถาปัตยกรรม)

นางแสงดา บันสิทธิ์ (ศิลปะงานผ้า)

นายเห็ง โสภางค์ (เครื่องถม)

สาขาศิลปะการแสดง

นายกัน ทองหล่อ (หนังตะลุง)

นายเฉลิม บัวต้ง (ดนตรีไทย)

นางชั้น สกุลแก้ว (หุ่นกระบอก)

นางท้วม ประสิทธิ์กุล (คีตศิลป์)

นายทองมาก จันทะลือ (หมอลำ)

นางทองหล่อ ทำเลทอง (เพลงพื้นบ้าน)

หม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์ (เพลงไทยสากล)

นายเปลื้อง ฉายรัศมี (ดนตรีพื้นบ้าน)

คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ (ดนตรีไทย)

นายรงค์กิติ (เจียร จารุจรณ) (นาฏศิลป์)

ศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๓๐

สาขาวรรณศิลป์

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

สาขาทัศนศิลป์

นายชิต เจริญประชา (ประติมากรรม)

นางพยอม สีนะวัฒน์ (ศิลปะงานผ้า)

หม่อมราชวงศ์มิตรารุณ เกษมศรี (สถาปัตยกรรม)

นายโหมต ว่องสวัสดิ์ (จิตรกรรม)

สาขาศิลปะการแสดง

นางเจริญใจ สุนทรวาทีน (คีตศิลป์)

นางเฉลย ศุขะวณิช (นาฏศิลป์)

นางชั้น ศิลปบรรเลง (ดนตรีไทย)

นายไชยลังกา เครือเสน (ดนตรีพื้นบ้าน)

นายยก ชูบัว (โนราห์)

นายวิจิตร คุณาวุฒิ (ภาพยนตร์)

โครงการศิลปินแห่งชาติ

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่า มีความเจริญไพบุลย์ทางวัฒนธรรมอย่างสูงมาแต่อดีตกาลยาวนานกว่า ๗๐๐ ปี มีมรดกศิลปสมบัติอันล้ำค่าปรากฏหลากหลายอยู่บนแผ่นดินไทย และมรดกสมบัติอันเป็นเครื่องหมายแสดงอารยธรรมอันสูงส่งของชาตินั้น เต็มใจให้สำนึกว่าชาวไทยเป็นหนี้บุญคุณบรรพบุรุษผู้สร้างสรรค์ผลงานอันมีค่าเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงสมควรยกย่องเชิดชูเกียรติ ส่งเสริมและเกื้อกูลศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะอันทรงคุณค่าของชาติ และเพื่อบำรุงขวัญเสริมสร้างกำลังใจแก่ศิลปินรุ่นหลัง ตลอดจนอนุรักษ์ผลงานของศิลปินแห่งชาติให้มั่นคงสถาพรสืบต่อไป โดยถือเป็นที่หน้าของรัฐบาล องคกรภาคเอกชนและประชาชนทุกคนในชาติในอันที่จะธำรงไว้ซึ่งทรัพยากรบุคคลและศิลปะของชาติ

จุดหมาย

เพื่อให้ศิลปินสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับของสังคม มีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะอันทรงคุณค่าของชาติได้

วัตถุประสงค์

๑. จัดทำทำเนียบศิลปินทุกแขนงทั่วประเทศ
๒. สนับสนุนให้ศิลปิน ได้มีโอกาสสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงาน
๓. คัดเลือกศิลปินเพื่อประกาศยกย่องเกียรติคุณขึ้นเป็นศิลปินแห่งชาติ
๔. จัดตั้งกองทุน (มูลนิธิ) สวัสดิการเพื่อศิลปิน
๕. อนุรักษ์และส่งเสริมให้มีการสืบทอดความรู้ความสามารถของศิลปิน

วิธีดำเนินการ

ขั้นเตรียมการ

๑. ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะ
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

ขั้นดำเนินงาน

๑. ประชุมคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ แล้วนำเสนอคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
๒. ประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของศิลปินทุกสาขา
๓. จัดให้ศิลปิน ได้มีโอกาสแสดงผลงานตามสถาบันต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปะให้กว้างขวาง
๔. จัดกิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากร สำหรับจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการศิลปิน

๕. พิจารณาคัดเลือกศิลปินผู้มีผลงานดีเด่นเพื่อประกาศเกียรติคุณ และจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติ
๖. จัดให้ศิลปินได้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปะแก่เยาวชน และประชาชนที่สนใจทั่วไป

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ผลพลอยได้ของโครงการ

๑. ศิลปินจะเป็นที่ยอมรับของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้ตามอัตภาพ
๒. ศิลปินจะมีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และมีโอกาสเผยแพร่ความคิดและผลงานออกไปอย่างกว้างขวาง
๓. ประชาชนชาวไทยมีโอกาสได้ชื่นชมผลงานศิลปะอันทรงคุณค่า อันจะนำมาซึ่งความภูมิใจในสมบัติอันมีค่าของชาติ ห่วงแหนและช่วยกันพิทักษ์รักษาไว้

งบประมาณ

๑. งบดำเนินการ เช่น ค่าใช้จ่ายในการประชุมคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ภายใต้โครงการนี้ใช้จากงบประมาณโครงการส่งเสริมวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเท่าที่จ่ายจริงในแต่ละปีงบประมาณ
๒. งบประมาณในการเชิดชูเกียรติและสวัสดิการของศิลปินแห่งชาติ อาจได้จาก
 - ๒.๑ งบประมาณประจำของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - ๒.๒ กองทุนจากมูลนิธิหรือเงินสนับสนุนซึ่งได้จากภาครัฐบาลและภาคเอกชน
 - ๒.๓ เงินบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา
 - ๒.๔ เงินรายได้จากการจัดกิจกรรมหรือเงินอื่นใดที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอนุมัติ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

การจำแนกสาขาศิลปะของโครงการศิลปินแห่งชาติ

การจำแนกสาขาศิลปะของโครงการศิลปินแห่งชาติไทยนั้น ก็เพื่อให้มีความชัดเจนในการสรรหาศิลปินแห่งชาติ เมื่อเทียบกับของประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งได้ดำเนินการมาก่อนเรานั้น ของไทยเราจะกว้างกว่า ทางฟิลิปปินส์ได้ประกาศเกียรติคุณศิลปินแห่งชาติในสาขาต่าง ๆ คือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี ร้อยแก้ว ร้อยกรอง วรรณกรรม กวีนิพนธ์ และยังไม่ได้จัดหมวดหมู่อย่างแน่นอน ส่วนของไทยนั้นได้มีการจำแนกสาขาใหญ่และแบ่งสาขาย่อยในสาขาใหญ่ นอกจากศิลปะโดยทั่วไปแล้วยังรวมศิลปะพื้นบ้านทุกสาขาด้วย ซึ่งก็อาจเป็นเพราะได้มีการศึกษาการจัดระบบและการแบ่งสาขาสากลและของอาเซียน ซึ่งมีชั้นหลังสุดนี้ ความหมายศิลปะของเรานั้นรวมทั้งวิจิตรศิลป์ ศิลปะบริสุทธิ์ ประยุกต์ศิลป์ ศิลปะประยุกต์ ศิลปะของเมืองและของชนบท (ศิลปะพื้นบ้าน) ซึ่งก็หวังว่าจะกว้างพอในการดำเนินการสรรหาศิลปินแห่งชาติในประเทศของเรา การปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมอาจทำได้โดยการเสนอตามหลักวิชาการที่อาจมีเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางศิลปะและวิชาการศิลปะ ในปัจจุบันนี้ได้มีการแบ่งหรือจำแนกสาขาศิลปะในโครงการนี้คือ

๑. สาขาทัศนศิลป์ (Visual Art) อันได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย การออกแบบ และสถาปัตยกรรม (ในเรื่องศิลปะพื้นบ้านนั้น ได้มีการให้เกียรติคุณแก่ศิลปิน

ด้านศิลปะงานผ้า) ทัศนศิลป์ คือ ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา จะเป็นศิลปะสองมิติหรือสามมิติก็ได้ จะเป็นวิจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ หรือศิลปะพื้นบ้านก็ได้ ลักษณะที่สำคัญของทัศนศิลป์คือ ภาพและรูป เช่น จิตรกรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่ายนั้นเป็นภาพที่เราเห็นได้ด้วยตา ส่วนใหญ่เป็นภาพสองมิติ ประติมากรรมและสถาปัตยกรรมนั้น เป็นศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ และสามารถมองเห็นด้วยตาเช่นกัน ปัจจุบันนี้ทัศนศิลป์ทั้งหมดอาจเป็นศิลปะสามมิติได้

๒. สาขาศิลปะการแสดง (Performing Art) ซึ่งจะเป็นได้ทั้งวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) และประยุกต์ศิลป์ (Applied) และรวมทั้งศิลปะพื้นบ้านแบ่งเป็นสาขาย่อยได้ดังนี้

- **การละคร (Theater)** รวมถึงนาฏศิลป์ (Dance) การประดิษฐ์ท่าเต้น ท่ารำ (Choreography) การกำกับการแสดง (Directing) การเขียนบทละคร (Play Writing)

- **ดนตรี (Music)** รวมถึงนักดนตรี (Instrumentalist) คีตศิลป์ (Singing) การประพันธ์เพลง (Composition) และการอำนวยการเพลง (Conducting)

๓. สาขาวรรณศิลป์ (Literature) แบ่งเป็นสาขาย่อยได้คือ ด้านร้อยกรองและร้อยแก้ว ซึ่งมีบทกวี เรื่องสั้น เรื่องยาว บทละคร บทความสารคดี รวมถึงวรรณกรรมพื้นบ้านด้วย

เพลงศิลปินแห่งชาติ

ศิลปินวัฒนธรรมประจำชาติ
เป็นคันท่องสองความงามและความดี

เอกราชเอกลักษณ์เอกศักดิ์ศรี
เป็นโคมฉายช่วยชีวิตชีวน

สืบสานด้านงานศิลป์สร้าง
มือครู ผู้บันดาล

ไสวสว่างอยู่กลางใจคน
ผู้บันดาล งานศิลป์ปวง

ศิลปินแห่งชาติประกาศศักดิ์
สืบสานอารยธรรมดำรงดวง-

จารึกหลักศิลปะไทยยิ่งใหญ่หลวง
มณีช่วงโชติศิลปะชัย

ศิลปะจรรโลงจินต์
ศิลปินแห่งชาติไทย

ศิลปินจรรโลงใจ
จรรโลงไทยจรรโลงธรรม

คำร้อง - เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
ทำนอง - ม.ล.พวงร้อย อภัยวงศ์
- สมาน กาญจนะผลิน
- สง่า อารัมภีร์
- แมนรัตน์ ศรีกรานนท์

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์รองประธานอนุกรรมการ
นายเกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ อนุกรรมการ
นายอำนาจ จันเงิน อนุกรรมการ
นางอรุณา บางยี่ขัน อนุกรรมการ
นางกฤษณา พันธุ์วานิช อนุกรรมการ
นายกาสิ๊ก เต๊ะชั้นหมาก อนุกรรมการและเลขานุการ
นางสาวมนต์จิต เทียมสิงห์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางเพชรรา ไสสอด อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

จัดพิมพ์เผยแพร่และจำหน่าย เพื่อนำรายได้สมทบกองทุนสวัสดิการศิลปิน
โดยสมาคมสโมสรวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

พิมพ์ที่

อมรินทร์ พรินติ้ง กรู๊ป จำกัด พ.ศ. ๒๕๓๒

๔๑๓/๒๗ - ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๔๒๕-๒๘๐๐-๑

หน้าว่าง

9277

DS
578.3
ศ615ศ
2531

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
ศิลปินแห่งชาติ 2531.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ